הלכה · שולחן ערוך · מפרשים

ברכת יהונתן

רבי יהונתן אייבשיץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ברכת יהונתן

רבי יהונתן אייבשיץ

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/ברכת-יהונתן/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

או"ח 4
סימן קסו 4
סימן קסז 12
סימן קסח 15
סימן קע 20
סימן קעב 20
סימן קעג 21
סימן קעד 21
סימן קעה 24
סימן קעז 26
סימן קעח 27
סימן קעט 29
סימן קפב 30
סימן קפג 30
סימן קפד 30
סימן קפה 31
סימן קפו 31
סימן קפז 32
סימן קפח 33
סימן קפט 34
סימן קצ 34
סימן קצא 36
סימן קצב 37
סימן קצג 37
סימן קצד 39
סימן קצו 40
סימן קצז 41
סימן קצט 42
סימן ר 42
סימן רא 42
סימן רב 42
סימן רג 45
סימן רד 46
סימן רה 46
סימן רו 47
סימן רח 48
סימן רט 49
סימן רי 50

או"ח

סימן קסו

לרבי יהונתן בן נתן נטע אייבשיץ:

הקדמה לספר ברכת יהונתן:

ישמחו התלמידים ומורי הוראת הדת והמעשה, בראותם יחד כליל תפארת אור מופלא, אור מכוסה, אור יקרות, אלו הכתבים הקדושים אשר נכתבו לדורות, וממקור טהור, הוא יוצא לאור, מקור שממנו אורה יוצאת לעולם, הוא אור שבעת הימים טמיר ונעלם, אשר הפיצה ע"פ תבל ומלואה, ומרחוק נראה, זה סיני בקודש, ההר חמד אלהים לשבתו, מרוב ענותנותו אשר במקום גדולתו, אשר הזכרתיו בשמו הקדוש, בפתיחה כללית בגבורת יהונתן, זה שמו וזה זכרו לדור דורים לשם ולתהלה:

הכתבים האלה אשר הנני נותן לפניכם היום ברכה, מברכת פי צדיק זה, זצוק"ל, הם חדושים יקרים, ומתוקים לחיך טועמם כטעם לשד שמן יקר כרים, והם על. ש"ע או"ח ה' בציעת הפת, סעודה, ברכת הפרות ובהמ"ז, שהוא מסי' קס"ו עד אחר סי' ר"י, כאשר עין המעיין תחזה מישרים: ובכן נפשי עליהם נועם תבקש מלפני אדון הברכות, כי יגיעתי שיגעתי בהם תמצא חפץ לפניו ית' בשובע שמחות, ועל הארץ יאירו החדושים בהלם, וישמחו הלבבות כולם, כי כדרכו בקודש בחדושיו להלכה בספריו הקדושים האחרים הנתונים לברכה, לעשות כל עקוב למישור בעים רוחו הנשגבה, כן גם באלו החדושים נמצא בהם רוב טובה, סלסול בדברי הפוסקים ממקור ההלכה בש"ס וראשונים, בפלפולים מתוקים, לפרק ולישב דברים הקשים אשר בנושאי כלי הש"ע מוקשים, וכל פיות מחשים, ע"פ העיון הזך במקומו, הדק היטב בטעמו, ונימוקו אשר עמו, ובלי המצאות, והקדמות רחוקות, ודקדוקי דברים והצעות דחוקות, וגם פישוט הקמטים בדברים מעטים, המחזיקים את המרובות, להמציא דינים חדשים כרואות בארובות:

וכפי הנראה נכתבו החדושים האלה מיד תלמיד מתלמידיו שרשם לו לעצמו, מה שקבל מפי קדשו, בישיבת התלמידים סופרים ומחוקקים, שבקצת מקומות מזכיר שם רבו הק' בלשון "ואמר אמ"ו", "ולאדומ"ו נראה", וכדרך התלמיד הכוחב בס' אהבת יהונתן על ההפטורות, וכמו שהודעתי מזה בהקדמתי לס' חסדי יהונתן שנדפס בשנת ז"מ"ר"ת"י" לפ"ק (והוא הספר הראשון מני הארבעה ספרים שסדרתי מכתבי קודש אלו, כאשר שפתי לא כליתי מלספר "בפתיחה כללית" שלי):

וכמעשי בראשונות בענין ההגהה, כך מעשי בזה הספר כפי אשר השיגה ידי יד כהה, לבלי לחוס על מעשי ועבודתי, וכחי אשר כליתי וגם לא על זמני, למרבית עיוני, לכבוד

צורי וקוני, וכבוד רבינו בעל הכת"ק האלו הנצבים לימיני, אך לסול מסלתם באורח ישרה, לפני כל מעין וקורא, לא עברתי תלי"ת על שום פרט אשר לא שמתי עליו בחרט, טעותו, ותקונו למצוא ישרו ואונו, וכל תקון, גם כל דבר אשר הוספתי, מרוח מבינתי, לתועלת דברי קדשו של רבינו ז"ל הטמונים ברמ"ז ונדברים בקצרה, וכן כל מראה מקום בש"ס ופוסקים שהוספתי בכי"ק שהיתה חסרה, לכבוד ולתפארה, ולתועלת העומד והקורא, הכל הקפתי מסביב בב' חצאי תיבה מרובעים כזה [0] להראות לדעת כי לא מעצם הכתי"ק הוא אך מידי היתה זאת לחוזה, עם כי כחי דל ורזה, בכ"ז קרבן מנחת עני במקדש לא נבזה:

וגם זאת לדעת כי מצאתי בחדושיו בסי' קס"ו בסופו פלפול בדברי האגודה, והמג"א, אשר כבר הובא בספרו הבהיר כרתי ופלתי על יו"ד סי' י"ט, וכטוהר שרגא, וזה לאות על אמתת הכתבים הק' האלו וראי' ברורה, כאור נגה, כי מפה קדוש זה יצאו ומהאי תנא, שלמא רבא מן שמיא בזכותי' יסגא:

ועל אודות השם אשר קראתי להחדושים האלו ברכת יהונתן, טעמו מובן על שם ענין החדושים שרובם "הלכות ברכות", עם שתוף שם בעל הכתבים הק' כדרך כל קוראי שמות, כמובא בספרים בשם הרוקח זכרו לברכה עלי אדמות, לרמז שם בעל החדושים עלי הכתבים הנתנים מתחת ידו להיות לזכרון גם אחרי מות, נצח בימינם נעימות, ובא אחריו דבריו למלאות, הרב החסיד בפירושו זקוקין דנורא וכו' על סה"ק "תנא דבי אלי'", והראה נפלאות, וכן עשיתי לספר הק' לטובה אות, ויהא רעוא מלפני אדון צבאות, דאימא מלתא דתתקבל, ובצדק יעננו נוראות:

[ועוד טעם יש בו למען השלים בזה כונתי בכל שמות "ד' ספרים" שסדרתי מני הכתבים הקדושים, שהם מתיחסים לד' בחינות שם הוי' ב"ה, והם חגת"מ ובא זה הספר נגד יחס אות ה' אחרונה של שם, בחי' מלכות, שהיא מקור הברכה בסוד ברכה העליונה דמתמן אתיהיב מזונא עילאה]:

חותם בברכה ותפלה רצוי', לפני גדול העצה ורב העלילי', אשר עיניו פקוחות על כל דרכי הולכי ארחות, למצוא נתיבות יושר וכשרון מעשה בעולם הנשמות, אחרי שובם אל האדמות, כי תגן זכותו של אותו צדיק בעל הכתבים הק' אלו על כל אוהבי חדושי תורתו הנעימים, יראו זרע יאריכו ימים, וילינו בצל שדי, ובקרב חכמים, ובכללם גם אני המעתיק המגיה והמסדר התולה עצמו בזכות אבותיו התמימים, להושע תשועת עולמים, בעולם העתיד, מי מנוחות, ושובע שמחות, ובזה רוב הצלחות משמי מערכות יחד כאחד כרוכות, עם "כבוד ברכות" לפ"ק. ואת הזכות מכרתי לצמיתות לידידי הרב

החכם המובהק האשכול הנפלא בכרם התורה כו' מוהר"ר דובערוש טורש הי"ו. פק"ק לובראנץ יום ג' ויצא ה' כסלו, תר"ס:
יעקב חיים זעליג גאלדשלאג:
חופ"ק הנ"ל בלאאמו"ר הרב הגאון החסיד מופת הדור כק"ש מו"ה יחיאל מיכל שליט"א האבדק"ק שעפס:
ברכת יהונתן על אוח סימן קסו
הלכות בציעת הפת:
(ט"ז סק"א) י"א כו' וקשה דאמרינן ר"פ א"ד וכו', ולענ"ד נראה דלא קשה מידי דלענין הפסק ולישב בטל וכו' ע"ש, וזהו ליתא דהא פסקינן בסי' רל"ה ס"ב בהגהה דלא התחיל לאכול אע"פ שנטל ידיו, צריך להפסיק, אלמא אף דעביד מעשה, שרי להפסיק:
ונראה בשנקדים לתרץ קו' הרב"י על הטור שכ' [בשם רבינו יואל ורמב"ם] שאין לחוש על הפסק וכו' וכ"כ הרי"ף, והקשה הב"י וז"ל, א"י מהיכן למד זה הרי הרי"ף לא העתיק רק לשון הש"ס, וכל מה דאפשר לפרושי בל' הש"ס יש לפרש בדבריו, ונראה דאמרי' בש"ס דפסחים דף (ק"י) [ק"ו] א"ר [ברונא], נטל ידיו לא יקדש וכו' ופי' הרי"ף ז"ל דכיון דנטל ידיו גלי דעתי' דריפתא חביבא לי' וצריך לקדש על החביב ולכך אל יקדש על היין, וא"ה לפי שיטתו קשה למה לי' טעמא דב"ה משום תיכף לנטילה (ברכה) [סעודה] תיפוק לי' דצריך לשתות תחלה דאי יטול ידיו תחלה גלי דעתי' דריפתא חביבא לי' וצריך לקדש על החביב תחלה והיינו על הפת, ולא יהא רשאי לשתות קודם סעודה כלל, אע"כ צ"ל דבאמת ה"פ דתיכף לנטילה סעודה, ר"ל דלאחר נט"י צריך תיכף לסעוד ולאכול לחם משום דנטל ידיו גלי דעתי' דריפתא חביבא לי' וצריך לברך על החביב, ולכן צריך למזוג הכוס קודם נטילה, וא"כ לפ"ז לא נזכר כלל בש"ס דהא אסור להפסיק בין נטילה להמוציא דבטור תופס לפי שיטת האומרים דתיכף לנט"י ברכה קאי אמים אחרונים דפשטא דשמעתתא התם משמע דקאי אמים אחרונים, וכמ"ש התוס' התם. (א) וכמ"ש בטו"ז סק"ב בשם הרא"ש, רק טעמא דאוסר הוא דמפרשי לי' כפשטא, משא"כ לדעת הרי"ף, דע"כ צריך לפרושי כנ"ל, וא"כ: הגהות וחדושים:
א וכן פירש"י להדיא בפ' כיצד מברכין (דף מ"ב), וה"נ משמע מתוס' ברכות פא"ד (דף נ"ב ע"ב) שהקשו למה לא חשיב לי' בהדי אינך תכיפות נמי הא דתיכף לנט"י סעודה דקאמרי ב"ה, ותירצו שם מה שתרצו, משמע דמפרשי הך דתיכף לנט"י ברכה שבפ' כ"מ (שם) דקאי אמים אחרונים ובהמ"ז, מיהו כבר הקשו הראשונים מהך דפא"ד (שם) דמבואר דבמים ראשונים נמי בעינן ליזהר, גם מירושלמי דברכות (פ"א) משמע הכי

והוא בהגמיי' מובא בב"י מדקאמר כל התוכף וכו' אין השטן מקטרג באותה סעודה ואי במים אחרונים מיירי הא כבר עברה הסעודה, ומאי דהוה הוה: ולולא דמסתפינא הייתי אומר דלאו ראי' היא כלל דאפי' נימא דאאחרונים קאי נמי שייך אין השטן מקטרג וכו', דיתכן שיהא הקטרוג על העבר, כדמצינו בסנהד' (דף כ"ט) ומביאו ג"כ רש"י בחומש על פסוק אחר הדברים וכו' גבי העקידה, אחר דבריו של שטן וכו', מכל סעודה שעשה לא הקריב וכו', וכן באיוב מצינו כן, אולי חטאו בני וכו', והנה הם העתיקו ל' הירושלמי בגירסא אחרת דהיי' אינו ניזוק בכל אותה סעודה, ולפי גי' זו שפיר מייתי ראי' מיני' דאמים אחרונים קאי, ונראה שהי' להם גירסא זו בירושלמי, אבל באמת ליתא בירושלמי דילן הך גירסא, אלא ה"ג אין השטן מקטרג, והשתא תו ליכא ראי' כלל דאראשונים קאי דאפשר דקאי אמים אחרונים וכנ"ל. אחר זמן זמנים טובא נזדמן לידי גמ' ירושלמי' עם פי' חדש מגאון קדמון מוהרש"ל סרילאו מגולי ספרד שפי' להדיא ד' הירושלמי בהך דתיכף לנט"י ברכה דא' כל מי שתוכף וכו' אין השטן מקטרג וכו' דקאי אמים אחרונים, כמשפירש"י ותוס' בבלי שהבאתי, גם בתוס' סוטה (דף ל"ט ע"א) בד"ה כל וכו' כתבו להדיא דפי' ד' הירושלמי הוא דקאי אמים אחרונים ובהמ"ז ולא כמש"פ הגהמי"י שמובא בב"י שהבאתי, וראיתי בהגהות גליון הש"ס מהגאון רעק"א ז"ל דמייתי הירושלמי הנ"ל, והתוס' דסוטה הנ"ל, וסיים עלה וצ"ע, ולא ידעתי מקום העיון בזה דודאי פירוש ד' הירושלמי נמי כמ"ש תוס' בסוטה שם דאמים אחרונים קאי. לא מצינו כלל בש"ס שיהא אסור להפסיק, ויפה כ' הטור וכ"כ הרי"ף וק"ל:

והשתא לפ"ז ניחא נמי דהמחבר לשיטתי' אזיל דפסק בסי' רע"א כשיטת הרי"ף דגלי דעתי' וכו', וא"כ צריך לומר (לפרושי) [ולפרושי] הך דפ' א"ד הנ"ל כמש"ל ולכך פסק כדעה ראשונה רק דלכתחלה יש לחוש לאידך דעה: ועוד י"ל דודאי רשאי להפסיק רק דהכי קאמרי להו ב"ה לב"ש תיכף לנט"י סעודה, ונהי דאין לחוש להפסיק מ"מ אינו יכול לעשות תקנה שיהא מוכרח להפסיק, ובזה מתורץ נמי (ב) קושית תוס' [בפ' א"ד שם] אמאי לא חשיב נמי הך דב"ה (ב"ה לאידך) [בהדי אינך] תכיפות [בפ' כיצד מברכין (דף מ"ב ע"א)] ודו"ק: (מג"א: סק"ב) כ"ב אמה וכו':

וקשה לי דבזבחים (דף ל"ג) וכו' ע"ש, והיא קו' הגאון מהר"צ אשכנזי בתשובה והגאון בעל המחבר תשו' חות יאיר ע"ש [ע' מחה"ש בזה], ונראה לתרץ דהנה שם בש"ם דזבחים (דף כ' ע"א) ובש"ס דיומא (דף ל"ו ע"א) פליגי תנאי ריבר"י ס"ל דלא הוכשר לשחיטה רק נגד המזבח ור"א בר"ש ס"ל דאף בין האולם ולמזבח וכו' ורבי ס"ל דכל עזרה כולה כשרה לשחיטה ע"ש, והנה לכאורה קשה על ר"י דלמה מוקי לי' להאי דתיכף לסמיכה

וכו' כרבי, ולא כר"א בר"ש, דהא לדידי' נמי לא מצי לאשכוחי תיכף לסמיכה וכו' דהא מן המזבח לצד מזרח פסול לדידי' לשחיטה ואדרבה טפי ניחא לן לאוקמי כר"א בר"ש דסתים לן תנא דמתני' כוותי' דפרו הי' עומד בין האולם ולמזבח וכו', וי"ל דלכאו' י"ל דלר"א בר"ש דס"ל בין האולם ולמזבח כשר לשחיטה וס"ל דכ"ז קרוי צפונה לפני ה' (וא"כ) [א"כ] איך כתיב בקרא על האי דושחט צפונה וסמך דמיני' ילפי' דאפי' [שם] כשר לשחיטה דמקיש סמיכה לשחיטה דהא מצינן לאשכוחי דלפעמים לא הי' אפשר לסמוך שם דהיי' אם הי' עומד אצל האולם ובין האולם ולמזבח הי' רחוק כ"ב אמה ושם לא הי' יכול ישראל לכנוס וחייב מיתה ע"ז אף שהי' סומך לצד מערב בסוף המזבח, מ"מ הי' רחוק משם למקום שחיטה כ"ב אמה ולא הי' תיכף לסמיכה שחיטה ואיך כתיב בקרא דשחיטה יהי' לפני ה', היינו אף אצל האולם דכ"ז קרוי צפונה לפני ה' לדידי', ואעפ"כ וסמך, הא בזה לא מצי לאשכוחי לסמיכה כלל, אלא ע"כ דס"ל דכ"ב לא הוי הפסק וא"כ הי' יכול לעמוד בקצה המזבח, ואעפ"כ לא הוי הפסק, ולפ"ז ניחא דודאי המקשן לא אסיק אדעתי' לאוקמי כרב"י משום דהי' סובר דהלכה כר"א בר"ש דכיון דלא הי' יכול לכנוס לחלל העזרה והי' צריך להוליכו לחלל השער, וא"כ הי' קצת יותר מכ"ב אמה, ומצינן למימר דזה מקרי הפסק לדידי', משא"כ למ"ד לא שמי' ביאה א"כ הי' יכול לעייל ידי' לסמוך אף דעדיין הי' רחוק כ"ב אמה, הוה אמרי' לר"א בר"ש מוכח דכ"ב אמה לא מקרי הפסק והי' ס"ל דאתיא כראב"ש, ולזה משני ה"מ:

הגהות וחדושים (ב) ובתוס' שם תירצו דכיון דשני במשנה לא חש למתניי', ותמיה דליתא במשנה כלל אלא בברייתא, ואפשר שצ"ל במתניתא, וראיתי בס' תשו' חת"ס בהשמטות (סי' ר"ה) דמייתי שם בשם גאון א' מוה' אברהם ז"ל אב"ד דמדינת וויצבארג שהגי' בתוס' שצ"ל דכיון דשריא במתנה, והפירוש כיון דשרי ע"י התנאה דאמרי' נוטל אדם ידיו שחרית ומתנה עליהם לאכול כל היום וכו' דאז תו ל"ב תיכף לנט"י סעודה ולא חש למיתניי', דכיון דאיכא גוונא דמשכחת לה בלא תכיפה (ולהכי) ל"ח לי' בהדיי' דאינך תכיפות, בפ' כ"מ שם. ריב"י הוא, ולדידי' שכיר מצינו למימר דכ"ב אמה מקרי הפסק, ודו"ק היטב:

ועוי"ל דהנה במקום המזבח פליגי ר"י וריו הגלילי וראב"י, חד אמר דמזבח הי' עומד באמצע העזרה חציו לצפון וחציו לדרום, וח"א דכל המזבח כולו בדרום וח"א דכל המזבח כולו בצפון, דהיי' שהי' המזבח כולו כנגד הפתח האמצעי, דשער נקנור הי' רחב י' אמה והי' עומד באמצע העזרה ה' אמות ממנו הי' בצפון וה' אמות בדרום, כמו שכ' רש"י שם בזבחי' (דף כ"ח) [נ"ח] וביומא (דף ט"ז), וא"כ קשה מנ"ל דהאי מתני' רבי

היא דלמא ר"י הוא, אם ריוה"ג דס"ל דכל המזבח בצפון, דהא אף לרבי דס"ל כל העזרה כולה כשרה לשחיטה מ"מ לא הי' כשר לשחיטה כל רוחב העזרה שמצד מזרח ומערב של מזבח רק כנגד אותו מקום שכשר הי' לשחיטה, כנגד המזבח דהיי' מקיר הצפוני של המזבח עד כותל צפוני דהא בעינן על ירך המזבח, וכנגד המזבח למזרח ומערב הי' בכלל צפון רק כיון דהמזבח הי' כולו כנגד אמצע הפתח דל מהכא ה' אמות דחצי רוחב הפתח לצד צפון הי' ה' אמות שהי' יכול לעמוד הקרבן בקצה שער הנקנור לצד צפון שם הי' יכול לסמוך פש לי' כ"ז אמות מרוחב המזבח שהי' צריך להוליכו ובכדי הילוך זה הוי הפסק, וא"כ אף למ"ד דכל העזרה כשרה לשחיטה נמי לא הוי תיכף לסמיכה שחיטה למ"ד דכל המזבח הי' בצפון דהי' צריך להוליכו מן הפתח עד כנגד קיר המזבח צפוני כ"ז אמות לרוחב העזרה, וא"כ לישנא דבריי' אתא כי הך תנא דס"ל כל המזבח בצפון, רק דזה אינו דש"ס דזבחים שם [דל"ג] [פריך] ליעבד פשפש בכותל הצפוני של העזרה ואם לעייל ידו ולסמוך ולשחוט אצל הפתח ומשני הכל בכתב יד ה' וכו', אבל ע"ז קשה דהא בצד השער נקנור הי' לו שני פשפשין, א' לצד צפון וא' לצד דרום, ובין אותן הב' פשפשין לשער נקנור ודאי דהי' רוחב איזהו כותל, וידוע דשני פשפשין הללו נמנין (בשבלים) [בשקלים] (ומדותן) [ומדות] בכלל י"ב שערים שהי' לעזרה והם נחשבים לפתחים כמש"כ רש"י להדיא על הך קושיא ע"ש, וידוע דכל הפתחים רוחבן עשר נמצא דהי' הפשפש משוך לצד צפון יותר מעשר אמות מן השער נקנור, ופש להו עדיין מן רוחב המזבח לצד צפון פחות מי"ז אמות מן הפשפש וירך המזבח צפונה, רק ידוע דכל עובי החומה נתקצרו חוץ משער הנקנור וידוע דעובי החומה הי' שש אמות כמ"ש הרב בשו"ת חות יאיר וכן הוא בצורת הפתח בתוס' יו"ט דעובי הכותל הי' כעובי כותל ההיכל שש אמות וא"כ בעובי כותל הפשפש לא היה יכול לכנוס רק לחוץ אי [חסר תיבה] כאן עובי הפשפש שתי אמות, ועד ירך המזבח י"ז אמות בכללן הרי כ"כ אמות פחות מעט, ואי אמרת ביאה במקצת ל"ש ביאה, א"כ הי' יכול לעמוד בחוץ אצל הפשפש ולעייל ידיו לעובי הפשפש, נמצא ממעט המדה ולא פש לי' כ"ב אמה ולכן למאן דסבר ביאה במקצת שמה ביאה לק"מ, דמצינן למימר דברייתא אתיא כמ"ד דמזבח כולו בצפון הי' עומד, וכיון דלא הי' יכול לטייל ידיו לתוך הפתח נמצא שהי' צריך להוליכו כל עובי השער שש אמה וי"ז אמה ורוחב עזרה דהוי כ"ב אמות, ולא הי' תיכף לסמיכה שחיטה (דהיי') דהי' כ"ב אמות כנ"ל, משא"כ למ"ד דל"ש ביאה א"א דכל עזרה כשרה לשחיטה לא הי' כ"ב אמות כנ"ל, ופריך שפיר, ולזה משני הא רבי הוא דאמר מרחיק לי' צפון דבעינן ירך המזבח (צפונה) דוקא, והוי טובא, ולק"מ כל קושייתם, ע' בתוס' בסוגיות שם וביומא:

ועוי"ל דלכאו' יש להקשות דמה זו כל החרדה הזאת בסמיכת המצורע שהוצרך להיות בריחוק צפון, ובשער נקנור הלא מבואר במס' מדות (פ"ב) ושקלים (פ"ו) כי ד' שערים היו בצפון וא"ל דאותן השערים לא היו מכוונים נגד המזבח, ז"א דהא אחד מהן נקרא שער הנשים, ופי' הר"ש ששם נשים סומכות, דלא היו רשאים לכנוס לעזרה, א"כ גם המצורע הי' יכול לסמוך שם, ונראה לתרץ, דהנה מבואר דאף למ"ד בבמ"ק שמה ביאה ה"מ בדאוריתא, אבל בדרבנן, לא שמה ביאה, ואנן קיי"ל דהני עשר מעלות דקדשים הוו דרבנן, נמצא דהא דאין נשים רשאין לכנוס לעזרה הוא רק מדרבנן, והשתא אתי שפיר, די"ל דגם (השעיר) [השער] ההוא הצפוני עד ירך המזבח הי' רחוק כ"ב אמה, א"כ גם אם הי' סומך שם אפ"ה לא הוה תיכף לסמיכה שחיטה, ואין לומר דא"כ גם הנשים היאך היו יכולים לסמוך, ז"א די"ל דנשים הוו מעיילי ידיי', וסמכו, דבדרבנן לא אמרי' שמה ביאה, ואז הוי פחות מכ"ב אמה, ולא הוי הפסק, אבל מצורע דאסור מדאורייתא לכנוס לעזרה (ואמרי') אי אמרינן גבי ביאה במקצת שמה ביאה לא היו יכולים לעייל ידיי' והוי הפסק, ודוק:

ועוי"ל דאותה משנה דקחשיב שער הנשים ס"ל כראב"ש ובין האולם ולמזבח הוי צפון ומן השער ההוא עד בין האולם ולמזבח לא הוי כ"ב אמה ובאמת גם המצורע יכול לסמוך שם כנ"ל ומתני' דהכא ס"ל דמצורע סומך בשער הנקנור ס"ל כרב"י דבין האולם ולמזבח לא הוי צפון, ולא הי' כשר לשחיטה רק כנגד המזבח, וא"כ מן השער הצפוני עד המזבח הוה יותר מכ"ב אמה, הילכך (אם) לא הי' סומך שם, והשתא א"ש, ולק"מ קושית המג"א דודאי ס"ד דמקשן הי', דאתיא כראבר"ש דתנא סתים לן כוותי' ביומא בהך דפיו הי' עומד בין והאולם ולמזבח, וסתמא ג"כ כוותי', ולפ"ז מקשה הש"ס שפיר, וא"ל כנ"ל דהא לראב"י נמי מרחיק לי' צפון, זה אינו דקושייתו היא דאי אמרת ביאה במקצת שמה ביאה נמצא קשה כנ"ל לסמוך בשעת הצפוני, דהיי' בשער הנשים ועכצ"ל כמש"ל דביאה במקצת שמה ביאה ולק"מ דלסמוך בשער הנשים דלא דמיין אהדדי, מצורע ואשה, בשלמא גבי סמיכת נשים שפיר היו סומכין שם, והיינו דהיו מעיילין ידיי' לעזרה אמרי' גביי' ביאה במקצת ל"ש ביאה דהוו דרבנן אבל גבי מצורע דאסור מדאוריתא לכנוס לעזרה ואמרי' גבי' שמה ביאה א"כ לא הי' יכול לסמוך שם בשער הנשים, ומשני הש"ס לעולם לא שמה ביאה ואי אמרת לסמוך בשעה"נ, הא מני ריב"י דס"ל בין האולם ולמזבח לא מיקרי צפון, ומן השער עד נגד המזבח הי' יותר מכ"ב אמה, ומשני דהתם אתיא כראבר"ש ואתיא שפיר, ולק"מ כל קושייתם, ודוק היטב בכל הני

סוגיות שהבאתי כאן עד שתעמוד על האמת והמכוון מה שכתבתי כאן, וע' בצורת הבית להרמב"ם ז"ל ובפי' הר"ש ודו"ק:

ועוי"ל בדרך הקיצור והפשוט דלק"מ דודאי במקום (אחד) [אחר] דהיי' בחדר אחר, אפי' בפחות מכ"ב אמה מיקרי הפסק, והשתא הא דקאמר התם גבי מצורע דלא הוי תיכף לסמיכה שחיטה משום דהוצרך לעמוד בחוץ והוי מחדר לחדר אחר, ובזה אפי' בפחות מכ"ב אמה הוי הפסק, רק דזה יש לדחות דאנן קיי"ל עובי השערים כלפנים, ודו"ק:

והנה המג"א שם הביא בשם אגודה דהרוצה לשתות בבית המרחץ, מברך בבית החיצון ע"ד לשתות בפנים דהוי כמו מפנה לפנה, אבל התוס' כתבו (דף ק"א בד"ה ור"י) דהוי הפסק משמע אפי' מפנה לפנה, וצ"ע על המג"א, דהא התם הוי מבית לבית, דאל"כ היאך קאמר שמואל אף ידי קידוש לא (יצאו) יצא הא הוי מפנה לפנה ושפיר הוי קידוש במקום סעודה, אלא ודאי דמיירי מבית לבית, אבל אי קשיא הא קשיא דהאגודה הביא ראי' מקידוש כמו גבי קידוש כשמקדש בחדר זה יוצא ידי קידוש בחדר אחר הוא הדין גבי מרחץ אי הי' דעתו מתחלה ל"ה הפסק, דאין הנדון דומה לראי' בשלמא גבי קידוש אין הטעם כלל משום הפסק, דהא הפסק שרי גבי קידוש, רק משום וקראת לשבת ענג, במקום קריאה שם תהא ענג, וכשהי' דעתו מתחלה בשעת קידוש לאכול בחדר אחר הוי עונג במקום קריאה, אבל גבי בהמ"ז הטעם משום הפסק, אף שהי' דעתו מתחלה לשתות שם מקרי הפסק, ועוד קשה על האגודה מהא דאיתא בירושלמי התורם את הלשכה היו אומרים לו תרום והוא אומר הן, הן, משום חשדא, ופריך ולימלי פומי' מיא ומשני משם ברכה, פי' כשתורם צריך לברך על מצות תרומה והברכה צריכה להיות מבפנים ולא מבחוץ דהוי הפסק, ואי כדברי האגודה עדיין הקושיא במקומה עומדת ולימלי פומי' מיא ואין לומר משום ברכה, הא כשהי' דעתו בשעת ברכה אף מחדל"ד לא הוי הפסק וצ"ע:

ג :

ובדוחק יש לומר דהתם הוי כ"ב אמה ולכך הוי הפסק משא"כ האגודה מיירי דל"ה כ"ב אמה, וא"ל, לפ"ז קושית המג"א הדרא לדוכתה דלמה לא פריך הש"ס למ"ד ביאה במקצת שמה ביאה וכו' ואין לומר דהתם הוי מחדר לחדר, הא כשיתן דעתו מתחלה ל"ה הפסק אפי' מחדל"ד, י"ל דהא דמהני כשנותן דעתו מתחלה דוקא היכא שיכול לכנוס באותו חדר, והוי כמו בירך באותו חדר עצמו, משא"כ כשאינו יכול לכנוס באותו חדר ולברך לא מהני דעתו, וא"כ שפיר משני התם משום ברכה, וכו', דהא אינו יכול

לברך בפנים, וא"כ גם ממצורע לק"מ דהתם אינו יכול לכנוס לפנים, ולכך הוי הפסק, ולק"מ, ודו"ק:

סימן קסז

(ש"ע סעיף א') וצריך לחתוך מעט, שאם יאחוז בפרוסה וכו', דין זה מקורו ממתני' דפ"ג דטבול יום כל ידות וכו' ר"מ אומר אם אוחז בגדול והקטן עולה עמו ה"ה כמוהו:

הגהות וחדושים:

ג מצאתי כל דברי רבינו זצוק"ל כאן שבדברי האגודה והמג"א בספרו כו"פ על יו"ד (סי' י"ט) יעוין שם, שהדברים מכוונים. ואציגה נא בזה הערה מש"כ אלי כבוד ידידי הרב הגאון הגדול וכו' מו"ה אלי' דוד ראבינאוויי"ץ תאומים שליט"א, האבדק"ק פאניוועז. וכעת בק"ק מיר. על דברי רבינו זצוק"ל בקושיתו על האגודה וזלה"ט:

בחדושים על האו"ח הקו' על האגודה מהירושלמי דפריך ולימלי פומי' מיא וכו' ומשני משום ברכה, והרי יכול לברך קודם וכו' ואח"כ ימלא פומי' וכו' יעוי"ש בכו"פ סי' כ"ט שכ"כ בביאור הקו', ולכאורה הוי לי' הפסק בין הברכה לעשיית המצוה במילוי המים בפיו, ואולי דעת רבינו שהוא צורך התרומה והו"ל כמו גביל לתורא דל"ה הפסק, אמנם בעיקר פירוש רבינו ז"ל וכמ"פ כן שפי' הברכה, היינו ברכת תרומת השקלים, ולא ידעתי מנ"ל לרבותינו שהיתה צריכה ברכה, ומ"ש החכ"צ סי' קכ"ב דלא גרע מתרומת חו"ל שצריכה ברכה, תמהני הא שם הוא מצוה וכאן הוא תקנה בעלמא לזכות גם את העתידין ליתן, ותדע שהרי הרמב"ם לא זכר כלל ברכה זו, וגם מה נעשה למ"ד בסוכה (מ"ו א') דאין מברכין על מצוה דרבנן כלל, וע' ירו' פ"ג דסוכה ג"כ פליגי אמוראי בהא, ובעיקר הקו' לא ידעתי מ"ט לא ימלא פומי' מיא בהלשכה עצמה וכי שייך בזה חולין בעזרה, והרי היא צורך התרומה, ואכמ"ק לבאר יותר, עכלה"ט. והנה מ"ש הגאון הנ"ל שיחי' לתמוה הא כאן הוא תקנה בעלמא וכו' לא הבנתי דהא כמ"ד מצינו דהוי רק תקנה ולא מצוה ומ"מ בעי ברכה כגון עירובין, וכה"ג, וע' מ"ש בהקדמתי לס' "חסד יהונתן" בד"ה והואיל וכו' בישוב קושית הגאון רעק"א ז"ל על רבינו ז"ל בכו"פ סי' יו"ד, ומ"מ צ"ע עדיין דאפשר לחלק עוד בין תקנה דעירובין, וכל כה"ג דהוו תקנה להנצל מאיסור עכ"פ משא"כ תרומת שקלים דליכא שום הצלה מאיסור בהו. רי"א אם אוחז בקטן והגדול עולה עמו ה"ה כמוהו ופסקינן כר"י רק דכ"ז אי אמרת כפשטא דמתני' אבל למאי דמסיק בפ' העור והרוטב (דף קכ"ח) דמוחלפת השיטה ופירש"י כאן בטבו"י החליף ר"מ שיטתו אבל בעלמא ס"ל כל שאוחז בקטן [ואין גדול] וכו', (ד) א"כ הו"ל למיפסק כר"י דכל שאוחז בגדול והקטן עולה וכו', ונראה דחכמים שם פליגי עליי' וס"ל בטמא היינו אם

אוחז בטמא והטהור עולה עמו ה"ה כמוהו והרמב"ם פסק כחכמים דחכמים שם הו"ל דעה מכרעת, וא"כ ה"ה כאן גבי המוציא ודאי הוא אוחז בקטן דהא דעתי' הוא על הקטן לאכול ממנה, וא"ש ודוק:

(מג"א סק"ז) לכאורה משמע דהחיוב הוא לאכול כזית וכו' [מה] שהביא בשם הרוקח אין הכרע דהרוקח לא העתיק [אלא] דברי הירושלמי אית דאמרי כזית ואית דאמרי פחות מכזית והך דירושלמי גופה תליא בפלוגתא דת"ק ור"י במנחות [דף] דס"ל לת"ק פותחין בכזית, ור"י ס"ל פותחין עד שמחזירן לסלתן, וא"כ מ"ד כזית ס"ל כת"ק וא"כ בעינן גבי המוציא ג"כ בכזית ומ"ד פחות מכזית ס"ל כר"י ע' בש"ס, ולדידן דקיי"ל כת"ק וכולן פותחין בכזית א"כ גבי ברכת המוציא נמי כזית, וסתי' הרוקח בצ"ע, וצ"ל הא דאמרי' בירושלמי אית דאמרי כזית היינו פרוסת הבוצע, אבל א"צ לחלק לכ"א כזית, ומ"ש הרמ"א וצריך ליתן לכ"א כזית היינו לצאת גם להראב"ד, דס"ל ברכה ראשונה צריך שיעור, וא"כ גם להמסובין צריך ליתן לכ"א כזית:

(מג"א סקי"ט) אבל אח"כ לא הוי וכו' ומיהו בתוס' דע"פ (דף ק"א) וכו', והל"ח כ' דהתוס' ס"ל כהרוקח וכו' (וי"ל ומ"ש) [ונ"ל דמ"ש] מתוס' ערבי פסחים (דף ק"א) דס"ל דהוי הפסק [היינו] משום דכתבו שם ששתו בבהכ"נ וכו' דלענין יין לא פטר אא"כ שתו דהוי הפסק וכו' [ע"ש] הרי נשמע מד' תוס' דאם לא שתו הם אף (דאם שתה) [דשתה] המברך הוי הפסק ולאו ראי' היא, די"ל דודאי לענין ברה"מ אי טעם הבוצע א"צ לחזור ולברך, והא דכ' התוס' ומיירי ששתו וכו' היינו ר"י דלשיטתו אזיל דס"ל יין בעי הסיבה, ושם בבהכ"נ לא היה הסיבה וא"כ היאך יוצא ידי יין לכך כ' התוס' ששתו ויצאו כ"א בפ"ע, אבל אם הסיבו כשטעם המברך רשאין הם להפסיק וכאן גבי בה"מ דהסיבו, י"ל דא"צ לחזור ולברך, וגם י"ל: הגהות וחדושים (ד) כוונת רבינו ז"ל דכיון דמסיק הש"ס בשם רבי"ו דמוחלפת השיטה דבעלמא סבר ר"מ נמי כרי"ו דכל שאוחז בקטן ואין גדול עולה וכו' הרי הוא כמוהו דהעיקר הוא אם אוחז בגדול וכו', א"כ הו"ל למיפסק בעלמא כרי"ו, כיון דר"מ מודה לו בעלמא כוותי' דהגירסא דמייתי רבינו במשנה דטבו"י התם אינה לפי גירסת הש"ס דחולין במשנה דהתם, דבחולין הגירסא איפכא דר"מ סבר אם אוחז בקטן והגדול עולה עמו וכו' ור"י ס"ל דאם אוחז בגדול וכו' נמי ה"ה כמהו, והנה לפי גירסא זו לא הו"ל למיפסק דאם אוחז בקטן והגדול וכו' ה"ה כמוהו דהא ר"מ סבר לי' הכי ור"מ ור"י הלכה כר"י, ואיהו סובר דאם אוחז בגדול וכו' אלא הטור והש"ע נקטו הגירסא במתני' דטבו"י שם כמ"ש רבינו ז"ל ופסקו שפיר כר"י, ומ"מ הקשה רבינו שפיר דלפום מה דמסיק תלמודא בחולין שם הו"ל למיפסק דאם אוחז בגדול וכו' כיון דר"מ

מויה' לו בעלמא הכי, דאיך שהוא הגירסא, עכ"פ קשה קושי' רבינו דהו"ל למיפסק דאם אוחז בגדול וכו', ולכן הגהתי בפנים עוד ב' תיבות אלו "ואין גדול" דהכי פירש"י שם במלתא דרי"ו אליבא דר"מ:

אך קשה מאי הוצרך רבינו לאתויי הך דרי"ו אפי' בלאו הך דרי"ו דקאמר מוחלפת השיטה נמי הוה מצי לאקשויי קושיא זו לפי הכלל המסור בידינו דר"מ ור"י הלכה כר"י, וצ"ע בזה עדיין. כשיטת הל"ח דא"צ לחזור ולברך כמשמעות תוס' דע"פ (דף קט"ו), ומ"ש ומיירי ששתו וכו' י"ל ומיירי דודאי יש לחלק בין ברהמ"צ לברכת הנהנין דגבי בהמ"צ אף דלא יטעום המברך יכול להוציא אף שהוא יצא כבר וכמ"ש סוס"י זה, וא"כ טעי' המברך לא מעלה ולא מוריד ולכך אין רשאין המסובין להפסיק, וז"ש תוס' (דף קט"ו) דוקא גבי בהמ"ו דהוי בה"מ וכו', וא"כ גבי קידוש דהוי נמי ברכת המצוה אין רשאין ג"כ להפסיק, וז"ש תוס' ומיירי ששתו וכו' דאל"כ הוי הפסק כיון דטעימת המברך ל"מ ול"מ משא"כ גבי ברכת הנהנין דא"י להוציא עד שיטעום, וכיון שצריכים לטעימתו שוב ל"ה הפסק, ולשיטת המג"א צ"ל הא דכ' התוס' כדי שיטעום תיכף לברכה וכו' אף בבהכ"נ צריכים לטעום, מ"מ ס"ל לתוס' דברכת המצות צריכים להיות בפני כ"א משום כדי שלא יפסיקו אף בהמתנה כל דהו אפי' יושב ובטל דבשאר ימות השנה ל"ה הפסק כמ"ש הטו"ז (סי' קס"ו) אפ"ה גבי מצה אסור, א"כ (להסיר) [להתוס'] אפי' בשאר ימות השנה אסור ודו"ק:

(מג"א סקכ"ח) יצאו וצ"ע דלא הביאו וכו' ולק"מ די"ל:

על פירוש רש"י דפירש הש"ס [ברכות מ"ז ב'] לחלק (א"ע) [אפי'] בבהמ"ז, ממ"נ אי בהסיבו מיירי הא קתני במתני' [דף מ"ב ע"א] אחד מברך לכולן, ואי בלא הסבו מיירי הא נמי תנן ישבו לאכול כ"א מברך לעצמו [ומאי הוצרך לאשמעינן], וי"ל דהרשב"א פירש הסיבו א' מברך לכולן משום דכיון דהסיבו מסתמא דעתם לצאת בברכת חבירו ובישבו מסתמא אין דעתם לצאת בברכת חבירו, וכ"ז בסתם משא"כ אי אמרו בפירוש דרוצים לצאת פשיטא דיצאו ואף בישבו בלא הסבה א' מברך [לכולן] ולפ"ז י"ל דרש"י איירי בלא הסיבו, וא"ל מתני' היא דאי ממתני' הוי אמינא מסתמא בישבו אין דעתם לצאת, אבל בכוונו בפירוש אא' מברך לכולן לכן קאמר אבייי דאפ"ה מצוה לחלק ולפ"ז לק"מ [קו' מג"א] דהא דכ' הרא"ש דאף בדיעבד לא יצאו היינו בלא כוונו (בהסיבה) [בפירוש בעי הסיבה] אבל אם כוונו בפירוש יצאו בדיעבד [אפי' בלא הסיבה] וכמ"ש המחבר [ועע"ל סי' קצ"ג במג"א סק"ח]:

(ש"ע סעי' כ') ולא שרי וכו' אלא ברכת המוציא דמצה וכו' והא דלא נקטו נמי ליל ראשון של סוכות דחובה נמי לאכול כמו מצה דילפי' ט"ו ט"ו מחהמ"צ, י"ל כיון דמצטער פטור מן הסוכה (ה) וא"כ אי מצטער באותה אכילה דליל א' של סוכות הי' פטור, וא"כ הברכה באה לו על הנאתו כמש"ש המג"א ס"ק מ"א [לענין אכילת שבת ויו"ט]:

סימן קסח

(מג"א סק"ב) מניח הפרוסה וכו' וצ"ע דהאיך נעשה פשרה:

הגהות:

וחדושים (ה) כתב לי בזה ידידי וחלופי הרב הגאון הגדול מר אדר"ת שליט"א הגאבד"ק מיר הנ"ל וזלה"ט, בסוס"י קס"ז מש"ש דהיי"ט דל"א ג"כ ליל יו"ט א' של סוכות לפי שמצטער פטור צל"ע דהא קיי"ל דבליל יו"ט א' גבי מצטער חייב כמש"כ בפוסקים מפני קו' התוס' סוכה כ"ז א' ויעוין או"ח סי' תרל"ט ס"ה וא"ש קו' המג"א שם ברה"ס וטעמא דכיון דממצה ילפינין ע"כ לא פטרינן מצטער וממילא א"ש קו' רבינו דעיקרא נקט עכ"ל הגאון הנ"ל. ואפשר ליישב לדעתי דרבינו קאי לשיטת הסמ"ק ואו"ז דלא ס"ל מצטער חייב בליל א' של סוכות ועליי' סמיך בפסקי מהרא"י להקל בליל ב' כמו' בפוסקים והגם דרמ"א בסי' תרל"ט ס"ה פ' כאשר"י ור"ן וש"פ דפליגי אסמ"ק ואו"ז מ"מ כיון דלאו מלתא דפסיקתא היא לדה"כ שפיר תירץ רבינו לפי שיטת הסמ"ק ואו"ז דפטרי מצטער אפי' בליל א' כנ"ל. וכו', ולק"מ דודאי הא עדיפא שיבצע א' על הפרוסה וא' על השלימה דבמניח הפרוסה וכו' לא נראה כ"כ החשיבות (להחשיב) [להחשוב] וכשאין אחר עמו אין לו ברירה משא"כ כשאחר מיסב עמו, הא עדיפא, ואין הפירוש שיברך כ"א לעצמו דבזה ודאי קושי' מג"א שפיר [הא רוב עם וכו'] רק הפירוש שיברך (כ"א) [א'] לעצמו ויכון להוציא את חבירו כמו גבי קידוש, דכיון ששותין (כולן) [כל] המסובין יחד כמלא לוגמיו יוצאין כולן דכולן נחשבין כחד ה"ה [הכא נמי] וא"כ ממ"נ יצאו אי חטים עדיפא אידך דשעורי' יוצא בטעימתו, ואי שלימה עדיפא הוא יוצא בטעימת חבירו, ובזה ניכר החשיבות [להחשוב] שפיר ואין רשאין להניח הפרוסה וכו': (שם סק"ד) יכול לחברם וכו' כדאמרי' בעירובין וכו' פי' דאמרי' התם אין מערבין בפרוסה אלא בשלימה אם נפרסה וחיברה בקיסום מקרי שלם, ה"ה [הכא נמי] מקרי שלם לענין לחם ובהמו"צ ויש [מביאים] ראי' מדאמרי' שם ג"כ ניטל כדי חלה מיקרי שלם, ה"ה כאן, וזה ליתא דבשלמא התם הטעם משום איבה, ע"ש וא"כ (כשנוטל) [כשניטל] ממנו כדי חלה יודעין ואין כאן איבה, משא"כ לענין שבת דבעי' מד"ת שיהא שלם אם ניטל כדי חלה לא מיקרי שלם וק"ל:

(מג"א סק"ט. וט"ז סק"ה) אם אינו נזהר וכו' ע"ש שהאריכו, והנראה לי הוא דהא דקאמר הרב המחבר באינו נזהר מברך על איזו מהן שירצה, אין פירושו דהברירה בידו רק דתפיס לישנא דמתני' [ברכות דף מ"א] דחכמי' פליגי על ר"י דס"ל מין ז' עדיף [ור"י סבר] מברך על איזו מהן שירצה והיינו החביב עליו ע"ש [בגמ'], ולפ"ז י"ל דרא"ש היה נזהר (והי') [שהי'] מסופק אי הירושלמי מיירי באינו נזהר אבל בנזהר אע"ג דשל עכו"ם חביב עליו אסור לברך עליו לכך צוה לסלקו מעל השולחן משא"כ באינו נזהר ודאי על החביב עליו מברך ופסק המחבר שפיר (ו) דעל איזו מהן שירצה ר"ל שירצה לאכול דהיי' החביב וק"ל:

(מג"א סקט"ז) שעירב בה דבש, וקשה דהרמב"ם וכו' ולק"מ דהנה איתא בש"ס (דף ל"ד) האי נהמא דהנדקאי מברכין עליו במ"מ ואדם יוצא בה יד"ח בפסח ופי' כל המפרשים אף דלא קבע עליו, משום דתכא דרחמנא איקבעי, ולפ"ז לק"מ על הרמב"ם דודאי עיסה שנלושה במי פירות מיקרי פת הבאה בכסנין ואי קבע עלי' מברך המוציא וגבי מצה אמרי' דתכא דרחמנא וכו' רק אי קשיא [הא קשיא] מהא דתנן הי עומד ומקיים מנחות נטלן לאכול מברך המוציא אע"ג דמנחת נילושו בשמן, וא"ל דאייריין במנחת מאפה דלא היתה נלושה בשמן רק משיחה כמין גם [כ] יונית, דא"כ קשה הא דאר"י האי חביצא פירש"י היינו שנתבשלה וכו' ואר"י מנא אמינא לה דתנן הי' עומד וכו' ואי איירי במנחת מאפה מאי בישול שייך כאן דלא היתה רק נמשח וא"ל [ר"ת ואפשר לתרץ] כדאמרי' בתוספתא ח"א שהיו מושחין אותה כולה במרדה חם, וא"כ הוי בישול גמור דאמרינן תתאי גבר ומסתמא דמתני' דהי' עומד [וכו'] ככו"ע ולעולם דמיירי במנחת מאפה וא"כ הביא ר"י שפיר ראי' מהך מתני' (ז):

הגהות וחדושים (ו) פי' שהמחבר מפרש כמו שמפרש רבינו בגמ' שם דברי ר"י דמתני' דאיזו שירצה דק היינו החביב עליו, וע' רש"י שם, והבן. (ז) פי' כיון דהוי בישול גמור, ומ"מ לא קשה קושי' הנ"ל מהך דמתני' אהך י"א שבש"ע דר:

ועוי"ל כיון דאכילת קדשים מצוה אמרי' נמי אתכא דרחמנא אקבעי כמו גבי מצה כמ"ש לשיטת הרמב"ם ומברך המוציא, וא"כ י"ל דאיירי במחבת וכו' [ומ"מ שפיר תני דמברך המוציא כיון דאקבעי]:

(שם סקי"ח) שלכל אלו וכו' דספק דרבנן הוא וכו' וכתב הב"ח (ותמי'). [ותימא וכו'] ע"ש בטו"ז דתי' (בסק"ד) [בסק"ו] דגם בפת שייך במ"מ [ופוטר אפי' עיסה משום דזיין, אלא משום חשיבות דפת קבעו בו ברכה בפ"ע וכו' ועיי"ש] ואמ"ו דלפ"ז ליתא למ"ש

המג"א לעיל סקי"ד דאם לאחר שאכל מעט (נמשך) [נמלך] לאכול עוד שיעור קביעות צריך נטילה (ובהמ"ז) [וברכת המוציא] די"ל דכיון דלאו פת הוא יוצא ממ"נ:
(שם סקכ"ה) נתבשל וכו' אבל אם עירה עליהן וכו' ונר"ל [מאחר] שיש מחלוקת וכו' וצ"ע דהלא מבואר שם אין עירוי מבשל אחר כדי קליפה וא"כ מה שתחת הקליפה פת גמור הוא, ומברך עליו המוציא:
הר"ש פסק בנתבשל אף דאיכא כזית מברכין עליו במ"מ וראיתו מדתנן יוצאין ברקיקין השרוים ובמבושל דברי ר"מ ר"י אומר יוצאין ברקיק השרוי אבל לא במבושל ומפרש הר"ש טעמא דר"י משום דבישול מבטל האפי' וליכא תואר לחם עליו, והברייתא דפרוסות קיימות מברכין המוציא אתיא כר"מ אבל לדידן דקיי"ל כר"י לא פסקינין האי ברייתא זהו שיטת הר"ש אבל המחבר לא ס"ל כוותי', וס"ל אפילו ר"י דס"ל דאין יוצאין במבושל לאו משום דבישול מבטל האפי' רק משום דבעי' טעם מצה היינו לחם עוני, וליכא דהוי מצה עשירה ובריית דפרוסות קיימות אתיא ככולי עלמא,, דלענין המוציא כ"ע מודו דמיקרי לחם גמור, ולענין שבת אי אמרי' יש בישול אחר אפי' או לא י"א דיש בישול אחא"פ וחייב, וי"א דאין בישול וכו', ופלוגתיי' בהא דמ"ד יש בישול אחר אפי' ס"ל כר"ש, וראי' מדאין יוצאין ברקיקין המבושלין ומ"ד אין בישול וכו' ס"ל דטעמא דר"י משום דבעי' טפם מצה וליכא, אבל לענין המוציא ולענין חיוב שבת מודה דאין בישול אחר אפי', ולפ"ז קשה על המחבר דנראין דבריו סתרי אהדרי דפסק באו"ח (סי' ש"ח ס"ה) דיש בישול אחא"פ דס"ל כשי' הר"ש דבישול מבטל האפי' וכאן פסק דפרוסות קיימות מברך עליו המוציא ומשמע דאין הבישול מבטל האפי', וי"ל דר"י ס"ל יוצאין ברקיק השרוי אבל לא במבושל, ומאי ביניי' צ"ל דגבי שרוי אף דיבלע המשקין במצה מ"מ טעם המצה בפני עצמו, רק דנתערב בתוכה מים, אבל במבושל כיון שנתבשל יגיע מן הבישול להתהפך טעם מצה ויוצא לטעם מים וליכא טעם מצה כלל, וכיון שיגיע מן הבישול להתהפך טעם הלחם מיקרי בישול לענין שבת, אף דאין הבישול מבטל האפי' ודו"ק:
(שם סקכ"ח) ניכר וכו' והמרדכי מסיים וכו' דהמרדכי ס"ל כרש"י וכו' ודבריו תמוהין מאד, ונ"ל פירוש לפירושו, דהמרדכי ס"ל כרש"י דפלוגתא דר"י ור"ש בנתבשלין, וא"כ פלוגתיי' בפי' הברייתא דפרוסות קיימות ואין הפרוסות קיימות דקתני דר"ש מפרש פרוסות קיימות בדאיכא תואר לחם, ואין פרוסות קיימות בדליכא תואר לחם וא"כ הלשון פרוסות קיימות אינו מדוקדק ואינו:

הגהות וחדושים מברך המוציא דאף שנמשח בשמן במרדה מ"מ לא הוי נלוש בשמן רק נמשח בלבד מלמטה, ובכה"ג לכו"ע לא הוי פת הבאה בכסנין, ומיושב שפיר. משמע בברייתא, אע"כ צ"ל דה"פ פרוסות קיימות, היינו דלא נימוח לגמרי, ואין הפרוסות קיימות היינו פי' שנימוח לגמרי וא"ש לישנא דברייתא, משא"כ לדידן דלא ס"ל כפירש"י [אלא] דר"י ור"ש לא פליגי כלל בפירוש הברייתא דהפי' בברייתא הוא כפשטא דהיי' הפרוסות קיימות, אי איכא כזית ואן קיימות דליכא כזית, ור"י ור"ש פליגי בפני עצמן אין אנו מוכרחין לכך די"ל דתואר לחם צריך להיות ניכר וידוע ואתי שפיר וזהו כוונת המג"א, והא דהשמיט המחבר בבא מלחם גדול אע"ג דאינו ניכר וידוע אפ"ה מברך המוציא, כמ"ש הש"ס (דף ל"ד) דז"א, אלא לרב יוסף דס"ל אע"ג דאיכא כמה פרוסות לחם פחות מכזית אינו מברך המוציא דס"ל כי ליכא כזית אין עליו שם חשיבות דפת, רק כי בא מלחם גדול, משא"כ לר"ש דס"ל דלא איכפת לן כלל אי איכא כזית או לא, רק איכא בי' תואר לחם, אפי' פחות מכזית מברך עליו המוציא, וא"כ לא נ"מ כלל בתואר לחם: (שם. באותו דבור) אמרינן בש"ס אם פירר לחם וכו' וא"כ אותן שקורין פרימזלי"ך וכו' ואין הנידון דומה לראי' דהתם מיירי באפי', וא"כ בזו בודאי מברך המוציא דודאי לא גרע מקמח גמור, משא"כ אותן וורימזלי"ך שנתבשל אח"כ בזו ודאי לאו לחם מיקרי, ואמ"ע המוציא, דבמ"נ אי בתר השתא אזלינן הא נתבשל והוי כמו קמח דנתבשל, ואי בתר מעיקרא אזלי' הוי פחות מכזית, דלכתחלה היו פרורין וממ"נ אין מברכין עליו המוציא אלא היכא דאפאן אח"כ, ופשוט:

(שם סקל"ב) ואפי' (אם) נתחייבה וכו' וכ' הב"ח וכו' וכ"כ רי"ו שמהר"מ אפה וכו' וראיתו מהא דמהר"מ לאו ראי' הוא, די"ל דהא דלא אכל רק תוך הסעודה הוא משום דלא הי' דעתו מתחלה רק לאפות ממנו מעט ועל השאר לא הי' דעתו מתחלה לאפות, אבל אם הי' דעתו מתחלה ואח"כ נמלך מודה הר"מ דמברך המוציא, ומה שהביא ראי' ממהר"ש שהביא ראי' מרקיק המבושל וכו' גם בזה לא בירר יפה דודאי הר"ש לשיטתי' אזיל דס"ל דטעמא דהר"י משום שהבישול מבטל האפי' לגמרי, ופסק כר"י ולא כהברייתא כמש"ל [במג"א סקכ"ה] א"כ שפיר הביא סיוע לדבריו משא"כ לדידן דפסקינין כהאי ברייתא דפרוסות קיימות דקשה הא דאמר ר"י דא"י ברקיק המבושל וכו' וצ"ל דטעמא משום דבעי טעם מצה לחם עוני וליכא כמש"ל וא"כ ליכא ראי' מר"י כלל די"ל דכשהי' דעתו לאפות לחם גמור הוא וצ"ל המוציא, אבל באמת דברי הב"ח לא שרירין ולא קיימין דהנה הר"ש מביא ראי' דתחלה עיסה וסופה סופגנין מברך המוציא מהא דאמרי' בפסחים אין יוצאין בחלוט דהוי מצה עשירה וצ"ל דלחם מקרי אלא דהוי מצה עשירה, ולפ"ז א"א

כשיטת הב"ח אפי' לדעה קמייתא אי הי' דעתו מתחלה לאפות מברך המוציא אין ראי' כלל מהא דפסחי' די"ל דהש"ס הוצרך לומר הטעם משום מצה עשירה דאי משום דהי' דעתו מתחלה לאפותה מברך המוציא הוה אמינא, ה"ה לענין מצה נמי יוצא יד"ח בפסח ולכך קאמר משום מ"ע אבל באמת אי לא הי' דעתו מתחלה לאפותה ודאי לאו לחם הוא, אפי' תחלתה עיסה וסופה סופגנין דלא כהב"ח דל"ל בהא בין אי הי' דעתו מתחלה או לא, והוכיח שפיר:

(שם סקל"ד) ונהגו להקל וכו' ומ"מ נ"ל דאם שבע וכו' וז"א דהא דכ' רמ"א ונהגו להקל לאו משום ספק הוא אי קיי"ל דמיקרי לחם, או לא, אלא דאנן פסקינין כדעה ראשונה של המחבר, וא"כ גם כה"ג א"צ לברך דלא כמג"א:

שם שאם שבע וכו' (דהוי) [הוי] ספק ד"ת וכו' וז"א דמ"מ אם אכל כדי שביעה גם על הפת הבאה בכסנין גופא כששבע חייב לברך בהמ"ז, ואי לא שבע ממנו גם על הפת גמור אינו מחויב מד"ת לברך כמ"ש בכמה דוכתי: (שם סקמ"א) ואפילו קבע וכו' בטור כתב דאם קבע וכו' והרב"י חולק עליו וכו' ופלוגתיי' בהא דאמרי' נהמא דהנדקאי מברכין עליו במ"מ, מר קוטרא קבע סעודתי' עלי' ובירך עליו המוציא וג' ברכות ואדם יוצא יד"ח בפסח, ופי' הטור דר"א פליג אמר קוטרא וס"ל דאף דלא קבע סעודתו עליו נמי (יוצא יד"ח בפסח) [מברך עליו המוציא] מדקאמר סתם ואדם יוצא בה יד"ח בפסח משמע בין קבע בין לא קבע, וא"כ בלא קבע אמאי יוצא יד"ח בפסח הא אין מברכין עליו בהמ"ז ולא הוי מצה כלל וצ"ל דס"ל דאפי' לא קבע עליו מברך עליו בהמ"ז, והרב המחבר מפרש דר"א לא פליג כלל אמר קוטרא וס"ל דלכך יוצא יד"ח משום דבדקבע עליו הוי פת גמור גבי מצה אמרי' אתכא דרחמנא איקבעי כמש"ל ס"ז, ונראה להוכיח כדברי הטור דאמרי' בפ"ג שאכלו טעה ולא הזכיר של ר"ח בתפלה וכו' בבהמ"ז אין מחזירין אותו משום דאי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל, אלא דבחה"מ ושבת ויו"ט דלא סגי דלא אכיל וכו', וכ' הרא"ש משמע דביו"ט דלא סגי דלא אכיל דבר שצריך ג' ברכות, וקשה דבפ"ב דסוכה גבי מתני' די"ד סעודות וכו' ותי' הא דקאמר הכא לא סגי היינו ליל א' של פסח, ולפ"ז צ"ל ע"כ הא דקאמר ואדם יוצא יד"ח בפסח היינו דמיקרי לחם גמור דאל"כ קושית הרא"ש במקומה עומדת ול"ל דמיירי בליל א' ש"פ דלא סגי דלא אכיל דהא סגי דאכיל טרוקני"ן דיוצא יד"ח בפסח דאתכא דרחמנא איקבעי ואפ"ה אי לא קבע עליו אין מברכין עליו בהמ"ז, ודוחק לומר דס"ל הואיל וגבי פסח אתכא דרחמנא איקבעי ואכילת מצה זו הוי כמו קבע לאכול וא"כ צריך לברך ג"כ על אכילה זו בהמ"ז כיון שחל עליו שם קביעות דזה דוחק בשלמא גבי מצה בכזית א' יוצא, אבל לענין בהמ"ז הא מ"מ לא שבע ממנו

דיברך עליו בהמ"ז ועכצ"ל כפי' הטור דלא אמרי' כלל האי סברא תכא דרחמנא אקבעי, ור"א פליג אמר קוטרא, וס"ל כיון דאדם יוצא בה יד"ח בפסח לחם גמור מיקרי וחייב לברך בהמ"ז, ושפיר מצינו גבי פסח דלא סגי דלא אכיל, וא"ש ודו"ק:

(שם סקמ"ד) בבשר וכו' וצ"ע דבתניא וכו' ונראה להוכיח מתוס' דביצה (פ"א דף ט"ז ע"ב) דאף לא קבע דכתב שם פשטיד"א של עכו"ם יש בה משום בישול עכו"ם ואותן ניליי"ש היינו פת הבאה בכסנין הואיל ואין מברכין עליו המוציא יש בה משום בישול עכו"ם, ולפ"ז ע"כ דפשטיד"א מיקרי לחם אף בדלא קבע דאל"כ למה להתוס' למימר גבי פשטיד"א הטעם משום דגים שבהן נאסרו, ת"ל דהו"ל פת הבאה בכסנין, אע"כ צ"ל דלענין המוציא מיקרי לחם גמור ולא אסורין משום בישול עכו"ם אלא משום דגים שבהן: וכתב עוד ונראה לי דה"ה עיסה שנלושה בביצים וכ"מ מתוס' דביצה דף י"ו וכו' ולאו ראי' היא דתוס' לא מיירי דנלושה במי ביצים רק פת שנלושה במים וטחו ע"ג בביצים דזה מיקרי לחם גמור לענין בישול עכו"ם וגם לענין המוציא אבל אם נלושה בביצים שפיר מקרי פת הבאה בכסנין וכ"כ הר"ן:

סימן קע

מג"א סק"ג) ובלבוש כתב דוקא וכו' ונראה דודאי משום חשדא לא תיקנו שום נטילה רק אם הוא מחויב (וליטול) [ליטול] ידיו חששו חז"ל משום חשדא ליטול בפני כולם אבל כשאינו מחויב ליטול כלל לא חששו חז"ל לתקן נטילה בשביל כך ואם לא שפשף לל א"ל ליטול אף לשתי' דלא כלבוש: (שם סק"י) אמרינן בפסחים וכו' וקשה מאי א"ל וכו' ולק"מ בשלמא גבי יתיב אפוריא כיון דעכ"פ צריך (ליישב) [לישב] א"כ אם לא ישב כאן רק ע"ג קרקע הוא נגד רצון בעה"ב משת"כ גבי (כפא) [כסא] כיון דאינו מן [נ' דחסר תיבת "הדין"] לשתות די"ל דלא תאיב לשתות לא הוי נגד רצון הבעה"ב:

סימן קעב

מג"א סק"ג) וי"א וכו' וצריך עיון אם יברך וכו', ונראה לומר דעל ז' מינים וכו' (מפשיטתו לשון) [מפשיטת לשונו] משמע דעל ז' מינים יברך לאחריו ולא לכתחלה משום דב' ברכות סמוכות זל"ז לא מצינו דיברך, וגבי ז' מינים דהוי ד"ת נדחה ברכה ראשונה מקמא דאחרונה וזהו נגד הש"ס דברכות (דף כ"ז) אמר רבינא אפילו גמר סעודתו וכו' ולא היא התם גברא הוא דלא חזיא, והנה לפ"מ (דס"ד) [דהוה ס"ד] דרבינא דצריך לברך ברכה ראשונה ע"כ דצריך לברך גם בהמ"ז דודאי ברכת המזון דהוי ד"ת אין סברא לומר דהיא נדחה מקמי ברכה ראשונה דהוי דרבנן וא"כ מצינו דחייב לברך ב' ברכות סמוכות וצ"ל דהא דכתב דעל ד' מינים יברך היינו (כר') [ב"ר, והיא ר"ת ברכה ראשונה] וגם אחרונה

דהוי ד"ת דאית לי' מסברא דצריך לברך (כר') [ברכה ראשונה] עכ"פ, וא"כ אי ברכה אחרונה ד"ת צריך לברך גם אחרונה ואינה נדחה משום האי טעמא דלא מצינו ב' ברכות סמוכות, אבל אי הוי ברכה אחרונה דרבנן כיון דלא מצינו ב' ברכות סמוכות נדחה האחרונה לגמרי וראשונה צריך לברך:

סימן קעג

ש"ע סעיף ג') כל הדברים הנוהגים באחרונים וכו', והראב"ד כ' דאחרונים טעונים ליטול לכלי דוקא ולא אמצעיים, והקשה הרב ח"צ בשו"ת (ח) מהא דאמרינן בחולין (פכ"ה) אמר אביי מריש הוה אמינא טעמא משום נקיות כיון דאמר רבה וכו', ואי כד' הראב"ד דאמצעיים כיון דמשום נקיות הן באין א"צ ליטול לתוך כלי (וא"כ) [א"כ] אביי דלא הי' מסופק רק בטעמא דמים אחרונים ולאו בדינא אי צריך ליטול לתוך כלי או לא (וא"כ אי אמרת דכל שהוא משום נקיות א"צ ליטול לתוך כלי) הו"ל לאביי להוכיח דטעמא משום רוח רעה, דאל"כ אמאי צריך ליטול לתוך הכלי דוקא, אע"כ דאף אמצעיים דמשום נקיות הן באין צריך ליטול לתוך כלי, ונראה דלק"מ דהנה אמצעיים ואחרונים [לא] שוה [דהוו] רשות, וזה ודאי מים אחרונים דתקנת רבנן:

הגהות וחדושים (ח) הוא בסי' נ"ה, ועיי"ש מ"ש בד' הרשב"א וגם הרש"ל הבין בד' הרשב"א שכוונתו שא"צ כלי ליטול לתוכו, והשיג עליו בא"ר דאין כוונת הרשב"א כן אלא כוונתו שא"צ כלי ליטול ממנו, אבל לעולם ס"ל דבעי כלי ליטול לתוכו וכדין מים האחרונים, וכמ"ש החכ"צ. הוא ליטול וא"כ תקנו רבנן ג"כ שצריך ליטול לתוך הכלי דוקא ולא ע"ג קרקע משום דרכי' דרכי נועם, ולא רצו רבנן לתקוני דבר שנפשו של אדם קצה עליו, משא"כ באמצעיים דלא תקנו רבנן כלל שום נטילה רק דאם עשה עשה מדעתו לית לן בה אי נוטל ע"ג קרקע או לתוך הכלי, ולפ"ז לק"מ דאף דס"ל לאביי מים ואחרונים משום נקיות כמו אמצעים ומ"מ כיון דהאחרונים חובה משום [תקנת] חכמים צריך ליטול לתוך הכלי, (ולא) [אבל] אמצעיים דהוו רשות א"צ ליטול לתוך הכלי:

סימן קעד

(ט"ז סק"ב) אפילו כו' ומבואר במרדכי וכו' ונראה דהמרדכי לשיטתי' אזיל דאי' בש"ס דברכות (דף (מ"ב) [מ"ג]) אמר רב ל"ש אלא פת אבל יין לא בעי הסיבה (ורי"א אפי' יין בעי הסבה, איכא דאמרי א"ר ל"ש אלא פת אבל יין לא מהני הסיבה] ופסק המרדכי דיין לא מהני הסיבה (כר"י דאיכא דאמרי] וא"כ אם לא היו השאר משקין בשעת ברכה לא הי' פוטר אותן (ט) אבל לדידן דקיי"ל גם יין מהני הסבה, וא"כ (שיברך) [כשמברך]

על היין פוטר כל המשקין שמביאין לו בכל אותה הסיבה, וא"כ אפי' על אותן המשקין שלא היו בשעת ברכה שמברך על היין א"צ ברכה:

(מג"א סק"ה) משמע דוקא יין הבדלה וכ"כ בת"ה וכו' ופי' דהא דאמרינן במתני' יין שלפני המזון פוטר את היין שבתוך המזון, היינו (דוקא קודם) [אפי' אחר] נטילה, והנטילה לא וי הפסק בין יין שלפני המזון ליין (שלאחר) [שבתוך] המזון וז"ש וכן משמע מתוס' שכתבו (בדף מ"ג ע"א) בד"ה כיצד סדר הסיבה וכו' אע"ג דיין שלפני המזון פוטר את היין (שלאחר) [שבתוך] המזון, שאני הכא כיון שעלה והסיבו הוי שינוי מקום וצריך לברך ולפ"ז מוכח דהנטילה ל"ה הפסק, דאל"כ לא מקשה תוס' מידי דהא הכא קתני כ"א נוטל שתי ידיו וא"כ הנטילה הוי הפסק ולכן צריך לברך כשעלה והסיבו דהא למעלה נטל ידיו והוי אותה נטילה הפסק, אע"כ צ"ל דהנטילה ל"ה הפסק כך הוכחת מג"א דלא כב"ח דס"ל דהנטילה הוי הפסק וראיתו מהא דכ' תוס' (דף מ"ב) בד"ה רש"א אינו פוטר וכו' (בסוף) [עד סוף] הדיבור, א"כ נראה דה"ה (לכתחלה) [להבדלה] דאין לחלק וכו' אבל יין של הבדלה וכו' דהכי מיירי הא דפסקינן יין שלפני המזון וכו' שכבר נטל ידיו, הרי לפניך דס"ל לתוס' דהנטילה הוי הפסק בין יין שלפני המזון ליין שבתוך המזון, אף בלי הבדלה דתוס' מוקמו למתני' דיין שלפני המזון וכו' בשכבר נטל ידיו אבל בלא נטל ידיו הוי הפסק, וא"ל לשיטת המג"א דס"ל דלא כהב"ח, א"כ דברי התוס' סתרי אהדדי, דמהא דכ' בד"ה בא להם יין וכו' מוכת דנטילה ל"ה הפסק, וא"כ הא דקתני בא להם יין כו' משמע אפי' לא נטל ידיו כהוכחת מג"א הנ"ל והכא משמע דס"ל לתוס' דהנטילה הוי הפסק דכתבו דמיירי בשכבר נטל ידיו כמש"ל בהוכחת הב"ח וצ"ל דס"ל לתוס' בודאי נטילה לא הוי הפסק כמשמעות [דבריהם] בד"ה בא להם יין וכו' והא דכתבו ומיירי בשכבר נטל ידיו וכו' היינו משום דתוס' רוצים לתרץ:

הגהות וחדושים (ט) מלשון המרדכי גופי' מדוקדק כדברי רבינו דדין זה דפוטר שאר משקין תלוי בדין הסבה דמייתי התם מעיקרא, כנראה להמעיין שם להדיא וז"ל, אבל היכא דאין המשקין לפניו וכו', דהשתא בזה"ז ליכא קבע לשתות יין ולא שייך בי' למימר הסיבה לשתות, ולא פטר וכו' ע"ש כל הענין, והעירני לזה בני הבחור המופלג כמ' מאיר שי'. הא דפסקינן גבי הבדלה דצריך שיתא נוטל ידיו כבר [דקשה] הא הבדלה הוי הפסק בין נטילה להמוציא לכן כתבו תוס' (הא) [דהא] דפסקינן יין שלפני המזון פוטר וכו' מיירי בשכבר נטל ידיו, והיינו בין נטל ידיו כבר ובין לא נטל כבר, ולאו דוקא, דע"כ מיירי בנטל ידיו, [אלא] דכך הי' דרכן שהיו נוטלים ידיהם ואח"כ היו מוזגין את הכוס (אע"כ) [אע"פ] דמן הדין אפי' לא נטל ידיו פוטר יין שבתוך המזון, מ"מ דרכן הי' אף

לאחר נטילה, וקשה הא הוי הפסק בין נטילה להמוציא וצ"ל דלא הוי הפסק, וכתבו תוס' שפיר, אבל מדינא י"ל דס"ל לתוס' כמג"א וסייעתו דנטילה ל"ה הפסק, בין שלפני המזון לשבתוך המזון, אבל מ"מ קשיא מאי תירצו תוס' שאני הכא כיון שעלו הוי שינוי מקום, הא ר"י אית לי' בפרק ערבי פסחים שינה מקום א"צ לחזור ולברך וא"כ קשיא לדידי' עדיין קו' התוס' הנ"ל (במק"ע) אע"כ דיין שלפני המזון וכו' כ"ש וכו' ע"כ נראה לקיים שיטת הב"ח דנטילה הוי הפסק ול"ל כקושי' הנ"ל א"כ מאי מקשו תוס' בד"ה [כיצד סדר הסבה וכו'] אע"ג דיין שלפני המזון וכו' ת"ל דנטילה הוי הפסק דהא חזר ונטל ב' ידיו די"ל דכך [היא] קושי' התוס' דכל זה קשה למה להו לרבנן לאפושי בברכות דיברך למטה, ואח"כ כשעלה והסיבו יטול ידיו ואח"כ כשיביאו לו יין יברך א' לכולם, הו"ל לרבנן לתקוני ליטול ידיו למטה תיכף ויברך כ"א לעצמו, ואח"כ כשעלו והסיבו א"צ תו לברך ותי' תוס' דכ"ז לא מהני, דשינוי מקום צריך לברך כנ"ל וא"ל דע"כ ל"ל דקושי' תוס' הכי שיהא נוטל ידיו למטה, דהא כדי הילוך כ"ב אמה הוי הפסק בין נטילה להמוציא וא"כ כשעלו והסיבו ומברכין המוציא הוי הפסק יותר מכ"ב אמה די"ל כשיטת האגודה הנ"ל [בסי' קס"ו] ואתי שפיר, והדברים ברורים למבין:

(ש"ע סעי' ו') ואפי' לא הי' להם יין וכו', היינו לאפוקי מדעת הרז"ה, דהרי"ף פסק דעל ב' כוסות ראשונים דליל א' של פסח צריך לברך ברכה אחרונה והקשו עליו הא תנן דיין שלפני המזון פוטר וכו' וא"כ שייכי אהדדי ולמה יברך עלי' ברכה אחרונה, ותי' הרז"ה דהרי"ף איירי בעני ישראל דלית לי' יין בתוך הסעודה והא דאמרי' יין שלפני המזון פוטר יין (שלאחר) [שבתוך], ובהמ"ז פוטרת יין שלפני המזון היינו דוקא כששתה יין בתוך הסעודה (וא"כ) [דאז] היין שלפני המזון פוטר את היין שבתוך המזון מברכה ראשונה דשייכי אהדדי להכי בהמ"ז פוטרת נמי את היין שלפני המזון [מברכה אחרונה], משא"כ אי לא שתה בתוך המזון דלא שייכי אהדדי, והרא"ש והרשב"א פוסקים (דב') [דעל ב'] כוסות ראשונים א"צ לברך (באחרונה) [ברכה אחרונה] והטעם משום דיין שלפני המזון שייך לסעודה בין לענין ברכה ראשונה בין לענין ברכה אחרונה, והרא"ש ס"ל הטעם משום דיין שלפני המזון בא לפתוח הבני מעיים להרחיב תאות המאכל, וע' מג"א סק"ט, ואמר אמ"ו נר"ו דגבי סעודות גדולות שדרכן לשתות אחר הסעודה יין שרף או משקה שקורין מע"ד או קאפ"י או טע"ה דלא שייכי [בהו] סברת הרשב"א דאינו מסעד סעיד צריך לברך ברכה אחרונה ול"ש פת פוטרת כיון דלאחר הסעודה הם באים:

(שם סעי' ז') ויברך ע"ד לשתות בתוך הסעודה וכו', ואף לשיטת הב"ח שכ' דנטילה הוי הפסק מ"מ כיון דמכוון לכך בתחלה לא הוי הפסק כמש"ל בשם האגודה (להפסק דנטילה) [לענין] הפסק דנטילה:

(ט"ז סק"ט. ומג"א סקי"ד) כתבו בשם האר"י ז"ל לשתות פחות מרביעית עיין שם ויש רוצים לפרש טעמא דהאר"י משום דיש לחוש לשיטת הרז"ה שאם לא שתה בתוך הסעודה אין בהמ"ז פוטרת יין שלפני המזון, דאם לא שתה בתוך הסעודה לא ניכר שיהא היין שלפני המזון שייך לסעודה, בשלמא אם שתה בתוך הסעודה ואינו מברך עליו משום דיין שלפהמ"ז פוטרו, נמצא דיין שלפני המזון שייך לסעודה,, משא"כ אי לא שתה בתוך הסעודה לא שייך לסעודה כלל, וא"כ אם שתה מים לפני סעודה אף דשותה מים אח"כ ג"כ בתוך הסעודה אף שלא בירך עליו אינו ניכר שהמים שלפני הסעודה פוטר אותו, כיון דפת פוטר כל מיני משקין, חוץ מן היין שאין הפת פוטרו, רק היין שלפני הסעודה (וא"כ ניכר דשייך לסעודה) [בלבד, פוטרו], לכך כתב האר"י לשתות פחות מרביעית להוציא מספק ברכה, ולאדמ"ו נראה דטעמא דהאר"י משום דיש לחוש לשיטת הרשב"א דיין שלפהמ"ז לא שייך לסעודה כלל והא דיוצא בבהמ"ז משום דיין מסעד סעיד כמש"ל בשמו וכ"ז ביין, משא"כ בשאר משקין דלא מסעד סעיד אין בהמ"ז פוטרת, או כשיטת הרא"ש דפי' [הטעם] דיין שלפני הסעודה בהמ"ז פוטרתו משום דשייך לסעודה דבא לפתוח תאות המאכל א"כ ה"ה שאר משקין ולכך פסק האריז"ל דישתה פחות מרביעית להוציא מספק ברכה, ומ"ש המג"א (שם) ואם יש לו כוס לבהמ"ז א"צ לברך ברכה אחרונה, פי' כיון דיין פוטר כל מיני משקין ס"ל למג"א דאפי' (בברכה) [מברכה] אחרונה, ודבריו תמוהין דא"כ הא דכתב האר"י לשתות פחות מרביעית וגם הוא נהג כן ע"כ דלא הי' לו כוס לבהמ"ז, וזהו דוחק גדול לומר דלא הי' לו כוס לבהמ"ז כיון דיש דעות לקחן (סי' קפ"ב) דאפי' ביחיד טעונה כוס (י) ע"כ נראה דאין משיבין האר"י לאח"מ, ודלא כמג"א, דל"ד זל"ז דבשלמא גבי ברכה ראשונה שפיר אמרי' דכל המשקין ששותה אחר יין בטלין הן לגבי יין דיין פוטרן, משא"כ אי שתה כבר שאר משקין ואח"כ שותה יין שתהא הברכה אחרונה של היין פוטרת את השאר משקין למפרע [ולומר] דבטילין לגבי יין זה אינו מחקרי לב:

סימן קעה

(מג"א סק"א) כתב מהרי"ל, וכו' ונראה לי כשברך על היין אחר וכו' ונראה מדבריו שמפרש דברי מהרי"ל היינו שצריך לברך הטוב והמטיב על שינוי יין דב' כוסות של ד' כוסות לז"א דהא לא מצינו שיברך הטוה"מ על שינוי היין רק כשכבר שתה יין ובירך

על היין ראשון בפה"ג, ופטור לברך על שהביאו לו בפה"ג תקנו לו חז"ל שיברך הטוה"מ אבל אם חייב לברך בפה"ג על אותו הכוס ודאי דאין מברך הטוהמ"ט דהא לא מצינו שתקנו חז"ל ב' ברכות על כוס א', וגם לישנא דמהרי"ל דייקי הכי שכ' הטעם שלא להרבות בכוסות (ומדבריו) [ולדבריו] מאי ריבוי כוסות שייך כאן (דהיב"ל) [והיל"ל] שלא להרבות בברכות, ע"כ נראה דהא דקאמר מהרי"ל שלא להרבות היינו בתוך הסעודה דא"מ בפה"ג וא"כ כששתה יין אחר יצטרך לברך הטוה"מ וכ' מהרי"ל דלא ישתה יין אחר שלא להרבות בכוסות ר"ל כיון דיברך עליו ברכה אחרונה נראה כמוסיף על הכוסות דבשלמא אי לא בירך כלל לא נראה כמוסיף כיון דאינו מברך עליו והכל:

הגהות וחדושים (י) משום הא לא איריא דבפירוש תנינן בפ' כל כתבי האריז"ל שבכינות עדה"ס דביחיד אין לברך על הכוס ושכן נהג הוא ז"ל, עיין ס' נגיד ומצוה וש"ע האריז"ל ופי' האריז"ל, וא"כ ל"ק מידי לדידי'. נעשה ככוס אחד משא"כ אי יברך עליו אפי' ברכה כל דהיא נעשה כמוסיף לכך לא ישתה שינוי יין אבל על ד' כוסות דצריך לברך בפה"ג רשאי לברך על כל שינוי יין ולית לן בה, ודבריו צ"ע ושלולי הבנה: (שם סק"ד) אין לברך וכו' כ' במרדכי וכו', הא דכתב בשם מהרי"ף דאכסנאי לא יברך וכו' הוא מהא דאמרי' בגמ' הבונה בית חדש מברך שהחיינו [ופריך] והתניא ירדו גשמים וכו' ומשני כאן דאית לי' ארעא בשותפות וכו', ותוס' גרסו סתם כאן דאית לי' ארעא [וכו'] וכיון דאית לי' ארעא (אע"כ) [אע"פ] דאין לאחר שותפות בו, מ"מ כיון דיש (בם) [גם] לאחרים קרקע וגם על קרקע שלהם ירדו גשמים מיקרי טוב דלדידי' ומיטיב לאחריני, אבל הרי"ף ז"ל גרס דאית לי' ארעא בשותפות והיינו דלא מיקרי טוב לדידי' ומטיב לאחריני אא"כ כשאותה הטבה עצמה היא הטבה לתרויי' וז"ש המרדכי בשם הרי"ף דאכסנאי לא יברך הטוה"מ כיון דל"ל שותפות באותו יין, רק ע"ז קשה דאף לשיטת תוס' אינו מברך דהא צריך להבין לשיטתם (דא"כ) [דאל"כ] שיהא לחבירו באותה הטבה ג"כ טובה רק כשיש להם קרקע ג"כ, א"כ כשהוא בונה בית חדש, וגם חבירו בונה בית חדש ג"כ צריך לברך הטוה"מ דמ"ש הא מהא, וצ"ל דס"ל לתוס' דבשלמא אם יכולה להיות טובתו זולת טובת חבירו לא יברך הטוה"מ דלא מיקרי טוב לדידי' ומטיב לאחריני כיון דאפשר טובתו להיות זולת טובת חבירו, משא"כ גבי גשמים אי אפשר שיהיה זולת טובת חבירו כי הגשם לא ירד בשדהו בלחוד, וא"כ ה"ה כאן [היכא] דיכולה להיות טובתו בע"כ זולת טובת חבירו ודאי [דומה] לבונה ב"ח ולא יברך, דמ"ש, ע"כ נראה דמעיקרא דדינא פירכא דודאי הרי"ף לשיטתו אזיל דאי' במס' תענית, מטר בשביל יחיד, ופי' רש"י דיכול לירד על שדה אחת כו' ותוס' פירשו עד"א היינו דיורד לכל העולם בזכות יחיד, [אבל לשדה

אחת של יחיד אינו יורד] ולפ"ז תוס' אזלי לשיטתיי' דא"א לירד על שדה יחיד בלבד וא"כ שפיר הוי טוב לדידי' ומטיב לאחריני משא"כ הרי"ף (לית) [אית] לי' כפי' רש"י דמטר בשביל יחיד היינו דיורד על שדהו בלבד, וא"כ לא הוי טוב לדידי' ומטיב לאחרינא, ואינו מברך הטוה"מ דאל"כ בר"ח יברך וזה אינו מן המשנה, לכך צריך שותפות דוקא, משא"כ גבי יין דטובת בה"ב אפשר זולת טובת חבירו, אבל האורח לדידי' א"א לטובתו זולת טובת הבה"ב וא"כ שפיר מברך האורח:

סימן קעז

(מג"א סק"ג) ואם וכו' דין זה הוא מד' תור"י וכו' וכונתו דמ"ש המחבר ואם בתחלתו הם דברי תר"י, והם כתבו בפירוש כשתהי' דעתו מתחלה לאפות כ"ז אף שלא אכל בינתים פת א"צ לברך, אבל אי לא דעתו מתחלה לאפות צריך לברך וכו', א"כ למה סתם המחבר וכתב ואם בתחלתו וכו' אפי' אם לא הי' דעתו מתחלה לאפות וכו', ולק"מ דאיתא בגמ' אר"פ הלכתא דברים הבאים [מחמת] הסעודה וכו' ופירש"י ללפת בהן את הפת וכו' והקשו תוס' והרא"ש, א"כ מתני' היא דתנינן כל שהוא עיקר וכו' העיקר פוטר וכו', ופי' הם דהיינו בשר ודגים וכו', והנה תוס' רי"ו פסקו כשיטת רש"י, ורוצים להתנצל מקושית התוס', דמאי קמ"ל הא מתני' היא וכו' דהא קמ"ל דאם בתחלתו אכיל וגם בסוף אף שבינתים אכל הפירות בלא פת א"צ לברך, רק ע"ז קשה א"כ מאי קאמר ר"פ דברים הבאים מחמת הסעודה א"צ לברך הא על אותן הפירות שאכל תחלה וסוף עמהן (פירות) א"צ להשמיענו כלל דהוו טפל לפת ועל אותן שאכל בינתים לא שייך לישנא דבאים מחמת הסעודה, לכך כתב דס"ל דאף אותן שאכל בינתים לא מיפטרי רק כשהי' בדעתו מתחלה ללפת בהן את הפת וא"כ שייך שפיר לישנא דבאים מחמת הסעודה והיינו שהי' בדעתו מתחלה ללפת וכו', וכ"ז לשיטת רש"י, אבל המחבר ס"ל כשיטת תוס' והרא"ש, וס"ל למחבר גופא דדינא דאם אכל עמהם פת תחו"ס ובינתים לא אכל לא נחלקו רש"י ותוס' דא"צ לברך על הפירות שאכל בינתים, וא"כ קשה מאי מקשו תוס' ורא"ש מאי קמ"ל ר"פ דלמא הא קמ"ל שלא לברך על הפירות שאכל אח"כ בלא פת, אע"כ דס"ל לתוס' ורא"ש דאם אכל תו"ס עמהם פת אף שבינתים אכל בלא פת, אע"פ שלא הי' דעתו מתחלה ללכת א"צ לברך, וא"כ מקשה שפיר מאי קמ"ל, וא"ל דמיירי שאכל תחו"ס ובינתים לא אכל, די"ל דע"כ ר"פ לא אירי בכה"ג (דא"כ) [דאל"כ] קשה מאי קאמר בלישנא דברים הבאים מחמת הסעודה, הא לשיטתם אם אכל עמהם פת תחו"ס א"צ דעתו מתחלה ללפת בהן את הפת:

(ט"ז סק"ג) ויש חולקים הוא דעת ר"י, כב"י בשמו וכו', וק"ל טובא, דהא אח"כ הביא הר"י שם וכו', ואמ"ו [אמר] הא דכתב (הד"כ) הר"י ואם התחיל לאכול דוקא הוא, היינו דהוא ס"ל כשיטת רש"י מחמת סעודה היינו ללפת כמש"ל בשמו, וא"כ לשיטתו דוקא אם התחיל לאכול ובלא"ה ל"ה דברים הבאים מחמת הסעודה, וז"ש המחבר ויש חולקים דיש לחוש לשיטת ר"י ולשיטת רש"י, רק דלפ"ז קשה דלעיל פסק המחבר לפי שיטת תוס' לא חייש לשיטת רש"י כלל:

סימן קעח

(ט"ז סק"א) הי' אוכל וכו' כדי לברר וכו' ע"ש, דהרי"ף והרמב"ם פסקו כרש"י, ותו' והרא"ש פסקו כר' והמחבר פסק כרי"ף ורמב"ם, ונ"ל ראי' לדבריו דהנה הרשב"א פירש דברים הצריכין במקומן היינו אפי' ז' מינים נמי צריכים ברכה במקומן, וא"כ לדבריו קשה הא דרב ושמואל דאמרי אותן בני אדם שקידשו בבהכ"נ ידי יין לא יצאו משום שינוי מקום וצריכין לברך, הא יין מז' מינים הוא, וצריך ברכה במקומו, א"כ ידי יין אמאי לא יצאו, דהא לקביעי קמא הדר, ולפ"ז הרי"ף והרמב"ם ס"ל כהרשב"א דז' מינים צריכים ברכה במקומן וא"כ קשה להו הא דרב ושמואל וצ"ל דרו"ש כר"ש [ס"ל] דלא אמרי' לקביעי קמא קא הדר וכיון דרו"ש ס"ל כוותי' דר"ש לכך פסק כוותי' ודו"ק:

(מג"א סק"ב) וכן וכו' הכ"מ הקשה וכו', ונ"ל דהוצרך לומר וכן וכו' דהוה אמינא דוקא בפת דצריך ברכה במקומו וא"כ כיון דרצו לצאת תיכף חל עליי' חובת זימון הלכך כי חזרו למקומן אסורין לאכול כיון דלפעמים לא חל עליי' חובת זימון והוי כמש"ש דהוי סילוק גמור ולכן צריך ברכה לכתחלה, משא"כ גבי אכילת פירות, דאין טעונין ברכה במקומן א"כ לא חל עליי' חובת ברכה עד שסילקו לגמרי וה"א כי חזרו למקומן אין טעונין ברכה לכתחלה, כיון [דבשעה] דיצאו עדיין לא חל עליי' חובת ברכה קמל"ן הרב וכן וכו', ופשוט מה שרוצה להביא ראי' מהא דפריך הש"ס מר"ח אברייתא דהניח שם מדקתני עקרו שם בדברים שצריכים ברכה במקומן מיירי, וטעמא דהניחו אבל לא הניחו לא, ואס"ד בדברים דא"צ ברכה במקומן לא מהני הניחו למה לי' להש"ס להוכיח מדקתני עקרו וכו' וכתב עוד דלר"ש דאמר דברי' הצריכים ברכה במקומן דלא אמרי' לקביעי קמא הדר מ"מ הניחו מקצת חבירים מהני דמדמהני לר"ח בהניחו שם פירות, מהני נמי אליבא דר"ש דמדר"ח נשמע לר"ש ובזה (רוצה) לתרץ קו' הכ"מ דמאי וכן דקתני לכך רוצה לתרץ דאף להרי"ף והרמב"ם דס"ל כר"ש דלא אמרי' לקביעי קמא הדר, מ"מ הניחו שם מהני, ולזה כ' הרמב"ם וכן המחבר בסי' זה וכן לפירות היינו דמהני הניחו שם אף לפירות ואינו מוכרח די"ל דודאי הניחו שם לא עדיף מדברים הצריכים ברכה במקומן,

וא"כ לר"ח גבי ברכה הצריכה במקומה אמרי' לקביעי קמא הדר מהני נמי הניח שם מקצת אפי' בפירות, ולכך מוכיח הרב אליבא דר"ח להוכיח מדקתני עקרו, אבל אליבא דר"ש דלא ס"ל לקביעי קמא הדר ולא מהני דברים הצריכים ברכה במקומן דלא אמרי' לקביעי קמא הדר, א"כ ה"ה הניחו שם מקצת לא מהני דמ"ש הא מהא וקושית הכ"מ במקומה עומדת, ומחוורתא כדשנינן מעיקרא:

(מג"א סק"ז) ואין חילוק וכו' וכן משמע בגמ', ואין ראי' משם דהא צ"ל לר"י דאמר ידי יין יצאו, והא אית לי' יין בעי הסיבה ושם בבהכ"נ לא הי' הסיבה, ועכצ"ל כמ"ש התוס' דמיירי ששתו כ"א וכו' ע"ש ובירך כ"א לעצמו, וכיון דכ"א בירך לעצמו ל"ש כלל אהדדי הני להני (אבל) [א"כ י"ל] דדוקא היכא דקבעי לאכול אהדדי הוא דמהני (גבי קידוש) הניח מקצתו דהוי חבירו כמו הוא אבל אם לא הסבו מאי מהני אחד קובע שם א"כ י"ל אפי' הניח א"צ לחזור:

(ט"ז סק"ט) אלא במקום וכו', קשה מזה על מ"ש רמ"א בס"א ולכך נראה דאף לדעה זו ס"ל לחלק בין פת לפירות וכו' וז"א דע"כ לרמ"א אף בפירות נמי מהני דעתו מתחלה דהא ראיתו משום דמהני גבי קידוש אפי' הי' דעתו מתחלה לאכול במקום הוי קידוש במק"ס מהני נמי דעתו מתחלה גבי שינוי מקום דל"ה הפסק וגבי קידוש ל"ש טעמא דלקביעי קמא הדר רק אם הי' דעתו מתחלה מהני להיות נחשב כחדר א' אבל גבי שינוי מקום נמי מהני להיות נחשב כחדר א' דהוי כאלו לא יצא כלל מן החדר וא"כ מה לי פת ומה לי פירות והא דלא הגי' רמ"א כאן [י"ל] דסומך אמ"ש לעיל בס"א:

(ש"ע סעיף ה') י"א דז' מינים וכו', י"ל הא דאמרי' בש"ס (דף מ"ג) כיצד סדר הסיבה בא להם יין א' מברך לכולן והקשו התוס' אע"ג דיין שלפני המזון פוטר (זה שלפניו הוא) [מה שבתוך המזון] שאני הכא כיון שעלו וכו' וא"כ לפי הי"א דהוי יין מדברים הצריכים ברכה במקומן ואמרי' לר"ח דלא הוי הפסק דלקביעי קמא הדר, קו' התוס' במק"ע, וי"ל דהרשב"א הקשה ג"כ קושי' התוס' הנ"ל ותירץ דהוי שינוי מקום וצריכים להבין (דל"ל) דלמה לא (כתב טהור) [כתבו תוס'] דהוי שינוי מקום וצ"ל דלכתחלה לא רצו חז"ל לתקן שלא יברך למעלה על סמך ברכה דלפני יין שלמטה דלמא יסיח דעתו, אבל אם ברור לו שלא יסיח דעתו ובירך למטה ע"ד לשתות למעלה א"צ לברך למעלה כלל כמ"ש הרמ"א לעיל ס"א עמ"ש בס"ז, ולפ"ז גם על הי"א לק"מ די"ל דל"ה הפסק דאמרי' לקביעי קמא הדר רק דחכמים לא רצו לתקן לכתחלה כמ"ש:

(מג"א סקי"ב) מ"מ וכו' וכ"מ בגמ' דע"פ וכו' ולכאורה אין ראיה משם, דע"כ צ"ל דאגדתא הוי הפסק יותר מהתפלה דקיי"ל דצריך לברך על כוס וכוס מד' כוסות משום דהוי הפסק

ולכך הוי הפסק ג"כ לענין נטילה דע"כ דאגדתא לא הוי צורך אכילה הוא מדהוי הפסק לברכה משא"כ תפלה דל"ה הפסק לענין ברכה, י"ל דגם לענין נטילה ל"ה הפסק וצ"ל דראית המג"א היא לשיטת הרי"ף דס"ל דא"צ לברך על כל כוס וכוס, וא"כ לא הוי הפסק לענין ברכה ואפ"ה הוי הפסק לענין נטילה וא"כ לדידן בתפלה אף דלענין ברכה לא הוי הפסק י"ל דלענין נטילה הוי הפסק, ומ"מ י"ל דלענין נטילה לא הוי הפסק, וכן משמע לקמן (סי' רל"ה ס"ב) אע"פ שנטל ידיו צריך להפסיק וכו', ועכצ"ל דגם לענין נטילה ל"ה הפסק דאל"כ למה יפסיק לתפלה הא צריך אחר תפלה ליטול שנית וא"כ הוי ברכתו אנטילה ראשונה לבטלה, אע"כ צ"ל דא"צ ליטול ידיו שנית והא דצריך לחזור וליטול ידיו לטיבול י"ל דהנה ודאי ראית המג"א אינה מהא דאיצטריך ליטול ידיו בטיבול דקשה הא לא הי' דעתו מתחלה בשעת טיבול א' כלל לסעודה ולא נטל ידיו רק לטיבול אחד לכך צריך לחזור וליטול, וצ"ל דמג"א הביא ראי' למה תקנו חז"ל מתחלה ב' נטילות (ותקנו) [ליתקנו] רק א' אטיבול א' ויהא דעתו מתחלה גם אטיבול ב', אע"כ צ"ל דהוי הפסק, [אך] י"ל דאין זה מוכרח די"ל דודאי אם הי' דעתו מתחלה אטיבול ב', ולא הסיח דעתו משעת נטילה עד הסעודה, א"צ לחזור וליטול משום דאגדתא לא הוי הפסק רק דלכתחלה לא רצו לתקן נטילה א' דלמא יסיח ולק"מ:

סימן קעט

(מג"א סק"ב) כתב הרב"י מל' הרא"ש וכו' וצ"ע וכו' ועוד הרא"ש בעצמו כתב וכו', ונראה דודאי הרא"ש ס"ל דאפילו נטל ידיו א"צ בהמ"ז והר"ן מחולק עם הרא"ש לענין אכילה אם שייך סילוק בהב לן ונברך, והרא"ש כ"ל דהוי סילוק כמ"ש המחבר בסי' זה (כמ"ש המחבר בסי' זה) בשמו, וא"כ ה"פ בהרא"ש שכ' והב לן ונברך לדידן והצריך ברכה תחלה בין לאכילה ובין לשתי' דאין הטעם משום סילוק רק משום תיכף לנט"י ברכה א"כ ליכא לחלק בין אכילה לשתי' וא"כ בהב לן ונברך ליכא חילוק נמי בין אכילה לשתי' אבל באמת גבי נטל ידיו מהני כשבירך תחלה המוציא, אבל הרב המחבר דס"ל להרא"ש לא סגי בברכת המוציא תחלה רק שצריך לברך בהמ"ז כיון דנטל ידיו עדיין קושי' המג"א במק"ע דדברי הרא"ש סותרים אהדדי, וצ"ל דס"ל להמחבר דמידי הוא טעמא דנטל ודיו אסור לאכול כיון דנטל ידיו חל עליו מצות בהמ"ז לכך אסור לו לאכול פד שיברך, משא"כ שם בע"פ דמיירי לענין קידוש, וא"כ חל עליו חובת קידוש, ומאי חזית דיברך חובת בהמ"ז דלמא יקיים חובת קידוש לכך סגי בבירך עליו תחלה המוציא:

סימן קפב

(מג"א סק"א) וצ"ע דבשלמא התם וכו' ועוד קשה דאמרינן וכו', וי"ל דודאי אפי' בשבת אם אין לו כוס לבהמ"ז יכול לאכול, ואין רשאי למנוע הסעודה בשביל הכוס דהא השתא חיובא דקידוש רמיא עלי', ואין קידוש אלא במקום סעודה לכך מחויב לקדש אכוס, אף שאין לו כוס לבהמ"ז, אבל בחול יש לבטל סעודתו אם אין לו כוס לבהמ"ז, ומאי דמקשה מליל יו"ט שחל במו"ש יש לחלק דשם בליל יו"ט אין חיובא כ"כ לאכול פת כמו בליל שבת כאן:

סימן קפג

(ש"ע סעיף ב') יתן לתוכו:

חי וכו', והא דאמרינן בפרק אלו דברים ד"א תיכף לנט"י סעודה והוי (הפסיק המזיגה) [המזיגה הפסק] משמע דהוי הפסק בין נטילה להמוציא, כ"ש דהוי הפסק בבהמ"ז גופה, וצ"ל דבשלמא התם לא שייך המזיגה כלל לברכת המוציא ומכ"ש לשיטת המחבר דפסק כרי"ף דכיון דנטל ידיו גלי דעתי' דריפתא חביבא לי', לכך הוי הפסק כיון דל"ש זה לזה כלל משא"כ כאן גבי בהמ"ז דבהמ"ז טעונה כוס ולא הוי הפסק, ופשוט:

(מג"א סק"ט) אטר יד וצ"ע דבסי' ת"ר ע"א וכו', ולק"מ דבשלמא גבי הלולב הטעם ליטול בימין משום חשיבות ליתן מצוה בימין, לכך צריך ימין דעלמא דבזה ניכר החשיבות לכל העולם, משא"כ כאן גבי כוס בהמ"ז הטעם שמחזיק הכוס בכל כחו ולא משום חשיבות כלל, א"כ אזלינן בתר כחו באיזהו יד שיש לו כח יותר:

סימן קפד

(מג"א סק"ג) כתב הרב"י סי' קע"ח וכו', והנה בודאי המג"א לשיטתו אזיל דס"ל לעיל בסימן (קע"ח סק"ז) דבהניח שם מקצת חבירים צריך לחזור למקומן, מקשה שפיר, אבל לפמש"ל שם להשיג עליו בזה דא"צ לחזור למקומן בהניח שם א"כ כאן לק"מ די"ל דהמחבר מיירי בהניח שם מקצתן דא"צ לחזור במקומו הראשון ועמש"ל בזה ודו"ק:

(מג"א סק"ז) וצ"ל גם ברכה ד' וכו' וסק"א ודוקא כששבע וכו' ומתניתין (דף כ') מוכח הפוכו דאמרי' שם ב"ק מברך לאחריו ולא לפניו דהוי דרבנן, וא"א דברכה רביעית או אם לא אכל רק כזית יש לו דין דרבנן קשה ליפלוג וליתני בדידי', בבהמ"ז גופה, בין ג' ברכות דהוי ד"ת בין ברכה ד' דהוי דרבנן או בין אוכל כדי שביעה, מן הפת לאוכל רק כזית, אע"כ צ"ל כיון דעיקר בהמ"ז יש לו דין ד"ת, וא"כ ב"ק חייב בהן א"כ גם לענין ספק יש לו דין ספק דאו' וצריך לברך:

סימן קפה

(מג"א סק"א) ונ"ל דאם מחמת אונס וכו', וצ"ל ממ"נ היכא מיירי דא"ל דאיירי אחר שנתעכל עבר האונס [א"כ] מאי אתי לאשמעינן דיצא מאי הו"ל למיעבד, וצ"ל דמיירי אף קודם העיכול עבר האונס אפ"ה יצא, וא"צ לברך אח"כ וצ"ל דהרהור כדיבור דמי (ממ"ש מוכח הפוכו בתוך דב"ק קאמר עלה) [נראה דכצ"ל וממ"ש בהך דב"ק מוכח הפוכו דקאמר עלה] אמר רבינא ז"א הרהור כדיבור דמי וכו' אלא מאי הרהור לכ"ד, למה מהרהר כדי שלא יהא העם יושבין וכו' ע"ש, הרי לפניך דהרהור לכ"ד כמ"ש המחבר ובלבד שיוציא וכו' ולאפוקי מדעת הרמב"ם שפסק אם מהרהר בלבו יצא, דראי' המחבר מהש"ס הנ"ל דב"ק צריך לברך שלא יהא העם יושבין וכו' אבל אם טבל קודם שנתעכל צריך לחזור ולברך בשלמא על הרמב"ם לק"מ די"ל דהא דפסק מהרהר בלבו יצא, היינו אם ראוי להוציא בשפתיו ומהרהר בלבו יצא, אבל אם לא ראוי להוציא בשפתיו לא יצא דכל הראוי לבילה וכו' אבל על מג"א דקאמר אם הי' חולה ואנוס שא"י וכו' ואפ"ה כ' דיצא צריך עיון: (שם סק"ג) שא"י לדבר וכו', ובטו"ז סק"ב, אם בירך וכו' ע"ש מה שהקשו דברי הרא"ש אהדדי ודברי המחבר כאן ע"ש, והל"ח כ' דהרא"ש פרק א"ע הם עיקר ע"ש וז"ש באמת המחבר אפי' נשתכר וכו' א"כ למה נסתפקו אח"כ בספיקא התוס' והרא"ש וי"ל דודאי אם הוא שכור שא"י לדבר וכו' כיון שיכול לדבר בפ"ע,, אף אם אינו רשאי להתפלל מ"מ יכול לברך בהמ"ז דלבהמ"ז א"צ כ"כ דעה צלולה כמו בתפלה וע"ז לא נסתפקו התוס' והרא"ש רק בשכור שהגיע לשכרותו של לוט, והא דנקטו התוס' והרא"ש בלשונם סתם שכור משמע דמיירי בשכור דמיירי בש"ס והיינו שא"י לדבר וכו' (וי"ל) [י"ל] דודאי לישנא דש"ס מיקרי סתם שכור בהגיע לשכרותו של לוט, והא דקאמר ה"ד שכור כל שאינו יכול לדבר וכו' ר"ל ה"ד התחלת שכור דאסור להתפלל כל שא"י לדבר וכו' אבל סתם שכור בהגיע לשכרותו של לוט דבזה נסתפקו (חז"ל) [תוס' ורא"ש]:

סימן קפו

(מג"א סק"ג) ואפי' גם הבן וכו' כ"ז סוף פסחים גבי הא דרב ששת, דה"ק התוס' הא דר"ש הוי תרי דרבנן וצ"ל תרי דרבנן יכול להוציא חד דרבנן, ומ"ש תוס' (סוף פ"ב) דמגילה חולקים דתוס' הקשו שם הא תנן בן מוציא את אביו וכו' ותירצו דהכא מיירי שהבן אכל כדי שביעה וכו' והקשו מהא דר"ש הוי תרי דרבנן ותי' דר"ש הוי קודם לכן חד דרבנן קודם שהי' סומא משא"כ במגילה דלעולם הוי תרי דרבנן, וז"ש דוקא במגילה דינא הכי כמ"ש (סי' תרפ"ט סק"ד), ול"ד למ"ש לעיל (סוס"י קפ"ד) דהתם יכול הקטן לאכול כדי שביעה וכו', והא דכ' התוס' דמיירי שאכל כד"ש וכו' היינו לפי' הא' שתירצו בתירוץ א',

אבל לפי' ב' דמסקי התוס' (על) הואיל ויכול להיות חד דרבנן א"כ לא צריכים לתירוץ א', דס"ל אפי' (לאכול) [לא אכל] כד"ש רק כיון דיכול לאכול כדי שביעה, ויהי' חד דרבנן (ס"ל דזהו) [זהו] טופס דברי המג"א (וכזא) [מיהו ז"א] דלא דמי כלל לר"ש דגבי' שפיר אמרינן כיון שהי' קודם לכן חד"ר יכול להוציא דלא אמרינן בתר השתא אזלינן, משא"כ גבי קטן, ממ"נ אי בתר השתא אזלינן הוי ליה תרי דרבנן ואי לא בתר השתא אזלי' אלא כיון דיכול להיות חד"ר א"כ איפכא נמי נימא גבי אביו דהא ג"כ יכול לאכול כד"ש ויהא חייב מד"ת וא"י להוציא מד"ת דכמו דאמרי' דיכול להוציא לידי חד"ר מטעם זה, ה"ה דאמרי' כן דיכול לבוא לידי ד"ת, וא"כ ליתא לדבריו:

סימן קפז

(מג"א סק"ג) וצ"ע על מה סמכו הנשים עכשיו, ונראה ליישב המנהג דאמר [בהגהות] הרא"ש אשה אינה יכולה להוציא את האיש אף דלא אכל אלא כזית, , וכו' משום דא"י לומר ברית ותורה, ואיש אינו יוצא בהמ"ז בלא ברית ותורה, והקשה בשו"ת שער אפרים דאמרינן איבעיא להו נשים בבהמ"ז ד"ת או דרבנן מנ"מ להוציא אחרים יד"ח וכו', וא"א כד' הגהת הרא"ש אפי' אי אמרת ד"ת אינה יכולה להוציא את האנשים דאינה יכולה לומר ברית ותורה בשלמא לשיטת הרי"ף דפי' בהך ברייתא דאמרי' בהמ"ז בב' [וג'] (והק'), ופי' הרי"ף היינו בבו"ג בני אדם ר"ל אם כ"א א"י כ"א ברכה א', יכולין כ"א לברך אותה ברכה שיכול ומוציא את חבירו באותה ברכה, אבל ברכה א' לא מתחלקת כמ"ש לקמן (סי' קכ"ד) א"כ י"ל דהגהת הרא"ש ס"ל כהרי"ף וא"כ בברכת הארץ באמת א"י להוציא רק בשאר ברכות, א"כ א"א ד"ת יכול להוציא בשאר ברכות חוץ מברכת הארץ ושפיר מיבעיא לן, משא"כ לשיטת תוס' ורש"י ופוסקים דחולקים וס"ל דא"י לחלק בבהמ"ז לבו"ג כאחד, קושית השעא"פ במק"ע, וע"כ צ"ל דנשים רשאין לומר ברית ותורה וכמ"ש המג"א אף שאינן חייבות, וע"ז סמכו הנשים וכו':

ועוי"ל דתוס' כתבו שם על הך איבעיא דנשים בבהמ"ז דאו' או דרבנן, וז"ל, והשתא נמי קא מיבעיא להו כיון דלא מצי למימר ברית ותורה לא הוי רק דרבנן, א"ד כיון דלא שייכו בהו הוי ד"ת, והא דאמרי' לקמן כל (באינו) [שלא] אמר ברית ותורה לא יצא, היינו באנשים דשייכו בהו וכו', וי"ל בדבריהם מש"כ והא דלקמן מיירי באנשים א"א נשים ד"ת וכו' הלא גם לס"ד דהוי דרבנן צ"ל [נמי] דלקמן מיירי באנשים [דבנשים] ע"כ לא (קאי) [קא מירי] כיון דאינן מחויבין בד"ת לס"ד וא"כ (אמאי) [מאי] לא יצא שייך כיון דאינן מחויבין בדבר זה כלל ועכצ"ל דודאי א"א דנשים דרבנן, א"כ רבנן תקנו שייכו בהו בהמ"ז תקנו בהו שיברכו בנוסחא ד"ת דודאי רבנן לא תקנו להם נוסחא אחרינא

איך שיברכו רק סתם שיאמרו בהמ"ז א"כ יברכו כמו אנשים, וצ"ל ברית ותורה ג"כ, וא"כ שפיר י"ל הא דאמרי' כל שלא אמר אפי' נשים במשמע דנוסחא א' תקנו להם, משא"כ אי אמרת דנשים ד"ת, א"כ לא תקנו להם רבנן כלל דאוקמוהו אד"ת, ונוסחא אחרינא לא רצו לתקוני להם, ומד"ת נשים א"י לומר ברית ותורה ודאי דבאמת לא אמרו וא"כ הא דלקמן כל שלא אמר וכו' מיירי ע"כ רק באנשים כמ"ש תוס', ודברי תוס' אתי שפיר, וא"כ לדידן דאיבעיא לן (א"א) [אי] ד"ת או דרבנן ובכל צד אזלי' להחמיר דא"י להוציא דלמא אינו מד"ת (וצ"ל) [וא"ל] ד"ת, דלמא דרבנן כנ"ל, וצ"ל ברית ותורה וע"ז נהגו הנשים וכו':

סימן קפח

(מג"א סק"ה) אומר ב"ה וכו' וצ"ע, ול"ג וכו' ובנדה מייתי הרא"ש לרווחא דמלתא, ע"ש, ונראה דלק"מ מנדה דודאי י"ל דלהלכה כחכמים ולא כת"ק דיחיד ורבים הלכה כרבים, משא"כ בנדה הוצרך להביא ראי' דהלכה כחכמים כיון דרבים (נגדיהם) [נגדם] דהיי' עקביא בן מהללאל מטמא לגמרי ות"ק ס"ל לתלות ולכה"פ יש לתלות ובלי לומר טהור דב' דעות הן דלא מטהרין לכך הוצרך לראי' דהלכה כחכמים:

(שם סק"ז) ומ"מ צ"ע דהא יש אומרים מצוה וכו', ונ"ל דודאי אם רוצה להתענות רשאי, אבל אם אוכל צריך לאכול פת כמו למ"ד דס"ל או כולו לכם או כולו לה', ביו"ט, וח"כ אם אוכל צריך לאכול כזית פת ה"ה ה"נ גבי ר"ה צריך לאכול כזית פת צריך לחזור לראש:

(שם סקי"א) וצ"ע דאמרינן כל היום תחינות וכו' וא"ל דפסקינן לקמן אי אמר בריך רחמנא דיהיב לן האי פיתא יצא, ולפ"ז י"ל דקיי"ל ספק ברכות להקל משום חשש (דהברכה) [ברכה] לבטלה יאמר בריך רחמנא ולא מזכיר שם שמים לבטלה וע"כ צ"ל דודאי אי אמרי דרך בקשה אף (ק"פ) [כ"פ, ר"ת כמה פעמים] אינו בכלל מזכיר ש"ש לבטלה אבל אי אמרי דרך ברכה דלמא לא חייב בברכה הוי מזכיר ש"ש לבטלה א"כ ה"ה גבי יעלה ויבא נמי אי אמר דרך ברכה הוי לבטלה אבל אי אמר דרך בקשה מותר לכך אין לאומרו בתוך שאר הרחמן הוא וכו':

(ט"ז סק"ז) מזכיר של שבת וכו' והא אכתי קשה מן (התוס') [התוספתא] ש"מ דלא אזלי' בתר התחלת הסעודה וכו' ונ"ל כיון דהתם שייך סעודה זאת לשבת, ע"כ דאל"כ הא (דקיי"ל) [קיי"ל] אין קידוש אלא במק"ס (וא"כ) [ואיך] פסקינן דלאחר בהמ"ז יקדש וא"צ לאכול כלום, ועכצ"ל דסעודה שכבר אכל שייך לכך והוי קידוש במק"ס וא"כ כיון דשייך לכך לענין קידוש דהוי כשל שבת א"כ צריך להזכיר של שבת, ולא אזלינן בתר התחלת סעודה, משא"כ בעלמא ודאי אזלינן בתר התחלת סעודה, ומה שהאריך שם לענין אם

חל (ר"ה) [ר"ח] במ"ש והמשיך סעודתו עד הלילה וכו' וכן [פסק] המג"א סקי"א [י"ח], ולאדומ"ו נראה דיש להזכיר של שבת ולא ר"ח כיון דיש דעות בפוסקים בסעודה ג' של שבת אם לא הזכיר של שבת מחזירין אותו, ובר"ח לכו"ע אין מחזירין אותו:

סימן קפט

(מג"א סק"א) וקשה דא"כ למה כתב רמ"א וכו' וכן הקשה הב"ש באהע"ז (סי' קמ"א), ונראה דלק"מ דודאי בדין תורה הוי ישראל לכל דבר ומיקרי שפיר בן ברית דאע"פ שחטא ישראל הוא, ולכן פסקינן דמותר לשלוח גט על ידו, דדין שליחות נלמד מאתם גם אתם מה אתם בני ברית אף שלוחכם וכו' ומד"ת הוא (ב"ב) (ר"ת בן ברית] משא"כ בלשון בני אדם כיון דאומר בני ברית, שוב א"י לומר שמא הוא בכלל דבלשון ב"א לא מקרי בן ברית, ושפיר כ' תוס' בסנהדרין לענין התראה, א"כ ע"כ לענין ברכה כשאומר בני ברית מוציא אותו מן הכלל דבל' ב"א לא מיקרי בן ברית, ולק"מ:

סימן קצ

(מג"א סק"ג) ונ"ל דאם טעה ובירך [אחרי'] א"צ לברך בתחלה וכו', וז"א, דהא ואמרי' משתי וגריס בהדדי אי אפשר, הפי' הוא כיון דבהמ"ז הוי מעשה סילוק סעודה לכך הוי הפסק, וא"כ כאן כיון שבירך ברכה א' מעין ג' הוי מעשה סילוק שתי', והוי הפסק וצריך לחזור ולברך:

(שם סק"ד) והספק דיש לדמותו לאכילה או נאמר כיון דקיי"ל ושבעת זו שתי' וכו' והמה דברי תוס' והרא"ש בהא דאמרי' [ברכות מ"ט א'] עד כמה מזמנין ר"מ אומר עד כזית וכו' והקשו דאמרי' בש"ס דיומא [ע"ט ב'] דביצה גדולה מכותבת דאי ס"ד כותבת גדולה מביצה השתא בביצה משבע שבע, מיתבא דעתי' מיבעיא, אלא ודאי דביצה גדולה מכותבת, ולפ"ז מאי נסתפקו תוס' ורא"ש ומחבר אי שביעה דשתי' היא בכזית או לא, הא לענין יוה"כ שיעור דשתי' לחייב עליו הוא מלא לוגמיו דהוא ביצה ומחצה דהוי יותר מכזית, ולפ"ז עכצ"ל דשיעור שביעה דשתי' יותר מכזית דאל"כ קשה אמאי אינו חייב ביוה"כ עד שישתה מלא לוגמיו וגבי יוה"כ אפי' לא שתה כשיעור שביעה נמי חייב עליו:

ונראה לתרץ דהרשב"א הקשה בש"ס דיומא, מה הוכיח הש"ס דילמא לעולם כותבת [גדולה] מביצה והא דצריך ביוה"כ כותבת דהשתא בביצה משבע שבע וכו' י"ל דבאמת כביצה לא שבע דהא ביצה אינה רק דרבנן דמה"ת בעי שיהא שבע לגמרי וא"כ ביוה"כ אינו חייב כרת עד שיאכל כותבת, ורוצה הרשב"א להוכיח מהא דשיעור ביצה הוא ד"ת, רק לדידן דקיי"ל דאינו אלא מדרבנן קו' הרשב"א במק"ע, וצ"ל דודאי חכמים לא תקנו

שיעור שביעה דביצה אי לא הוה בעולם אדם שבע משיעור זה דחייב מד"ת לברך עליו, דכל חד לפום שביעתו חייב לברך רק דחכמים חששו כיון דאינו חייב לברך בהמ"ז ד"ת, עד שיהא שבת לגמרי, א"כ יהי' הדבר מסור לכל עמוד על כפנא אם הוא שבע אם לאו, לכך תקנו שיעור ביצה שזהו שביעה לאדם קטן דשבע משיעור זה דחייב מד"ת לברך עליו בהמ"ז והשוו מדתן לכל אדם שיברך בשיעור זה שהוא דבר השוה לכל נפש, ולפ"ז הוכיח הש"ס שפיר דביצה יתירה מכותבת דאל"כ קשה שהרי מד"ת חייב אדם קטן בבהמ"ז כששבע (מביצה) [מכביצה] וא"כ אי אמרת כותבת יתירה מביצה למה תקנו רבנן כותבת לחייב עלי' ביוה"כ לכל אדם (א"כ מאן שבע) (הא איכא מאן דשבע] בפחות מכותבת דהיי' בכביצה, וליחייב עלי' ביוה"כ כיון דשבע ממנו דודאי אין סברא לומר דכי שבע לא ליחייב ולמה תקנו רבנן לכל אדם בכותבת, והוכיח הש"ס שפיר דע"כ ביצה יתירה מכותבת וכ"ז שייך לומר [דוקא] באכילה דשיעורה בכותבת והוא שוה לכל אדם בין גדול ובין קטן, אבל בשתי', שהיא כמלא לוגמיו דהיינו גדול לפי גדלו וקטן לפי קטנו [כמ"ש תוס' יומא פ', ופסחים, ק"ז ע"ש], ולפ"ז י"ל דשיעור שביעה דשתי' הוא בכזית וא"ל [א"כ למה יהא צריך ביוה"כ כמלא לוגמיו הא על כזית הוא מחויב דהוא שיעור שביעה, ז"א דודאי על אדם גדול לק"מ כיון דשיעור כזית אינו רק דרבנן ובאמת מד"ת אינו חייב עד רביעית רק דרבנן עד כזית, וגבי יוה"כ צריך להיות מלא לוגמיו, וליכא (למימר) [לאקשויי] גבי קטן דשבע בכזית למה תקנו רבנן מלא לוגמיו דיתירה היא מכזית, זה אינו דגבי קטן (כהאי) [כי האי] באמת מלא לוגמיו קטן הוא מכזית, ולא שבע מהאי מלא לוגמיו ולק"מ:

ובזה יש להבין תירוצם דסיימו התם [ביומא ע"ט בד"ה ולא וכו'] וז"ל, ומיהו לא דמי שביעה דאכילה לשביעה דשתי' וכו' (דבכל) [דכל] הני שיעורין דרבנן נינהו עכ"ל, ולכאורה אין מובן לדבריהם, אבל בהנ"ל ניחא והכי כוונת דבריהם ומיהו לא דמיא שביעה דאכילה וכו', אך לכאורה יקשה הא פ"כ מוכח דשביעה דשתי' יתירה מכביצה כקו' הנ"ל להכי נקטו וסיימו דכל הני שיעורין דרבנן נינהו וכו' דאי קשה קושית הרשב"א הנ"ל וצ"ל ע"כ תירוץ הנ"ל, וא"כ תו לק"מ ודו"ק כי נכון הוא:

(ש"ע ס"ג) כמלא לוגמיו שהיא רוב רביעית וכו', הוא ממה דאמרינן בגמ' [יומא פ', פסחי' ק"ז] מלא לוגמיו רביעית, כמלא לוגמיו פחות מרביעית, וכתב הר"ן כמלא לוגמיו לא איתפרש שיעורא, ורבים מהפוסקים רוצים להוכיח שהוא רוב רביעית דאי' בפ' ע"פ [דף ק"ז] השותה צריך שישתה רוב הכוס, ואיתא כוס של ברכה צריך שישתה כמלא לוגמיו וכוס של ברכה הוא רביעית, וא"כ עכצ"ל דמלא לוגמיו אינו יותר מרוב רביעית

דא"א שיהא יותר מרוב רביעית מאי קאמר השותה צריך שישתה רוב הכוס היינו רוב רביעית הא צריך שישתה יותר דהיינו כמלא לוגמיו, אע"כ צ"ל דכמלא לוגמיו אינו יותר מרוב רביעית, והנה כ"ז אי אמרת דאם הכוס יותר מרביעית א"צ לשתות רק רוב רביעית, וא"כ ע"כ הא דקאמר צריך לשתות רוב הכוס היינו רוב רביעית, ומוכח שפיר דכמלא לוגמיו אינו יותר מרוב רביעית, אבל א"א כשיטת הרי"ף דאם הכום גדול אפי' כמה רביעיות צריך לשתות רוב הכוס א"כ לא מוכח מידי, די"ל דמלא לוגמיו הוי יותר מרוב רביעית, ואי הוה הכוס גדול רק רביעית לא סגי ברוב רביעית, רק צריך כמלא לוגמיו שהוא גדול מרוב רביעית, והא דקאמר צריך שישתה רוב הכוס מיירי בכוס גדול שיש בו כמה רביעיות, וא"כ רוב שלו יותר מכמלא לוגמיו, והר"ן דלא אתפרש [לי'] שיעורא ס"ל כהרי"ף, א"כ מהא דצריך שישתה רוב הכוס לא מוכח מידי, אבל המחבר ס"ל דאם הכוס גדול וכו' א"צ לשתות רוב הכוס רק רוב רביעית, א"כ שפיר מוכח מהא דשותה דצריך לשתות רוב הכוס דכמלא לוגמיו לא יותר מרוב הכוס:

ובדברים האלו יש לתרץ דברי האגור שכתב וז"ל, נראה שיש להחמיר אפילו ישתה פחות ממלא לוגמיו, והוא שישתה ד' חומשי ביצה שהוא רוב רביעית, ודבריו תמוהין דהא מלא לוגמיו היינו ד' חומשי ביצה, אבל לדברינו אתי שפיר דהאגור סבירא לי' כהרי"ף והר"ן דמלא לוגמיו הוי יותר מרוב רביעית, וק"ל:

והקשה הט"ז בסק"ג וז"ל, וק"ל במ"ש הטור סי' תע"ב וכו' ובסימן ת"פ כתב וכו', ונראה דמסי' תר"ב לק"מ דהתם מיירי לענין יוה"כ דשם צריך לשתות מלא לוגמיו בב"א להתחייב כרת, ואי שהה יותר מכדי שתיית רביעית אין מצטרפות למיחשב כחדא שתי', אבל הכא לענין ברכה דטעמא הוא לענין שתי' בכדי שביעה ואי שבע אף ששהה בינתיים חייב לברך, אבל אי קשיא הא קשיא כיון דקיי"ל דצריך לברך על כל כוס וכוס מד' כוסות, וא"כ ל"ש אהדדי, והאיך מצטרפין הכוס האחרון לשלפניו דכמו דלענין ברכה אמרי' דאגדתא והילולא הוי הפסק ה"ה נימא לענין ברכה דהא דאמרי' שינוי מקום הוי הפסק היינו לענין ברכה ראשונה אבל לענין ברכה אחרונה אף דשינוי מקום הוי הפסק מצטרפין האכילות דשני מקומות אהדדי ומפטרינהו בבהמ"ז, א"כ ה"נ לענין כוס אחרון של ד' כוסות אף דלענין ברכה ראשונה הי' אגדתא והילולא הפסק, לענין ברכה אחרונה מצטרפין שני כוסות יחד:

סימן קצא

(מג"א סק"א) מקצרין וכו' ול"נ דה"פ בטור וכו' וע"כ מיירי שהי' מזמין עליהם וכו', ואמ"ו דגבי אביי משמע דלא הי' מזמן עליהם (במשמע) [דמשמע] שהי' אביי בה"ב שלהם,

וכשבה"ב מסיב עמהם (צריך) [צריכים] לברך ד' ברכות כתקנתן [כדבש"ע בסמוך] וא"כ עכצ"ל דלא הי' מיסב עמהם בשולחן אחד וזה לא מיקרי בה"ב מיסב עמהם [כמ"ש בסי' קס"ז] וא"כ ע"כ (אזמן) [לא זימן] עליהם, ופי' הטור דודאי (יא) אם הסיבו ג' פועלין יחד חייבין לזמן והא דפטירי מזימון היינו אם היו רק ב' פועלים וא' שאינו פועל מיסב עמהם דאז א"י לזמן משום דהפועלים א"י לברך רק ב' ברכות והוא חייב לברך ד' ברכות, והנה עוד יש להקשות (כדברי) [בדברי] הטור שכ' שהרי הקפידו חז"ל בזימון ועל ברכה ד' ולא הזכיר הטור שהרי הקפידו חכמים גבי פועלים לכלול ג' בשני', וצ"ל דהא דכ' הטור שהרי הקפידו בזימון היינו [משום] (שצריך) [שצריכים] לכלול ברכה ג' בב', דע"כ לא מיירי אלא שהי' ב' פועלים וא' שאינו פועל מיסב עמהם ואז א"י לזמן משום שהם מחויבים לכלול [הג' בשני'] אבל כשהם (ב') [ג'] פועלים (חייבין) מסובין יחד (מוכח) [מודה] הטור דחייבין לזמן, ולק"מ קושית האחרונים עליו [כיון שגם זה שהקילו חז"ל בהם לכלול הג' בשני' נכלל בדברי הטור לפי פי' זה]:

סימן קצב

(מג"א סק"ב) אע"ג (דק"ש אומר ברכה) [דבברכות ק"ש אומר ברכו] וכו' ונ"ל דברכות ק"ש אע"פ שיצא וכו' והנה תירוץ זה מספיק על (בהג"ש) [ברכות ק"ש], אבל על בה"ת לא תירץ כלום דשם ל"ש אע"פ שיצא וכו' וצ"ל דבה"ת דילפינן מבמקהלות ברכו את ה' לכך תקנו לישנא דקרא אבל בבהמ"ז נברך עדיף שלא להוציא [וכו']:

הגהות וחדושים (יא) פי' דבריו ז"ל דהסמ"ע גריס בד' הטור שהרי הקפידו חז"ל בזימון ועל ברכה ד' בוא ור"ל דתרתי קאמר, והמג"א מיאן בזה וגריס על בלא וא"ו, דחדא קאמר, ולכן נדחק לפרש דעובדא דאביי איירי שהי' מזמן עליהם וכו' ע' מחה"ש ולבוש"ר בזה, אבל רבינו דעת אחרת יש לו דגריס שפיר כסמ"ע ועל בואו, ומ"מ לדינא לא ס"ל הכי אלא דבג' פועלים מסובין יחד צריכים זימון ואע"ג דדוחה ראית המג"א מאביי וגם פירושו ד' הטור מ"מ לדינא ס"ל כמג"א ובפירוש ד' הטור כ' דהא דקאמר לא הקפידו בזימון היינו כשא' מהם הוא אינוש דעלמא, והעלה בזה דין חדש שלא שערוהו קמאי ז"ל וכמבואר בפנים ודו"ק. ומ"ש לפני זה לסתור ראית המג"א מאביי, כוונתו למה דאי' לעיל בסי' קס"ז סי"א, וע"ע במג"א להלן סי' קצ"ג סק"ח דהסיבה יחד היינו על שולחן א' ובלא"ה לא יכול לזמן עליהם:

סימן קצג

(ט"ז סק"ג) וק"ל ע"ז דא"כ (יב) הי' לו לתנא לאשמעינן וכו' והנה לפירוש הרא"ש דמפרש חילוק בין בהמו"צ לבהמ"ז, הטעם משום סילוק כמ"ש הט"ז סק"א וא"כ אפי' בד"ת

אמרינן ברוב עם הדרת גו' דלא כב"י [בשם הרשב"ם] כמ"ש הט"ז שם, וא"כ כאן כשהם ששה ע"כ חייבין בזימון ואין רשאין לחלק משום ברוב עם וגו' אבל הרמ"א תפס ד' ב"י עיקר וכמ"ש התוס' דגבי בהמ"ז שהוא ד"ת לא אמרי' ברוב עם וגו' כשהם ששה רשאין לחלק לג' ג', אם ירצו, כיון דמדאו' לא אמרי' ברוב עם וגו': (ש"ע שם) מיהו אם רבים מסובין ואינם יכולים לשמוע וכו', ואדמ"ו מסופק אם אין יכולים לשמוע מפי המברך, וכשיתחלקו לג' ג' לא ישארו עשרה עם בה"ב אם יכולים לזמן בפ"ע (יג) אע"פ שא"י לברך בשם או לא: (מג"א סק"ח) קבועים יחד וכו', וקשה מ"מ הו"ל לזמן יחד ולברך אח"כ וכו', ונראה דלק"מ דודאי אי ליכא כאן קביעות כלל אפי' שנים לא קבעו יחד רק כל חד וחד בפ"ע דאז ודאי אין רשאין לזמן וע"ז נצטערו תלמידי דרב דלא הי' שם קביעות כלל, והא דכ' הרמ"א עדיף טפי לזמן היינו אם קבעו שנים יחד דאז יכולים לזמן כיון דמדאור' שנים נמי יכולים לזמן דאל"כ אמאי לא מהני טבל עמהם בציר או אכל עלה (יש) [צ"ל ש"י, והוא ר"ת של ירק] לברך אע"כ דמד"ת שנים נמי יכולים לזמן רק חכמים תקנו דבעי ג' הם אמרו והם אמרו, ולכאורה יש להביא ראי' לד' רמ"א מהא דאמר אביי בפ' ג' שאכלו (דף מ"ה) מצוה לחלק פירש"י בין ברכת המוציא ובין בהמ"ז, ומקשים ממ"נ היכי מיירי אי יש כאן הסיבה אם כן מתני' הוא הסיבו א' מברך לכולן, ואמאי בברכת המוציא נמי מצוה לחלק ואי בלא הסיבה א"כ אף בג' נמי מצוה לחלק דהא תנן ישבו לאכול כ"א מברך לעצמו, אע"כ כשיטת רמ"א דכ"מ שאין חייבין לזמן אפ"ה] עדיף טפי לזמן א"כ י"ל דמיירי בלא הסיבה ואפ"ה גבי ג' מצוה לזמן כמ"ש הרב וא"כ הוה אמינא בב' אף דאין חייבין לזמן, נמי מצוה לזמן, קמ"ל בב' מצוה לחלק ומוכח כרמ"א, אבל לפמש"ל בסי' קס"ז [במג"א סקכ"ח] תירץ על קושיא זו לא מוכח מידי, ע"ש ודו"ק: (מג"א סקי"ג) צ"ע דהלא פת וכו' וצ"ל:

הגהות וחדושים (יב) בהגהות לבוש"ר על או"ח גריס בטו"ז דכצ"ל וק"ל ע"ז דא"כ לא הי' לו לתנא דמתני' וכו', וצ"ע לגירסא זו מאי קושיא דהט"ז, אדרבה לפי שיטתו לפ"ז דטפי עדיף שלא לחלק שפיר נקט התנא לישנא דרשאין וכו' דמשמע רשאין דוקא, אבל טפי עדיף שלא לחלק, ותו דהתנא לא נקיט כלל לשון רשאין אלא סתם נחלקים, ועדיף מיני' הו"ל לאקשויי דלישנא דנחלקים משמע שנחלקים דוקא ואמאי לא נימא ברוב עם וגו', ונ"ל דכוונת הלבו"ש בפירוש קו' הט"ז אינו שכוונתו להקשות על לשין רשאין אלא אכולה מלתא קא מקשה דמשום ברוב עם וגו' הוה אית לן למימר שלא יחלקו כלל ואמאי תני במתני' נחלקים, והט"ז לא דקדק בלשון המתני' ותפס ל' רשאין לחלק, כ"ה לפי גירסת הלבו"ש בהגהותיו, ולפי גיר' רבינו ז"ל הל' הט"ז דא"כ הי'

לו וכו' כוונת הט"ז בקושיתו אלישנא דמתני' דנקט נחלקים דמשמע דוקא, הא משום ברוב עם וגו' הו"ל למתני ל' רשאין וכו, דהוה משמע דטפי עדיף שלא יחלקו משום ברוב עם וגו' וכמ"ש לפ"ז אלא דמ"מ איסורא ליכא, ורשאין לחלק משא"כ השתא דתנא נחלקים משמע דליכא שום מעלה כלל אם לא יחלקו ואהא תירצו הטו"ז ורבינו ז"ל מה שתירצו כמבואר בפנים. (יג) לכאו' נראה לפשוט ספיקותו של רבינו ז"ל מלשון רש"י ז"ל בשמעתין בעובדא דריש גלותא דמיירי בבית א' וכו' (ובכ"ז), [ומיהו כ"ז] לשיטתו דכתב בסי' קע"ח דבהניח שם מקצתן לא מהני לברך במקום אחר, אבל לפמש"ל [בסי' קע"ח במג"א סק"ז, ובסי' קפ"ד במג"א סק"ג] דהניח שם כו' מהני אף שהניח בבית אחר א"כ לק"מ די"ל נמי דמיירי בהניח שם מקצתן, א"כ י"ל דודאי זו אין סברא לומר דאם שא"י לחזור למקומו ודאי דמברך כ"א [במקום] שהוא, דהא א"י לחזור למקומו, וא"כ ה"נ כיון דעכשיו חל עליו חובת זימון, וכי חזר למקומו, א"י לזמן הוי כמו אונס ומברך בכל מקום:

סימן קצד

(מג"א סק"ג) יודע וכו' ומוכח מכאן דמנין ג' ברכות ד"ת (מכ"ז) [ר"ת מכל זה] אינו מוכרח לומר דמנין דג' ברכות ד"ת די"ל דודאי מה"ת צריך להזכיר כולם דהיי' ברית ותורה ושא"ד רק מד"ת בהזכרה כל דהו סגי ואם כוללן כולן בברכה א' סגי וחכמים תקנו סדר ומנין להברכות, וא"כ י"ל דמנין ברכות לאו דאו' (א"כ) [ומ"מ] ליכא למימר הזן לחוד דהא א"י הברכה א', אלא היכי דתקנו רבנן (כמו שאין) [כמו שאנו] מברכין וא"כ אינו מזכיר כלל ברית ותורה באותה ברכה [הא'] ומד"ת צריך להזכיר לכך אינו יוצא ולא יברך כלל אבל מנין ברכות י"ל דלאו דאו' ומ"ש דמוכח דג' ברכות מעכבות ולאפוקי מהרמב"ן נמי [לא] מוכח מידי די"ל דודאי מברך לעצמו דאין ג' ברכות מעכבות זא"ז דאטו כיון דא"י לברך ברכה א' לא יברך כלל דודאי מברך מה שיודע כמ"ש הרמב"ן רק להוציא אחרים יד"ח דצריך לומר נברך דהיי' נברך כתקנתן דזה אינו יכול לומר נברך דהא א"י לברך לכך אינו מוציא אחר, אבל בפ"ע מברך זה שיודע ולירא כאן סתירה לדברי הרמב"ן ומה שהקשה וצ"ע על הרב"י וכו' ולמה כ' המחבר ג' שאכלו דמשמע אבל ד' לא, ע"ש, ג"ז לק"מ דהנה י"א אפי' שנים שאכלו נמי חייבים לזמן, וראי' לזה דמצטרפין קטן דאינו בר זימון ועכצ"ל דגם שנים חייבין לזמן רק חכמים תקנו ואסמכוה אקרא דג' דוקא, והם אמרו והם אמרו, והרב המחבר מסופק אי הלכה כרב נחמן דאמר עד נברך או הלכה כר"ש דאמר עד הזן וא"כ לקמן פסק המחבר דא"צ להפסיק עד נברך דהוא ספק דרבנן, ולהקל דמד"ת ל"צ לכ"ז להפסיק דב' נמי יכולים לזמן אבל כיון שכבר

גמרו כולן סעודתן ומחויבין כ"א לברך בהמ"ז מה"ת וכי אמרי', אומר חצי ברכו אינו יוצא מד"ת והוי ספיקא דאורייתא לכך צ"ל עד הזן וק"ל:

סימן קצו

(מג"א סק"א) כתב הרב"י דה"ה הגוזל חטין וטחנן וכו', מיהו ברמב"ם (הל' מצה פ"ז כ' אינו יוצא יד"ח במצה וכו' ע"ש, ודברי המחבר כאן הם ד' הרמב"ם (פ"א מה' ברכות) שפי' על הך דאין זה מברך אלא מנאץ דאין יברך כלל, והרא"ש פירש אלא מנאץ כלו' אף דחייב לברך אין זה מברך אלא:

הגהות וחדושים שמשם הוציא בש"ע דין זה, דזהו ל' רש"י שם אע"ג דמפקי נפשיי' מידי זימון של הזכרת השם וכי הדר מזמן ר"ג בהזה"ש לאו אינהו נפקי וכו' ע"ש דלכאו' צ"ל למה כפל רש"י בלשונו וכי הדר מזמן וכו' למאי נפקא לן בהא הא כבר אמר דמפקי נפשיי' מהזכרת השם, אלא ע"כ כוונתו לאשמעינן דדוקא בגונא דנשאר עשרה אח"כ עם הבע"ה לזמן בהזכרת השם אז שרי להו לברך ג' ג' לנפשיי', ולמיפק נפשיי' מזימון דהזה"ש, וטעמא דכיון שעדיין נשאר הזימון דהזה"ש קביע בדוכתי', אבל היכא שנתבטל זימון דהזה"ש לגמרי אסור להו לחלק ולברך ג' ג', דלא עדיף משאר דוכתא היכא דאיכא עשרה שאסורים ליחלק, כנ"ל לכאו' למיפשט ספיקותו דרבינו ז"ל. מנאץ ע' בט"ז ובמג"א, ונראה דלק"מ דאמרינן בהגוזל (דף צ"ד) שינוי אינו קונה מדקתני אין זה מברך אלא מנאץ וכו' ולא היא משום דהוי מצוה הבאה בעבירה, והנה לכאורה קשה על הרא"ש מנ"ל להוכיח דחייב לברך מהא דהגוזל חטים וכו' דהא התם ליכא אסור כלל (זה אקנאי) [דהא קנאו] בשינוי אלא דהוי מצוה הב"ע, משא"כ איסור גמור, וצ"ל דהרא"ש הוכיח לפ"מ דס"ד דשינוי לא קנה ואפ"ה קאמר אין זה מברך, היינו שיברך אלא דברכתו הוי ניאוץ, וא"כ פ"כ אף באיסור גמור צריך לברך, וא"כ לשיטת הרמב"ם דפי' אין זה מברך, ושלא יברך כלל א"כ לפ"מ דס"ד דהוי מצוה הב"ע מברכין עליו רק התם גבי גזל חטים טעמא משום שינוי ל"ק א"כ לדידן דקיי"ל שינוי קונה חייב לברך עליו תחו"ס וא"א דס"ל להברייתא דהרי שגזל שינוי קונה וטעמא משום מהב"ע א"כ אף לדידן דס"ל שינוי קונה אין לברך עליו תחו"ס משום מהב"ע, והרמב"ם מסופק אי קיי"ל כהס"ד דש"ס דטעמא משום שינוי לא קנה או קיי"ל כדאמר בש"ס ולא היא אלא טעמא משום דהוי מצוה הב"ע וא"כ גם לדידן דקיי"ל שינוי קונה אין לברך עליו לכך גבי ברכה ראשונה דהוי דרבנן פסק כמסקנא דטעמא משום מהב"ע ואין רשאי לברך אף בשקנה בשינוי, אבל בהמ"ז שהיא ד"ת אם גזל חטים וקנאו בשינוי צריך לברך דטעמא דברייי' משום דשינוי לא קנה, ואנן קיי"ל שינוי קונה, ולפ"ז דברי הרמב"ם שפיר דגם

הרמב"ם מודה בגזל סאה חטים וכו' וקנאו בשינוי דצריך לברך בהמ"ז וגם יוצא בו יד"ח בפסח אבל איסור גמור ס"ל להרמב"ם דאינו רשאי לברך לא בתחלה ולא בסוף דא"א כס"ד דהש"ס דטעמא דברייתא הוי משום דס"ל שינוי לא קנה, ומיקרי גזל איסור גמור, וא"כ מוכח דעל איסור גמור אין לברך וא"א כמסקנא דטעמא משום דהוי מצוה הב"ע נמי אין לברך עליו (ומ"ש) וז"ש כאן אבל דבר איסור וכו':

סימן קצז

(מג"א סק"ג) וצ"ע דאדרבה וכו' וי"ל דלדידן דאין אנו נזהרים במים אחרונים הוה אמינא כשנטל ידיו לא הוי שום סילוק עליו והב לן ונברך כיון דאמר אף לדידן יהא יותר סילוק מנט"י לכך כתב אפילו לדידן נט"י כהב לן ונברך דמי וק"ל:

(שם סק"ז) משמע בב"י בשם הרשב"א וכו' מ"ש בשם הרשב"א הוא מהא דאמרי' ינאי מלכא וכו' אר"י שב"ש לגרמי' הוא דעביד וכו', והקשה הרשב"א הא קיי"ל דהמצטרף צריך לברך ברכה אחרונה א"כ איך מוציא שב"ש לאחרונה וצ"ל דגם זה לגרמי' הוא דעביד, ועוד י"ל דיין נפטר בבהמ"ז דיין וכו' ומטע"ז כ' המג"א דלכתחלה יכוון שלא לצאת דיש להסתפק אי קיי"ל כתירוץ הא' של הרשב"א דברהמ"ז אינו פוטר יין או כתירוץ ב', לכך לכתחלה וכו' ע"ש, ואין זה מוכרח דודאי היכא ששותה כדי להוציא אחרים ובירך עליו כמו שמעון בן שטח (דבהמ"ז) [אז בהמ"ז] פוטר וכ"כ המג"א גופי' בשם הרשב"א לעיל סי' (קע"ז) [קע"ד] סק"ט דיין שלפני המזון ושלאחרי' נפטר בבהמ"ז משום דמסעיד סעיד היינו משום (בברכה) [ברכה] א' מעין ג', [אבל] אין בהמ"ז שברכו (השני') [השנים] פוטר אותה (מברכה) [הברכה] א' מעין ג', וא"כ (אף) מן הסתם [אף] שלא כיוון להוציא אחרי' [בבהמ"ז] צריך לברך ברכה (אחת) [אחרונה] וק"ל:

(ט"ז סק"ד) אם לא שתה, ולפענ"ד קשה על המרדכי וכו' ע"ש, ולק"מ דהא דאכל כזית יכול להוציא אף [מי] ששבע, הוא מתוך מימרא (שכל) [הנ"ל] גבי שב"ש (מעיו"ג) דאמרי' אין להוציא אחרים עד שאכל כזית [דגן], והקשו תוס' הא כזית הוא דרבנן ותירצו דישראל ערבין זל"ז והא דצריך כזית הוא שיוכל לומר שאכלנו משלו, אבל המרדכי כתב טעמא שאם לא שתה אינו יכול להוציא מי שאכל ושתה משום דלא אתי דרבנן ומפיק דאוריתא, דמד"ת צריך שישתה ג"כ דושבעת זו שתי', א"כ צ"ל דס"ל דהאי דרשה ואכלת זו אכילה היינו כזית ואכילה כל דהו סגי ושבעת זו שתי' הוא דרשה גמורה ואם כן צ"ל דכזית נמי ד"ת הוא (ולשיטתם) צ"ל [טעמא] דבהמ"ז א"י להוציא אם לא שתה אף שיוכל לומר שאכלנו משלו (דל"ל בהמ"ז) [דלאו] טעמא [משום] דישראל ערבין (זב"ז) [זל"ז אלא] משום דאיתא בירושלמי ואכלת ושבעת (זו שתי') [וברכת] מי ששבע הוא

יברך (יד) (ולשיטת תוס') [ולשיטתו] צריך ג"כ לשתות, ולק"מ קו' תוס', ולפ"ז הרמ"א שכ' וי"א היינו דחייש לשיטת המרדכי הנ"ל דס"ל ושבעת זו שתי' מד"ת וא"כ כזית נמי מד"ת ולק"מ קו' תוס' ותירוצם ג"כ לא שייך ושפיר כתב וטוב ליזהר [וכו']:

סימן קצט

(מג"א סק"ז) ומחזיקין לי' כגדול וכו' ע"ש שהאריך דעל מה סומכין אחזקה ונראה [דכיון] דמד"ת אין חייב בבהמ"ז אלא אם אכל כדי שביעה מפת, וכיון שאנו אוכלין גם שאר דברים בתוך הסעודה ואין השביעה מן הפת והוי דרבנן ולכך סומכין אחזקה:

סימן ר

(מג"א סק"ב) וב"ח פסק וכו' וכ"מ מפירש"י [וכו'] ואין זה מוכרח בשלמא גבי פירח זימון והיינו לפירש"י שהיו אוכלין ד' בכל חבורה] ופירח חד מיניי', דשם י"ל דס"ל לרש"י כיון דעדיין נשארו שם ג' דגם בהפרדו מהם נשאר חיוב זימון לכך כ' רש"י דיכול לצאת קודם שגמרו (השני') הנשארים סעודתן [אבל לעולם] דחיוב זימון בא תיכף משעה שחייב לאכול (טו) וק"ל:

סימן רא

הלכות ברכת הפירות:

סימן רב

(מג"א סק"ג) בשכר תאנים [ש"כ] ולכאורה י"ל דהש"ך בהגהתו רוצה לתרץ קו' עצומה מה שיש להקשות ע"ז דאיתא במתני' העושה עיסה מן החטין ומן האורז אם יש בה טעם דגן יוצא יד"ח בפסח וצ"ל:

הגהות וחדושים (יד) עיין בדרושים לרבינו ז"ל שבסוף ס' "חדושים ודרושים" שסדרתי מכת"ק שלו החדשים דרוש א', מענין זה. (טו) ויש ליישב ד' הב"ח והמג"א מהשגת רבינו ז"ל דס"ל דכיון דעיקר טעמא דאינו רשאי לצאת לאו משום הני ב' דנשארים שיברכו בלא זימון אלא משום דמיפוק נפשי' מזימון דכבר אתחייב בי' כדדייק לישנא דש"ע שהרי כבר נתחייב הוא בזימון ואיך יברך בלא זימון עכ"ל, א"כ אין סברה לחלק בין אם נשאר חיוב זימון בהני דנשארים אם לאו, ושפיר קא דייק מל' רש"י שם דאין החיוב חל אלא אתר סעודה, אך תמי' לי דמייתי מהא ושבקי לאתויי מד' רש"י בסמוך בדיבור שלפניו בד"ה ג' שבאו וכו' שכ' וז"ל, ואפי' לא אכלו אלא הג' וכו' שכבר גמרו סעודתן עם הראשונה ע"כ, ולמה לי' למינקט לישנא שכבר גמרו סעודתן וכו' ולא קאמר שכבר אכלו וכו', אלא נקט הכי משום דחיוב לא חל מעיקרא עד דגמרו סעודתן ואשמעי' ר"ה דאע"ג דכל חד מיניי' שייך לחבורה שלו שחל עלי' התם חיוב זימון השתא ביניי' מחדש אינם

רשאים לחלק. הטעם כעיקר וא"כ אפי' רוב מן (השבח) [השכר] כיון שיש לו טעם יין למה יהא בטל ברוב רק ע"ז יש לומר דודאי בשא"ד בטלים ברוב והא דיוצא מן החטים ומן האורז (מן החטים) אם יש בה טעם דגן היינו משמע דחטים הם מז' מינים, ומין ז' מינים לא צריך (טז) כמו שמצינו רב ושמואל דאית להו כל שיש בו מה' מינים מברכין עליו במ"מ אבל שא"ד דלית לי' חשיבות דז' מינים י"ל דבטלים, ולפ"ז י"ל דלהש"ך קשה המתני' דהעושה עיסה מן החטין וכו' וצ"ל דטעמא דל"ב משום חשובות דז' מינים דא"כ קשה יין נמי אית לי' חשיבות דז' מינים ואמאי יתבטל לכך כ' דמיירי בשכר תאנים, וא"כ כשנתערב יין בשכר תאנים אין ליין חשיבות דז' מינים משום דגם השכר שנתערב בו היין הוא מין ז', רק ע"ז קשה דבגמ' משמע, דטעמא לאו משום חשיבות דז' מינים הוא, דהתם יליף מיני' דטעכע"ק דאוריתא בכל איסורין שבתורה א"כ ע"כ אין הטעם משום חשיבות דז' מינים רק לגופא דדינא [קשה] דהנה דין זה מקורו משו"ת (הרשב"א) [הרשב"ץ] (דשם) [ושם] לא משמע כלל דהיכא דנתערב יין בשכר יהא בטל ברוב, דהוא כ' הטעם משום דמברכין על העיקר ופוטר הטפילה, ומיירי דהיכא דלפעמים מהני יין בשכר להפיג מתיקות השכר וכן להיפוך מהני שכר ביין לשבח חוזר היין, וא"כ אז הוי השכר או היין עיקר ופוטר את הטפילה שנותנין לתוכו אבל אם נתערב לו יין בשכר בלי דעת דל"ש למימר מברכין על העיקר, י"ל דמברכין על היין דטעכ"ע דאוריתא: (שם סק"ז) צ"ע דהרשב"א לשיטתו וכו' וצ"ל דכשהם מרים לאו פירי נינהו דלא נטעי אינשי (ומקשה) [וקשה] דכל ראית הרא"ם הוא מדמקרי גרעיני פירי לערלה דכ' את (הפירי) [פריו] לרבות את הטפל וכו' וגם לענין ברכה מיקרי פירי וגבי ערלה בין הרים ובין מתוקים מיקרי פירי, ולדבריו דמרים לאו פירי משום דלא נטעי אינשי וכו' גם לערלה לא יהי' פירי, ונראה דודאי גם הרא"ש את [פריו] גזה"כ דחייבין בערלה במרים אף דלא מיקרי פירי לענין ברכה וא"ל א"כ מנ"ל להרא"ש (דמתני) [דמתוקין] פירי הוא לענין ברכה דילמא גם מתוקין לא מיקרי פירי לענין ברכה והא דחייבין בערלה דגזה"כ וכו' כמ"ש הרשב"א וכו', י"ל דהוכחת הרא"ש היא מדתני סתמא גרעיני פירי חייבין בערלה חייבין בין מרים ובין מתוקין וא"כ קשה מנ"ל דמרים חייבין דילמא [את] פריו מרבה מתוקין דנטעי אינשי וכו' לכך מיקרי פירי לערלה משא"כ מרים דלא נטעי כי' גם לענין ערלה לא מיקרי פירי, אע"כ צ"ל דמתוקים מיקרי פירי גמור גם לענין ברכה א"כ לא צריך קרא לרבויי דהוי פירי גמור וע"כ למרים אתא קרא, ולפ"ז מוכח שפיר דמתוקין מברכין עליו בורא פרי העץ וק"ל:

(שם סק"ח) כתב הב"ח וכו', ונ"ל דאמרי' בגמ' שמן זית מברכין עליו בורא פרי העץ ופריך ה"ד אי דאכיל לי' ע"י הפת הו"ל הפת עיקר [וכו'] ולמה לי' למימר מכח עיקר פוטר וכו' (ונ"ל) [תיפוק לי'] דפת פוטר כל מיני משקין, וצ"ל דמיירי ששתה שמן זית קודם שאכל הפת (וא"כ) [דאז] אין השמן זית (בירך) [פטור] בפ"ע [אלא] מפני שאוכל עליו הפת, (וא"כ כשלא אכל):

הגהות וחדושים:

טז פי' דברי קדשו של רבינו דכמו דמצינו לענין ה' מינים דיש להם מעלה שאם יש מהם בתערובות שא"ד מברכין במ"מ, דשא"ד רובא ה"ה בכל ז' מינים אם יש מהן במשקין אחרים לא אזלי' בתר רובא ולהכי גבי יין עם שכר הוה קשה לי' להש"ך תו דלא ניזל בתר רובא מהאי טעמא דהוי יין [כיון שבשעה שאכל] השמן זית עדיין לא בירך על הפת אבל טפילה ודאי מיקרי לגבי פת אף ששותה שמן זית קודם וא"כ המחבר אתא לאשמעינין אפי' שותה שמן זית מעיקרא ואח"כ אוכל הפת מיקרי טפילה [ונפטר מחמת ברכת הפת]:

(שם סקי"א) שהכל צ"ע וכו', ולק"מ דכל טעמא דמברכין [על] מיא דסילקא בפה"א הוא משום דע"י בישול עיקר הטעם של השלקות יוצא לתוך המים וכ"ז [דוקא] שהוא בלא תערובת דבר אחר, אבל כמשתערב לתוך המים טעם אחר נתבטל הטעם של השלקות והוי כמו מים דעלמא, ומברך שהכל [והכא השמן מתעכב ג"כ בתוך המים]:

[בהג"ה ס"ב) וי"א (מברך) [לברך] עלי' שהכל וכו', וזהו דעת הת"ה וראיתו מהא דאמרי' בש"ס טרימא מאי וכו' ופי' רש"י דבר הכתוש קצת ואינו מרוסק לגמרי ולפ"ז דוקא כשאינו מרוסק לגמרי הוא דאיכא שם פירי עלי', משא"כ פאוואדל"י שהוא מרוסק לגמרי ליכא שם פירי עליו ולכך מברכין עליו שהכל, וא"ל מ"ש ממיא סילקא דמברכין עליו בפה"א, די"ל בשלמא התם דעיקר הפירי היינו השלקות עדיין (של בתערובות) [בתערובות של מים] עומד א"כ גם הטעם היוצא מהן ע"י הבישול לתוך המים יש לו תערובות כפירי עצמו ומברכין עליו בפה"א משא"כ גבי פוודל"י דנתערבו לגמרי עד דלא ניכר שם פירי מברך שהכל, והמג"א ס"ל דגם הת"ה מודה בתמרים שמיעכן וכו' משום דלא נתבשלו רק שמיעכן וא"כ אין שם פירי עליו משא"כ פאוודל"י שנתבשלו ונתבטל שם פירי ממנו, וטרימא דמייתי הש"ס היינו תמרים שמיעכן ביד ול' נתבשלו לכך מברך בפה"ע, אבל המעיין בת"ה יראה דלא מחלק בין נתבשל או לא דהא ראיתו מפירש"י דפירש דבר הכתוש קצת וכו' ואי ס"ל לת"ה אפי' נתערב לגמרי רק דלא נתבשל מברך בפה"ע, א"כ מאי מייתי ראי' מפירש"י דנתמעך קצת הא אפי' דנתערב לגמרי נמי

מברך בפה"ע, דהא מיירי בלא נתבשל, אע"כ צ"ל דטרימא דש"ס מיירי אף בנתבשל, והכי מיירי גם הרמב"ם והטור והמחבר תמרים שמיעכן וכו' אפי' ע"י בישול מברך עליו בפה"ע, ות"ה חולק עליהם דס"ל דוקא בכתוש קצת, אבל בכתוש לגמרי כמו פאוודל"י מברך שהכל:

(מג"א סקכ"ז) ואם (משוך) [משך] וכו' ואע"ג דגבי יין בעינן המשכה לענין יי"נ וכו' [מ"מ ביין צמוקים וכו' וכ"ש לענין ברכה וכו'] ולק"מ בשלמא לענין יי"נ כיון דיכול למשוך המים ממנו א"כ אמרי' משום חיבת יי"נ יכול לנסך אף אם לא משך משא"כ גבי ברכה אם לא משן ליכא שם (רק) [יין] עליו לברך (בפה"ע) [בפה"ג], אבל קשה הא דכתב מי (משרות) [שריית] הצמוקים יש להסתפק אי מברך עליו (בפה"ג או) בנ"ר כהרשב"א, או ברכה מעין ג' כהרא"ש, הא צמוקים המה ענבים יבשים, ובזיתים וענבים כ"ע מודים היוצא מהם כמותם, וצ"ל דוקא זיתים וענבים בעודם לחים אבל יבשים היוצא מהם זיעה בעלמא היא:

(שם סקל"א) וכן אותם, צ"ל והן אותם וכו', ונראה דשפיר יש לגרוס, וכן, וכו' דמרישא הוה אמינא (דוקא) אגוז רק היינו [דוקא] מז' מינים והי' מוכרח משום הא לפרושי שכר תאנים דוקא דהוי נמי מז' המינים ולא צריכים לדברי המג"א משום דאינו מפסיד טעם יין, וע' בטו"ז סק"א, והבן היטב. פנימית הפירי דעיקרו אינו עומד לבשל בדבש בעודה רך רק האגוז עומד לאכול אותו חי בגמר פירי, וא"כ לא נטעי אינשי אדעתא דהכי לכך כשמתבשל אותה בדבש בעודה רך מברך עלי' שהכל משא"כ אגוזים בעודם ירוקים דאז עדיין לא נראה שום פנימותן כלל רק הקליפה היא בלא פירי כלל ובשעת גמר פירי נתקלף לאותה קליפה עד שאינו ראוי לאכילה כלל, וא"כ אגוזים בעודם ירוקים שנתבשלו בדבש יהא עליו שם עיקר הפירי משום דעומד לכך יותר מאגוז רק לכך כתב וכן:

סימן רג

(מג"א סק"ד) הב"ח כתב כאן וכו' אבל דעת הטור והתוס' וכו' וכ"כ תוס' רבי"ו, אבל לענין בישולי עכו"ם אין חילוק י"ל דהוא מפרש קו' הש"ס מהאי מולייאתא וכו' הוא מהא דמברכין עליו בפה"א וע"ז משני הא ברטיבתא וכו' ומפרשי תוס' היינו בלאטעוורי"ן, אבל בפ"ע לא ראוי לאכלה כלל, וא"כ לפ"ז קשה אמאי שרי משום ב"נ הא אינו ראוי לאכול כמו שהוא חי, אע"כ כיון דנאכל עם הפת כשהוא חי [שרי] משום ב"נ (דהיא) [זהו] שיטת מג"א, רק ע"ז קשה מאי פריך שום עם זנגבי"ל הא כבר תי' על כלפולא הא ברטיבתא וכו' וצ"ל דקו' הש"ס מהא מלתא דהא מולייאתא דאיתבי' משום ב"נ וא"כ

נאכל כמות שהוא חי ועל זה משני הא ברטיבתא היינו כשהוא רטוב נאכל כמות שהוא חי, והא דמפרשי תוס' דמיירי בלמטוורין מפרשי על פלפולא אבל מל זנגבי"ל בפ"ע נמי ראוי לאכילה, ולפ"ז עכצ"ל כשיטת הב"ח אפי' אכלו אותו חי עם הפת מיקרי נאכל כמות שהוא חי דאל"כ קושיא ראשונה במק"ע מאי פריך תוס' על זנגביל וכו' אע"כ דפריך ליתסר משום ב"נ והא דנאכל כמות שהוא חי עם הפת אפי' אינו נאכל בפ"פ לא נאסר משום ב"נ לא פריך הש"ס מידי דלמא הא דאמר ר"נ אין מברכין על זנגבי"ל היינו בלא דבש והמלייאתא מיירי עם הדבש, ומשום ב"נ לא נאסר משום דיכול לאכול עם הפת כמות שהוא חי אע"כ צ"ל דאם א"י לאכול כ"א כמות] שהוא חי בפ"ע לא מקרי נאכל כמות שהוא חי ופריך שפיר:

סימן רד

(ט"ז סק"ג) ונובלות וכו' ורש"ל, יש לתמוה וכו' טפי מן הטור שכ' ג"כ כב"י ונ"ל דודאי על תמרים שדחפו הרוח קודם גמר בישולו מברך שהכל רק מדקתני סתם במתני' על נובלות מברך שהכל ואי אמרת תמרים דוקא דזיקא, ודרך הזיקא לזרוק ג"כ תמרים שנגמר בישולן, וא"כ למה קתני סתם על נובלת מברך שהכל אע"כ דנובלות היינו (בישול) [בושלי] כמרא, ולפ"ז כתב הטור שפיר על נובלות היינו שלא בישלו כ"כ מברך שהכל ולא מיקרי פירי כלל וק"ל:

(מג"א סק"ך) הואיל (ונאכל) [ונאנס] וכו' אך קשה דבסי' תע"ה (פסקוהו) [פסק] אנס ואכל [מצה] יצא וכו' ולק"מ דהרמב"ם פסק בהל' גירושין אם הוא מחויב לגרש אשתו משום דבר ערוה ולא רצה כופין אותו בע"כ דאע"ג דאין גט בע"כ דאיש, כיון דמדינא חייב לגרשה מסתמא דעתו לגרשה רק שיש בידו דבר המעכב הרצון וא"כ כשכופין אותו אזיל לי' דבר המעכב הרצון והוי גט ברצון וא"כ ה"ה הכי נמי גבי מצה כיון שהוא חייב לאכול מצה מסתמא אכל ברצון רק שיש בדעתו דבר המעכב הרצון וא"כ כשאנסוהו אזיל לי' דבר המעכב ונשאר אכילתו ברצון (יז) משא"כ אם ליכא באכילתו שום מצוה ליכא שום רצון כלל וא"צ לברך עליו כלל:

סימן רה

(מג"א סק"ה) וי"ל דשאני התם דהאגוז עיקר [וכו'] וי"ל א"כ מאי קאמר [הר"ב] אין השבח מצד עצמו אלא מצד הבשר, הלא אפי' אין השבח מצד עצמו מברכין עליו (בפ"ע) [בפה"ע] וכאן הטעם דמברך שהכל משום דהבשר עיקר, ונראה דלק"מ [קו' המג"א] דבשלמא גבי אגוז אי (בישול) [בישל] ד"א בדבש אינו כ"כ (ואם) [טוב] כמו האגוז בדבש,

משא"כ תומי וכרתי אי הי' [מבשל] ד"א עם (הפת) הבשר הי' יותר טוב מתומי וכרתי א"כ הוי שבח מחמת ד"א ומברך שהכל:

(ש"ע ס"ג) אם סחטן אינו מברך אלא שהכל, י"ל לשיטת הרשב"א שהביא המחבר (סי' ר"ב [ס"י]) לברך על שריית צמוקים שהכל משום שאינו עומד לכך נגבי מיא דשלקא דעומד לכך אף בלי בישול מברך בפה"א [כמבואר בב"י וטו"ז ע"ש], א"כ קשה למה סתים [ב"י כאן] לברך על סחיטת ירקות שהכל [הא לשיטת הרשב"א כיון דעומד לכך הוי מימיהן כמותן כמבואר שם], וי"ל (לעיל בשלמא) [בשלמא לעיל] יש נ"מ לענין ברכה [אחרונה ג"כ] והיינו לשיטת הרשב"א בנ"ר ולשיטת הרא"ש ברכה א' מעין ג' משא"כ [הכא] ברכה ראשונה שהכל יוצא בה גם להרשב"א וברכה אחרונה לכו"ע הוא, בנ"ר [דהא ירקות היא]:

ועוי"ל (ודתוס') [דהתוס'] כתבו על הא דמיא דשלקא ככולהו שלקא (ושבח) [ושכר] שלא כיון דעיקרו לשתי' מברך שהכל פי' בשלמא מיא דשלקי מיירי ברוצים לאכול שלקות לכך גם מים דשלקא שם אוכל עליו מברך בפה"א, אבל שכר כיון דעיקרו לשתי' לא, וא"כ ה"ה (כיון) [כאן] נמי [כיון] דסחטן והוציא (ממנו) [מהן] משקה ודאי [לכו"ע] מברך שהכל כיון דעיקרו לשתי':

סימן רו

(מג"א סק"ז) הנה ראיתי שכל גדולי האחרונים וכו', ונראה ולא דמי (יח) בשלמא גבי שחיטה דהוא בהמ"צ וגבי בהמ"צ א"צ שיהא (המעלה) [המעשה] כ"כ שייך לברכה לכך אם (הובא) [הי'] לפניו עוד (מן) [ממין] הראשון [אין] צריך לברך אבל גבי בה"נ אי לא לא אוכל או נהנה א"י לברך להוציא אחרים דברה"נ בא לו על הנאתו וכשלא נהנה א"י לברך א"כ אפי' הי' לפניו מאותו מין צריך לברך, דזה נחשב הנאה אחרת ואין הברכה פוטרת רק אותה הנאה שהי' לפניו בשעה שבירך לכך סתם הש"ע כאן וטוב ליזהר [להיות דעתו וכו'] ואפי' הי' לפניו מאותו מין צריך לחזור ולברך [בסתם]:

הגהות וחדושים (יז) לפי דברי קדשו של רבינו בישוב קו' מג"א מסי' תע"ה יתישב נמי בפשיטות גם קושיתו הראשונה שלפני זה מחולה שאכל ביוה"כ וכו' דהתם נמי מצוה קא עביד באכילתו כמבואר בהגמיי' שמביא המג"א גופי' בסמוך בס"ק שאח"ז, וכאוכל דבר איסור מפני סכנה שבסעי' ט', א"כ לא מיחשב אונס כלל דכך יפה לו ומתהני בכך, שמקיים נפשו כמצות בוראו ית', וכשבאנו לדרך זה מצינו ישוב לקושיא ראשונה הנ"ל גם לולא דברי קדשו של רבינו בישוב הקושיא מסי' תע"ה הנ"ל, וקצרתי. (יח) דברי רבינו סובבים ליישב קו' המג"א דלהלן על הרב"י שסותר עצמו כאן ממש"פ ביו"ד ה'

שחיטה לענין סתם דהתם פסק דבהי' לפניו עדיין מן הראשונות א"צ לברך וכאן פסק דבעי דוקא דעתו עליהם מתחלה כמש"כ מור"ם בהגה"ה וטוב ליזהר וכו' דבלא"ה אין הבנה לתירוץ רבינו שבפנים, ועל זה הדרך הגהתי בפנים, כנלהמ"ע:

סימן רח

(מג"א סק"י) עד שנתמעך, וצ"ע על הרמ"א למה חלק עליו וכו' ולק"מ דהרר"י לשיטתו אזיל דס"ל דאין לחלק בין אורז לדוחן דגם על הדוחן מברך במ"מ וקשה לי' הא דנקט בש"ס (דף ל"ד) הכוסס את האורז מברך במ"מ ולמה לא נקיט דוחן לכך הוכרח לחלק דדוחן אינו מברך עליו עד שנתמעך משא"כ אורז מברך במ"מ ולא על דוחן וא"כ דוקא נקיט דברייתא אורז דעל דוחן אינו מברך במ"מ [עד שנתמעך] ולעולם י"ל דגם [לדידן] אורז צריך להיות נתמעך וטעמא דמסתבר הוא, דהא מברכין על מדיקות במ"מ משום דדמי לחטין דלא ליתי לאחלופי בחטין, ועל מה שמברכין גבי חטים גם גבי אורז מברכין אבל אם לא נתמעכו גבי חטין דאין מברכין במ"מ גם על האורז א"מ במ"מ:

(ש"ע סעיף ט') עירב קמח וכו' עם קמח וכו' מקור חילוקי דינים המה מהא דתנן העכושה עיסה מן החטים וכו' ומפרש בירושלמי הטעם משום דטעם האורז (גורר את) [נגרר אחר] הטעם חטים ולכך יוצא יד"ח בפסח ואפי' ליכא כזית בכדי אכילת פרס לפ"ז גבי חלה וגבי פסח סתים הש"ע דחייב בחלה ויוציא יד"ח בפסח, ולא חילק בין [יש] כא"פ [לאין כא"פ] והפוסקים רוצים להוכיח מהא דטתכ"ע דאו' ורח"כ מפרש טעכ"ע דאו' היינו אם נתערב כדי א"פ א"כ יש חיוב חטאת בתערובות זב"ז אמרינן טעכ"ע דאוריתא אבל אם נתערב ביותר מכדי אכ"פ א"כ אף אמרינן טעכ"ע (היינו) [הוי] כאלו לא נתערב כלל (מ"מ) [משום] שאינו יכול לאכול כזית בכא"פ ולא שייך למימר טעכ"ע דאוריתא להלקות על כזית מן התערובות אבל לזה מהני טעכ"ע אפי' אם נתערב ביותר מכדי אכ"פ להיות אסור משום ח"ט [ר"ת חלה טמאה] (זהו) [ולא הוי] כאלו לא נתערב כלל ולשיטה זו בנה המחבר יסוד סעיף זה עירב קמח וכו' אבל אם אין בזה השיעור מה' מינים (אינה) [אינו] מברך בהמ"ז לסוף, אבל בתחלה מברך המוציא כיון דטעכ"ע דאוריתא אף [ביותר] מכדי א"פ (להסות) לענין חלה טמאה ואסור גם ד"ת (מבה"מ) [ומברך המוציא] אבל ברהמ"ז אינו יכול לברך כיון דהוא מעורב יותר מכדי אכ"פ אינו יכול להצטרף כזית מן הדגן לחייב עליו בהמ"ז לכך כתב לברך אחריו על המחי', ואם בישלו (הקדרה) [בקדרה] מברך בתחלה במ"מ כנ"ל (ח"ט ל"ב) [חלה טמאה לא בטיל ואחריו בנ"ר משום שא"י להצטרף כזית יחד, רק ע"ז קשה למה יברך לאחריו על המחי' [באין כדי אכ"פ בפת] ממ"נ אי נתבטל גם על המחי' אין לו לברך ואי לא נתבטל יברך בהמ"ז וא"ל משום דיש

בו מה' מינים להכי צריך לברך לפניו (במ"מ) [ברכת המוציא] ולאחריו על המחי' א"כ אף [בבישלו בקדרה] שאינו יכול לאכול (מכדי א"פ) [ממנו כדאכ"פ] מ"מ יש לו חשיבות ה' מינים לברך אחריו על המחי' וכמו כן הקשה המג"א סוסע"י זה, ונ"ל דודאי אם נתערב ביותר מכא"פ אין לו חשיבות דה' מינים לברך על המחי' (וגם) [אם] בישלו דאז ע"י בישול נתבלבלו ונתערב הטעם (חד) [יחד] וא"כ נתבטל הטעם של ה' מינים ולית לי' חשיבות כלל דה' מינים משא"כ גבי פת דע"י לישה (ואפילו) [ואפיה] לא נתערבו כ"כ להיות נתבטל בתערובות דה' מינים וצריך לברך אחריו על המחי':

סימן רט

(מג"א סק"ח) כתב בלשון וי"א וכו' וי"ל שכתב לאפוקי מר"י (דף מ"ב) בד"ה לאו לאתויי נהמא וכו' ור"י הוא לחומרא דצריך לברך פעם אחרת וז"ש וי"א כדעת התוס' ולא כר"י: (שם סק"ד) ור"י הלוי סי' מ"ז הוכיח דכו"ע מודים וכו' ונ"ל להוכיח דהתוס' חולקים בזה דכתבו על הך דאמרי' פשיטא נקיט כסא דחמרא וקסבר שכרא וכו' אלא היכא [וכו'] מאי וכתבו התוס' ורש"י פתח אדעתא היינו שהי' בדעתו להוציא בשפתיו ולא הוציא כלום מיהו אם הי' יודע בבירור שטעה בדבורו שאמר בורא פה"ע תחת בפה"ג וכו' ע"ש ואי אמרת דכו"ע מודים דאם אמר תחת שהכל בורא פה"ג (וצ"ע) [יצא] למה נקטו התוס' בלשונם בפה"ע ובפה"ג (וליכא למימר דנקטו) [ולמה לא נקטו] בפה"ג ושהכל דמיירי בה הש"ס, ועוד קשה אי אמרת דתוס' ס"ל היכא דטעה בלשונו יצא מאי קא משני הש"ס מפתח במעריב ערבים וכו' והא התם ל"ל שטעה בלשון בין יום ללילה רק דטעה בדבורו ולכך יצא, אע"כ צ"ל דתוס' (ס"ל) חולקים אריף וס"ל אם אמר בפה"ג ותוכ"ד [אמר] שהכל לא יצא משום דס"ל להתוס' שצריך שיהא נוסח הברכה ראוי לה תוכ"ד של שם ומלכות וזה הכלל תוכ"ד הוא כדי שאילת שלום וא"כ אם אמר בפה"ג לא יצא דהוי אחר כ"ד של שם ומלכות דהוי הפסק ד' תיבות ולזה נקטו התוס' בלשונם בפה"ע ובפה"ג דלא הוי רק תיבה א', וכן גבי מקדש ישראל והזמנים אמר מקדש השבת דל"ה רק תיבה אחת בין שם ומלכות לברכה הראוי' לה, ולפ"ז מייתי הש"ס שפיר מהא דפתח במעריב ערבים דהתם נמי אמר אשר בדברו מעריב ערבים יוצא אור דהוי הפסק ד' תיבות דאם הי' מוציא בשפתיו כך לא הי' יוצא, וע"כ דפתח אדעתי' אינו כאלו הוציא בשפתיו דאי הוה כאלו הוציא גם בפתח מעריב ערבים לא הי' יוצא אם הי' מוציא בשפתיו, אלא ודאי פתח אדעתא להוציא בשפתיו לאו כלום הוא וזה ברור בתוס' והא דלא כתב המחבר ויש אומרים דסמך על מש"כ לעיל בסעי' שלפניו שכ' וי"א וכו' ע' סי' נ"ט:

(שם סק"ה) אבל בד"מ משמע [דלא בעי תרתי] דאם הי' דעתו לשתות גם שאר יין וכו', ולי נראה דתרתי בעי דהמג"א לשיטתו אזיל דפסק לעיל סי' קס"ז שאם טפם המברך אין המסובין רשאין להפסיק, א"כ ס"ל דלא שייך טעימתן אהדדי למנין שיכול להפסיק כמש"ל שם, אבל לשיטת הרמ"א והל"ח שהבאתי לעיל דאם טעם המברך רשאין המסובין להפסיק כיון שטעם חד מינייי שוב ליכא הפסק בין ברכה לאכילה א"כ גם כאן אם לא טעם כיון שטעמו המסובין שוב ליכא הפסק אפי' שתה כוס שיש בו מים (ששתה) וגם צריך להיות דעתו לשתות אח"כ יין דאל"כ גם המסובין אין יוצאין בברכתו משום שברכת הנהנין א"י להוציא אחרים אם לא טעם גם הוא, ולכך צ"ל גם דעתו לשתות אח"כ יין:

סימן רי

(ש"ע סעיף א') והשותה פחות מרביעית וכו' ולאחריו וכו', וה"ה אם שתה רביעית רק שהפסיק בכדי אכ"פ לא יברך אחריו ולפ"ז טהע או קאפ"י לא יברך לאחריו כלל כיון שא"י לשתות בב"א מחמת חמימות ומפסיק בינתים ואינו שותה רביעית שלא ישהה בינתים כדי אכ"פ לכך א"צ לברך לאחריו ע' פר"ח לאו"ח, ויש שרוצים לומר כיון שדרכם לשתות כך בהפסק אפי' שהה יותר מכא"פ לא הוי הפסק, וטעות הוא בידם דאמרי' בפסחים (דף מ"א ע"א) הנח לכותח הבבלי דלית בי' כדאכ"פ וכו' ואי מישטר קא שטיר לי' בין כדי אכ"פ ואי אמרת היכא דדרכו לאכול בהפסק בכדי אכ"פ ל"ה הפסק קשה הלא דרכו לאכול הכותח כך, ואמאי לא יהא כאלו אכלו בב"א אע"כ צ"ל דאף שהוא דרכו לאכול כך ביותר מכדי אכ"פ אין מצטרפין לשיעור וא"כ אין לברך ברכה אחרונה: (מג"א סק"ד) לקח הגרעינין ואפי' אכל הגרעינין לא מיקרי ברי' (שהוא) [וכו' ונ"ל להרר"י שר"י] לא זית אכל אלא ברי' אחרת [שגדולה כזית וכו'], ודבריו קשים להולמם דאי זית לאו דוקא מנ"ל להירושלמי למידק מיני' דעל ברי' צריך לברך דלמא הי' אוכל דבר שלא הי' שם גרעינין כלל דהא זית (נקיט) רק לדוגמא נקט ועכצ"ל דזית דוקא נקיט, א"כ קשה מאי משני בירושלמי על זית מלוח דהוי ברי' דהא זית לאו ברי' משום דהגרעינין שלו אינן ראוין לאכילה אבל המעיין בדברי הרר"י ז"ל יראה דלא אמר חילוק זה רק לדידן דודאי הירושלמי לא מחלק כלל בין זית לשאר פירות, ומה דמחלק הרר"י ז"ל היינו אליבא דהש"ס דידן דס"ל אף ברי' צריך להיות כזית ופליג אירושלמי ושלא להיות פלוגתא רחוקה כ"כ, וי"ל הא דפליג הש"ס דילן אירושלמי היינו דוקא (כזית) [בזית] משום דהגרעינין שלו אינן ראוין לאכילה אבל שאר פירות דגרעינין שלהן ראוין לאכילה מודה הש"ס דילן דמיקרי ברי':

(שם סק"ו) הטועם משמע דאם אוכל קצת ממנו וכו', וברוקח (סי' ר"ט) [כתב אמרי' באגדת שמואל וכו' משמע אפי' כוונתו (ראוי) לאכילה וכו'], ונראה דלק"מ דשני טעמים ס"ל שיברך על משהו חדא משום דמקרי אכילה אפי' אם לא נתכוין להנאה ואית לי' הנאה מיני' בעי ברוכי והנה המדרש לא נחית להוכיח היכא דלא מתכוין להנאה דלא יברך דזה מלתא דפשיטא הוא כיון שלא טעם רק לידע אם יתירה או חסרה מלח א"צ לברך כלל, רק המדרש רוצה להוכיח דלמא איכא שם אכילה וצריך לברך לכך הביא המדרש מדקאמר ויפדו העם את יונתן, היינו משום דלא הי' רק טעימה אף דיונתן הי' מתכוין להנאה וס"ל מ"מ גבי תענית מותר משום דאכילה קבל עליו הנאה, לא קבל עליו אבל זה מוכח דטעימה ל"מ אכילה א"כ אי טועם לידע אי חסרה או יתרה מלח ותבלין א"צ לברך דל"מ כלל אכילה והלק"מ:

סליק הכתבים מכאן ואילך השגתי מידידי הרה"ג בנש"ק מוהר"ר צבי מאיר שליט"א אבדק"ק רדאמסק שהיו מונחים בס' כרתי ופלתי שאצל אביו הה"ק הר"ש בעל תפארת שלמה:

חדושי יורה דעה ה' מליחה ובשר בחלב, מהר"י נר"ו (סימן: ס"ט סעיף א') ואם אחר שהדיח חתך כל נתח לשנים צריך לחזור ולהדיחו, מקשים, הא קיי"ל דלא אמרי' דוחקא בסכינא אלא בדבר חריף כמו צנון או סכין בבית השחיטה שהוא קצת רותח אבל כאן צונן גמור הוא, וצ"ל הואיל דהדם הוא רק כנוס בבשר שפיר מופלט בדוחקא בסכינא, ואפי' בצונן, או י"ל דלא אמרינין אגב דוחקא מיבלע הסכין אלא בדבר רותח אבל למיפלט שפיר פולט אגב דוחקא אפי' בדברי צונן וק"ל:

שם בהגה"ה וה"ה אם הי' ששים בחתיכה כו', י"ל דמיירי קודם שנתבשל והיינו דמותר בהדחה ומליחה שנית אבל אם נתבשל בלא הדחה ומליחה שנית אפשר דאסור אנן חיישינן אף בדיעבד לדעת הר"ן ואסור אף בששים, וזה דלא כהפר"ח:

שם ויש אוסרין אפי' בדיעבד כו', אע"ג דחתיכה עבה מותר היינו הואיל דמלחו ב' צדדים ובעובי' ליכא אוירא אבל כאן בעופות האיך דלא נמלח מבפנים ואיכא אוירא מקרר כן שנמלח מצד א' האויר מקרר מצד השני: (סעי' ז') ברמ"א וי"א שצריכין להדיח כו', והטעם שהדחה ג' פעמים היא, הראשונה, להעביר מלחו, ושני', אולי תשאר טפת דם, שלישית, להעביר מים ראשונים שמעורבים בהם:

שם ומותר להדיח הבשר במי פירות כו' ע"ש באחרונים הא מתוס' דחולין מוכח דאף הדחה ראשונה מותר, וי"ל דעל הדחה אחרונה ל"ק כלל קושי' תוס' דהא לשיטת המחבר לקמן כרש"י דמוהל היוצא אחר שיעור מליחה אינו דם הוא, וא"כ לא צריך הדחה

אחרונה רק בשביל לחלוחית דם. שעלי' וסגי בקליפה כמש"כ הש"כ לקמן בס"ך, וא"כ י"ל דמותר להדיחם דבהדחה אחרונה לא נ"מ אם מטרשי, אבל בהדחה ראשונה שפיר קשה קושי' תוס' וחושש רמ"א לתי' ראשון שבתוס' דמיירי שם בצלי אבל במי פירות אסור להדיח דמטרשי לי' עיין במנחות שלמה שתי' שם בסגנון אחר:

עוד מקשה הש"כ על הרמ"א שכ' כן על שם הר"ן, ובר"ן לא מידכר מידי ע"ש כו', ור"ל דע"כ מוכח כן מהר"ן דמותר, דהוא מתרץ קושי' התוס', וז"ל, בצלי איירי במי גשמים ולא הוכשר דשלא מדעתו הוא, עכ"ל ע"ש, ולכאורה דבריו תמוהין דהא משנה ערוכה היא תחלתו לרצון וסופו שלא לרצון אז מוכשר א"כ כאן נמי אע"ג דהודחה במי גשמים הואיל דסופו מדעתו הוא מוכשר, וע"כ צ"ל דאף סופו שלא לרצון הוא דהא אי בעי יכול לצלות הבשר ולא בעי הדחה, אך ע"ז קשה הא בת שנימוחי לקדרה, וע"כ בנמלח תחלה, וא"כ צריך להדיח אף בצלי, ועכצ"ל דהדחה אחרונה יכול לעשות במי פירות, וא"כ קשה, למה לא משני הר"ן כן שהודח במי פירות, ול"ל לשנות במי גשמים, ואפ"ה צריך לתי' שהודחה בהדחה אחרונה במי פירות, אע"כ צ"ל דהדחה ראשונה אינה רשאי לעשות במי פירות, לכך צריך לתרץ שהודחו במי גשמים, רק ע"ז קשה, דהא סופו נמי לרצון כנ"ל, וא"כ שפיר מוכח כן מהר"ן, ודו"ק:

בהגה"ה ואם לא הודח רק מעט מותר בדיעבד, פי' הש"כ אפי' בלא הדחה ומליחה שנית, והקשה הגאון הנ"ל מקודם מביא, מיהו במקום הפ"מ יש להתיר, פי' הש"כ ע"י הדחה ומליחה, אע"ג דיש לנו ב' דעות להתיר אפ"ה אינו מותר בדיעבד ע"י הדחה ומליחה אלא בהפ"מ, וא"כ אמאי סומכין בכאן על ב' דעות להתיר בדיעבד אפילו בלא הפ"מ אלא דהכי מותר בדיעבד, אפי' בלא הפ"מ, ולפ"ד ל"ק קושי' הש"כ דפריך סי' ק"ה לעיל אמרינן דמותר בדיעבד דוקא הדחה היטב, והיכא מתיר בקצת הדחה אבל לפי הנ"ל לק"מ דהכא אינו מותר אלא ע"י הדחה ומליחה שנית:

(סעיף ז') ברמ"א ואם הוא אחרי י"ב שעות אזי יצלנו, והקשה אמ"ו, הלא אנן פסקינן לקמן בסי' ע' גבי דגים דדם אינו מפעפע למעלה, א"כ לאחר י"ב שעות הי' מותר למלוח דהיינו שיניח אותו צד שלא נמלח למטה ודם אינו מפעפע למעלה, ותי' נהי דאינו מפעפע כ"כ כדי קליפה אוסר כאן בחתיכה אחת אי אפשר לידע כמה לקלוף דאפשר לומר דמליחה ראשונה שהי' מצד א' פלט כל הדם רק כדי קליפה יותר מצד שני' לא פלט, ואפשר לומר שלא פלטה רק בק' וכיון דאי אפשר לידע מליחה ראשונה עד כמה פלטה לכך אי אפשר לקלוף:

(סעיף ט') ברמ"א אפילו לא הושם רק בכלי שני אסור כו', אע"ג דבפ' כירה אמרי' דצריכא מילחא בשולא בבשרא דתורא, וי"ל דאנן קיי"ל כפי' תוס' שם דמבשל אפי' בכלי שני, או י"ל דוקא המלח אינו מתבשל אבל הכא דמהני המלח מתבשל הדם בתוך החתיכה אפי' בכ"ש:

(שם בט"ז ס"ק כ"ג) יש רוצים להוכיח מדברי הרא"ש דכ' דבשרא דתורא מבשל בכ"ש דלחלוחית שבו מבשל ודוקא בנמלח, ע"ש, וי"ל דאה"נ אפילו בלא מליחה אסורה מטעם הרא"ש והא דכ' הרא"ש דוקא דשם בשבת לא מיירי כלום מאיסור דם אלא מאיסור שבת לכך כ' בנמלח דמסתמא לא איירי שבשל בשר באיסור בלא מליחה, או י"ל דוקא לענין שבת צריך שיהא במלח דבלא"ה אינו מתבשל אבל אה"נ דמבליע הדם בתוכו אפי' לא נמלח:

(בט"ז סקכ"ז) מעשה באשה כו' והש"כ בנקוה"כ השיג עליו דהיכא דאתחזק איסורא לא אמרי' ספיקא דרבנן לקולא, דאל"כ אמאי צריכי הכא בסעיף י' ישראל יוצא ונכנס כו' כיון דספיקא דרבנן הוא, ואמ"ו תי' דגבי אשה שבאה לפנינו מסופק אם מלחה אם לאו התם לאו אתחזק כלל דלצלי לא נאסר מעולם אפי' בלא מליחה אבל היכא שמלח ולא ידוע אם הודח אם לאו בזו אתחזק איסורא דמשעה שנמלח נאסר אפי' לצלי לכך צריך לעיל סעי' י' ישראל יוצא ונכנס:

(סעיף י') ברמ"א ובחד מינייהו סגי, ומקשה הא כאן אתחזק לאיסורא ולא מהני מסל"ת אפי' באיסור דרבנן, וי"ל דהראב"ד כ' אם ספק אם נטל גיד מהירך אזלינן לקולא ואע"ג דאתחזק איסורא בזה לא הוי אתחזק הואיל דהחתיכה עצמה מותר וספיקא הוא לאסור החתיכה הוי חזקת היתר עכ"ל, ע"ש בסוגי' דשולח ירך, א"כ הכא נמי כאן לא אתחזק איסורא דהחתיכה עצמה מותר רק ספיקא הוא לאסור הבשר אולי יש בו דם והוי תקנת היתר: (סעיף י"ב) ואחר שצלאו לא יבשל, כ' בתשובת צ"צ במד"א ששהה ג' ימים בלא מליחה מותר לצלות ולבשל אח"כ דבכבד יש בו ריבוי דם ולא נתיבש דמו בתוכו:

שם בהגה"ה ואין להשהות בשר ג' ימים בלא מליחה דחיישינן שמא יבשלו, והק' מ' יעקב באקאבין הא גבי ספק טריפה משהינן לי' כ"א יום ולא חיישינן לתקלה ואמאי חיישינן כאן בג"י לתקלה, ותי' דבשלמא בתרנגולת לא חיישינן לתקלה משום דמחוסר מעשה גדול שחיטה ומליחה, אבל כאן מחוסר מעשה כל דהו, והקשה הגאון הנ"ל הא ביצה טריפה נמי מחוסר מעשה כל דהו, ואפ"ה משהינן לי', ואמר הגאון בענין אחר, בעלמא גבי ספק טריפה לא חיישינן לתקלה משום דבדילי מיני' אינשי, דהא לכל מלי אסור, אבל גבי בשר לא בדילי אינשי מיני' דהא לצלי מותר ולהכי חיישינן לתקלה:

ועוד י"ל, בעלמא גבי תרנגולת לא חיישינן לתקלה משום דספק דספיקא חדא דלמא אתי לידי תקלה וכי נמי אתי לידי תקלה הו"ל ספיקא אבל גבי בשר הוי ספיקא חדא ולכך חיישינן לתקלה:

(סעיף י"ז) ברמ"א וכן הדין בנתבשל בלא מליחה, ונתערב אח"כ באחרות, וע' בש"כ מה שהקשה הגאון מה' ש"ך אדהכא אביטול ברוב דמ"ט אמרי' מין בשא"מ בדבר יבש בס' משום דכי נתבשל חוזר וניעור, אבל כאן בנתבשל ולאחר בישול נתערבה דאי בשנתערבה בחתיכות חיות הא ניכר בין החיות עכצ"ל דנתערבה בחתיכות מבושלות, ופוסק רמ"א שפיר דבטלה ברוב דהכא ליכא למיחש שמא יבשלו דהא כבר נתבשלה:

(סעיף י"ח) בשר שנמלח בכ"ש מנוקב כו', והא דאסור כאן לאכול אפילו צלי, ולעיל פסק המחבר כבוש מותר לאכלו י"ל דלעיל גבי כבוש צונן הואיל דיני פוסקי' דשיעור כבוש ג' ימים, ויש פוסקים דאין כבוש אלא בתוך החום, לכך סמכינן אפוסקים דמתירין בצלי, אבל לכו"ע כאן הוי כבוש לכך אפי' בצלי אסור:

(סי' ע' סעיף י"ב) ברמ"א וכן אם לא הניח אצלה העופות אלא לאחר ששהה העופות שיעור מליחה אזי הדגים מותרין כו' והיינו דמותרין הדגים שאין צריכין ס' אבל מ"מ קליפה בעי דאנן פסקינן לעיל לאחר שיעור מליחה אסור, ובזה נדחקו האחרונים, ע"ש:

(סעיף ו') ואפי' נמלח כו', יש להתיר, עי' בש"כ סקל"ה ואם לא נתבשל בתוכו יום שלם, אבל פחות מכאן אין להקפיד ומותר, ומקשה ממ"נ אי איירי שנמלח בכ"מ ק' אמאי יהא אסור אם נכבש בתוכו יום שלם ואי איירי בכשא"מ הא אמרי' לעיל אם שהה כדי שיתנו על האור וירתיח נמי אסור, ונראה דאיירי שמלח הרבה בשר בגיגית ע"ג עצים ולאח"כ מצא חתיכה חצי' מונחת בתוך ציר ואינו נוגעת בשולי הגיגית (ואותו מה שחוץ לציר מותר) ול"ד. לכלי שא"מ כיון דמונחת ע"ג עצים ואינו נוגעת בשולי הגיגית ואותו מה שחוץ לציר מותר והשאר אסור דהיינו שאח"כ כמה שהדחה ומליחה ע' בש"כ ס"ק כ"ז כ' קשה מנ"ל להרמ"א דין זה דמהני אח"כ הדחה ומליחה דאמרי' איידי דפליט דם דידי', אפי' הוא מועט דהיינו שנמלח הבשר כבר רק שלא שהה עדיין שיעור מליחה יפלוט ג"כ דם אחרינא, אפי' הוא מרובה דהיינו שנפל לציר מרובה, וי"ל הא דאמרינן בפ' כל הבשר אר"נ דגים ועופות שמלחן כו', לעולם בכ"מ ודגים משום דרפו קרמייהו קדמי ופלטי, והדר בלעי מינייהו, ומוכח שם דאפי' הוא מועט נמי שרי דאמרינן איידי דיפלוט כו' דאלת"ה ק' אמאי א' הג' דגים רפו קרמייהו ופלטי כבר דמי' קודם שפלטו עופות ה"ל בקיצור לשנות דם דגי' מועט הוא ודם עופות מרובה, וצ"ל דאמרי' בי' איידי דיפלוט דם דידי' יפלוט נמי דם דאחרינא אפי' הוא מועט ומוכרחת הגמ' לשנות כנ"ל,

רק ע"ז ק' דלמא אפי' אם לא שהה שיעור מליחה נמי אוסרין כיון שהי' מועט דם ואי קשי' למה מוכרחת הגמ' לומר דדגי' רפו קרמייהו דגמ' ס' הטעם משום איידי דטריד לפלוט דם או ציר לא בלוע דם וא"כ מוכרחת הגמ' לשנות משום דרפו קרמייהו כו' וא"כ כבר פולטת את דמן כו', וצ"ע, ודו"ק:

(סי' ע"ב ס"ז) אבל אם בשלו בלא קריעה אסור עד שיהא ס' נגד הלב כו', לכאורה ק' ה"ד אילימא דאיירי דנמלח כבר הלב ק' אמאי יצרך ס' נגד הלב הא כבר נמלח ויצא דמו ול"צ ס' אלא נגד חלל שבו, ואי איירי שלא נמלח כלל א"כ מאי למימרא ופשיטא צריך ס' נגד כל הלב מהיכי תיתי יהי' גרוע משאר בשר דלא נמלח, ונראה דאיירי שלא נמלח כלל, אי קשי' מאי למימרא י"ל דה"א דוקא אצל שאר בשר צריך ס' נגד כל הבשר אבל הכא דיש בו חשש בחלל לא וכולהו מלא דם וה"א דלא צריך ס' נגד כל הלב מלא אלא פחות מעט לכך צריך המחבר למימר דצריך ס' נגד כל הלב, וק"ל: (סעיף י' סק"ד) ואפי' הלך בעצמו אסור היינו בנמלח כבר דאי בלא נמלח כלל הא המחבר נמי אמר הכי אלא בנמלח כבר, ואפ"ה צריך ששים נגד כל הלב מ"ט בשלמא א"א דאסור משום איסור דבוק נמצא כל הלב נ"נ וצ' ס' נגד כל הלב, אבל ז"א דהרב בת"ח כתבו הטעם משום דהדם נתייבש בתוכו וא"כ מ"מ צריך ס' נגד כל הלב רק נגד חלל הלב אנו צריכין, ונראה משום שבלב יש גומות ושם הדם נתייבש ולא יצא ע"י מליחה, רק קשה מהיכא בא הדם שבגומות מחלל, וא"כ ממ"נ אין צריך ס' נגד חלל שבה, ועוד מנ"ל להרמ"א האי סברא משם שכתב האי טעם משום ד' שבגומות, דט"ז כ' נמי משום חנ"נ והרב לא סבר כן בתו"ח שלו וע' בש"כ סק"ז:

(סי' ע"ג סעיף א') ובדיעבד מותר אם נתבשלו לבדו בקדירה, ויש מי שאוסר כו' וע' באחרונים שרוצים להתיר הכבד נכבוש במים מעל"ע דהא דאמרינן מבושל בכבד היינו מטעם דלא בקיאין בין מבושל לשליקא אבל כבוש הרי הוא כמבושל בודאי ע"ש, ויש רוצים להחמיר בכבוש דדלמא אמת שיטת הרמב"ם שפסק אפי' מבושל אסור כסתם מתני', ויש שרוצים עוד להחמיר מטעם דאמרינן כבוש כמבושל היינו כשכבוש במעט אבל כשכבוש יותר י"ל שהוא כשלוק ובזה אין אנו בקיאין לכך אסורין לאכול שכבוש מותר לצלי בודאי דהא המחבר פסק לעיל בסי' ס"ט דמותר לצלי אע"ג דרמ"א מחמיר שם מ"מ כאן איכא עוד רוב פוסקים שמתירים בכבוש א"כ לכל הפחות סמכינן לצלי:

שם ברמ"א ונוהגין לאסור אפילו נמלחו הכבוד קודם בישולו כו' והש"כ השיג עליו היינו בשבשלו לחוד אבל לא בשבשלו עם שאר בשר דאז מדינא אסור לא סמכינן אשיטת ר"ת:

(סי' ע"ז) עיי' באחרונים שהביא מעשה בטחול שנצלה בלא ניקורי התיר ר' משולם דשיערוהו דהטחול הוא ס' נגד הניקור וכתבו האחרונים דאין לסמוך ע"ז בשאר טחולין דלא כל הטחולין שוין ע"ש, ובאמת י"ל הא כבר פסקי' לעיל דהני קרומי' הם חלב כחוש ואינו נכנס יותר מכד"ק א"כ ראוי לסמוך עליהם בסתם טחול וספק אם ס' הוא וי"ל מטעם דהתיר ר' משולם: (סי' ע"ז סעיף א') ברמ"א ויש שחולקין בכרס וראייתם מפ' אלו טריפות גבי המסס ובית הכוסות דקאמר התם איפכא רב מצא בה קורט דם ואמר אם אין שם מכה קורט דם מנין ע"ש, ואע"ג דלכאורה אין ראי' דהא גבי שאר בני מעיים נמי לפעמים יש בהם דם כדפסקינן הכא והוא דלא אסמיק, וי"ל דראייתם היא הואיל דתלה רב במכה ולאו ממקום אחר בא הדם א"א דאין מחזיקין דם בכרס ולמה תלוי במכה ויותר יש לתלות דבא ממק"א הואיל דאין מוחזק בדם ואע"ג דכרס מוחזק בדם:

(סי' ע"ז בש"כ סק"ב) אם נמלח הפנימי ולא נמלח החיצון כתב דאסור עכ"ל, והדין עמו, דהא מוכח כרמ"א, דתוס' מקשה האיך צלאו הפסח עם הכבד הא כבד יש בו ריבוי דם ואוסרת הבשר, ותי' דנמלח הכבד קודם ע"ש, וק' לפי שיטת ר"ת דכבדא אחר שנמלחה אין בה עוד דם ע"ש א"כ האיך צלאו עם הפסח הא הפ' אינו נמלח והוי הפנימי נמלח ולאו החיצון ואוסר לד' הש"כ והפוס' אם מלחו בני מעיי' עם שאר בשר אוסר דאין מחזיקין דם בבני מעיים א"כ האיך צלאו עם הפסח אע"כ צ"ל כהרמ"א:

עוד כ' בשם המרדכי דאם א' טפל והשני נמלח ולא שהה עדיין שיעור מליחה דאוסר דקודם צלייתן בולע ממנו דם בעין ע"ש ולא מוכח מהמרדכי מידי דהל"ל המרדכי סובר כאותן הפוסקי' בסי' ע' דל"א איידי דפליט דם דידי' כו' אבל לדידן דפסקינן איידי כדאיתא לעיל א"כ גם דינו דהמרדכי אינו: (סי' ע"ח) אבל אם נמלח ושהה כו', דדין זה ל"צ לכתבו, רק לאפוקי מהפוסקים האוסרים אפי' לאחר מליחה והדחה בציר היוצא מבשר תחת הבצק הוי כדם בעין שעל הבשר:

(סי' פ"ז סעיף ג') בשר חי' ועוף אפי' בחלב טהורה מותר בבישול ובהנאה עכ"ל, עמ"ש וזהו ד' הרמב"ם, וי"ל ראי' להרמב"ם מדקא' בגמרא ריש פ' כ"ה דאסור להעלות בשר עוף עם גבינה על השולחן גזירה שמא יעלה באילפי רותח ואתי לאכול ע"ש ולמה לא קאמר שמא יבשלו אע"כ דגבי בישול לא גזרו הואיל דמדרבנן הוא:

(בש"כ סק"ז) נראה לפ"ז דכ"ש הוא כו', ויש ליישב דודאי האי בישול בישול גמור הוא, אך המראית עין הוא דוקא במקום שיוכל לאכלו וגזרינן דלמא רואה א' כשיבוא לאכול ממנו אבל גבי בשר שמא לא יכול לומר כן: ברמ"א ונהגו לעשות חלב משקדים כו' ע"ש, וע' בפ"ח מה שהשיג על זה דאין לנו לדמות גזירות זו לזו ע"ש, ועוד אא"ו, שבלא"ה

מוכרח לחלק דהא ק' לא יבשלו יין אדום וכדומה מפני מראית עין שהוא דם אע"כ דוקא לעיל גבי דם דגי' הואיל דבאמת הוא דם, אך התורה התירה שפיר גזרינן דלמא טעים א' ממנו וסבר שהוא דם אבל הכא באמת לאו חלב הוא אלא גזרינן אבל באשה באמת חלב הוא ולכך גזרינן:

(סעיף ו') ברמ"א ולכן יש לאסור ג"כ להשתמש מן הקדירות על התנור כו', וצ"ל ולא הוי נ"ט בר נ"ט דחיישינן שמא קודם שיכנוס הבשר תוך המים כשעומד עדיין בדופני הקדירה יכנוס בו טעם חלב:

(ספ"ט ס"ג) אבל אם בא לאכול בשר עוף אחר גבינה א"צ נטילה, והק' אחרונים הא חי' נמי מדרבנן היא, ותי' פ"ח דטעם הוא גבי עוף הוא נדבק בידי', משא"כ חי' ע"ש, ודבריו תמוהין דתי' שכתבו כן היינו קמאי כל עוף תחלה ושמנונית בעוף אין נדבק בידים, אבל כאן דאי כל גבינה תחלה מ"ש עוף מחי', וצ"ע:

(סעיף צ"א בש"כ סק"ט ד"ה) ואם נפל זה לתוך זה כו', וכן משמע לכאורה בש"ס פ' כ"צ כו', ויש ליישב לכאורה צ"ל הא דמחלק בין בו"ח לשאר איסורין היינו משום דודאי הוא, אפי' אם נפל איסור צונן לתוך צונן בולע קצת דא"א שלא יכנוס פורתא תוך הבקיעו' וגומות דוקא בתתאי צונן ועילאי חם אוסר כד"ק, דאדמוקיר לי' בלע ומבשל כ"ק אבל בשניהם צונן אע"ג דבלע כ"ק היינו דנכנס בבקיעות וגומות אבל אינו מבשל כלל וגבי בו"ח דרך בישול אסרה תורה דאה"נ אם רצה להטביל פסח אחר צלייתו תוך הרוטב צונן דרשאי:

(סי' צ"ב סעיף ג') וכן אם נפל לתוך המרק ע"ש, עיין בש"כ שרוצה ליישב ד' המחבר, וי"ל בפשוטו דהמחבר מיירי בשאין חתיכות ראויות להתכבד וא"כ בלא נודע לאיזהו חתיכה הוי יבש ביבש דבטל ברובא, אך בשא"מ קיי"ל צריך להיות ס' אף יבש ביבש לכך צריך לנער הקדירה, ואי אין בו טעם מותר דלא שייך לומר חנ"נ דבשר הוי לחברתה מינה יבטל ברוב ואין האיסור רק משום הבלוע דהוי אינו מינו ומהני טעימה אוסר, ומה שהק' דהוי כמבשל איסור לכתחלה פ' במ"מ ושאר מפרשים דמתרצי היכא שהחתיכות הרבה הן וטורח הוא לטעום כל החתיכות לעכו"ם והוי כדיע' וצ"ל בהרבה מקומות סברא זו:

(סקי"ג בד"ה) אבל לא בב"ח, וכו', ולפענ"ד אינו משום חומרא כו' כדמוכח בש"ס בהדיא כו', ואין ראי', דהתם איירי כשבישל הבשר בחלב, א"כ המשיך חלב טעם בשר אצלו מחמימות האש וזה הטעם נשאר בתוכו אף כשנתערב אח"כ בלא עכ"פ א"א להפיג כל טעמו לכך נ"נ דהוי כא"א לסוחטו אבל הכא מיירי מצונן לצונן דנבלל האיסור כולו תוך

המים הלח ואין נשאר בו רק טעם משהו לכך נ"נ, וזהו דלא כפי' רש"י שאין גורם בג' א"א לסוחטו אסור רק אפשר לסוחטו אסור ע"כ טעמא הוא הואיל דהוי עליו פעם אחת שם נבילה ולא יצא מאיסורא אח"כ לפ"ז גם בלח בלח נ"נ, וע' בחדושינו בג' דק"ט ע"ב וע' בבעל תומת ישרים ודוק היטב בדבריו, ויש להבין תי' אחר על קושי' הש"כ דהתם מק' שפיר הגמ' אמאי מותר חלב נבילה הוא, דלר"י דקיי"ל התם דמין במינו לא בטיל א"כ הוי חלב שנכנס לתוך הבשר דאוסר מין במינו ואע"ג דלח בלח לא נ"נ אפ"ה לא בטיל מטעם מין במינו, וסברא זו נזכרה בהרי"ף, דכתב דבכל איסורין לא אמרי' חנ"נ אפי' בב"ח והא דנקט חלב אמאי מותר חלב נבילה כו' היינו לר"י דמין ומינו לא בטיל והחלב הנכנס לתוך הבשר הוי כמין ומינו ע"ש וק"ל: עיי' בש"כ סי' ק"ה סק"ה ד"ה וראוי לחוש ליזהר כו' ואנן קיי"ל לחומרא דעירוי מבשל כו' ואע"ג כו' היינו משום דאינו מפליט ומבליע כו', ומק' הא בסי' צ"ב סעי' ז' כתב רמ"א וקילוח מן הקדרה רותחת כו', א"כ משמע דבנפסוק הקילוח אינו אסור כלל, וצ"ל דבסי' צ"ב הואיל דקילוח נופלת על הכירה תחלה הוי ככ"ש הואיל דגם נפסוק הקילוח ומה שמביא ראי' בסי' ק"ב דבנפסוק הקילוח:

אוסר מפ' כיצד צולין כו' ואין ראייתם ראי' דיש לחלק בין חום דצלי לחום דבישול, וכן כ' מהרי"ל בהדי' וע' בסי' צ"ב ס"ט מוכרח לחילוק זה:

(סי' צ"ד בש"כ סק"ד ד"ה) אם תחבה כף כו', ומק' שם ל"ל בתרי חתיכות הא בחתיכה ראשונה ניחוש שמא נכנסו היתר לתוכו ונ"נ ויצא וצריך נמי ב' פעמים ס' כדמק' הגמ' בטיפת חלב חלב אמאי מותר חלב נבילה הוא וכו' ע"ש, עוד מק' הא א"צ ב' פעמי' ס' הא הוי ככזית חלב ודם שא' מהני לבטל חבירו ע' בסי' צ"ט ה"נ הבלוע בשר ממ"נ מהני לבטל החלב וכן להיפוך, עוד מקשה להש"כ דב' פעמים ס' הוא דוקא וא"צ יותר מב' פעמים דכשתחבו בו פעם ב' תו ל"ל דנ"נ ע"ש, וזה דוחק גדול דזה סברא אינו אלא כשנפל לאיסור בו"ח לשאר ירקות או בכר"י שאינם לא של בשר ולא של חלב בזו לא אמרי' דנ"נ והוי כשאר איסורין אבל כאן דנפל לתוך הבשר או חלב שפיר י"ל דנ"נ אפי' הרבה פעמים דעכ"פ חלב נ"נ תוך בשר או איפכא וכי גרע כחו כשיש כח אחר עמו, וי"ל ד' המחבר הם כפשוטו דהא צריך לדקדק האיך משערין כל איסורין בס' ניחוש דילמא נכנס היתר תוך איסור ונ"נ וצריך יותר מס':

עד כאן נמצא בכתי"ק של תלמיד רבינו יהונתן ז"ל: